

1992ko martxoak 15 — 1.378. zenbakia — 225 pezeta (BEZ barne) / 13 libera

ARGIA

Pottokak, menditik
Poney Clubera

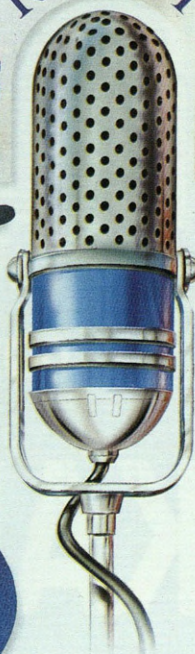
«Behiak», nekazal giro
bukolikotik ihes
egin nahi duen filmea

DOSSIERRA

EUSKAL HIRIEN ALDERDI EZKUTUAK

URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE

I · R · A · T · I · A

eg n

Tfno. (943) 55 47 70

F.M. 103.0

Zuzenean ezer aipatzeke

ORAIN dela egun gutxi EHUK Carlos Santamaria matematikazale eta euskaltzalea ohorezko doktore izendatu zuen. Lehendakaria ere izan zen ospakizun hartan eta Kultura kontseilaria ere bai. Gertakizun hark izan zuen bere distira. Horrela, hurrengo egunean lurralde honetako egunkarrietan azaldu zen berria.

Nik «Egunkaria» bakarrik erosten dut eta besteak tabernetan eta kafetegietan irakurtzen ditut, nere mahaixoan eseriz kafetxoa hartzeko.

Hartu nuen, bada, «El Diario Vasco» hori eta lehen orrialdean matekariaren argazkia agertzen zen; gizon heldua, nagusia eta togaz jantzia, makurtu samar. Azpian, berria lakonikoki kontatzen zen.

Aldamenean, Camilo Jose Celaren argazkia zegoen, tente baino tenteago, bere begirada gogorra erakutsiz eta, azpian, Nobel saria jaso zuen idazlea bere artikuluskak egunkari haren azken orrialdean egunero argitaratuko zituela zioen ko-

mentarioa agertzen zen.

Hari egindako tarteak «A bote pronto» izango zuen izena.

Nik Goethek zioena dut gogoan: «*Idazle onak pasioez zuzenean berba egin beharrean, zehar gabe, baien iturrietara jotzen ei du, hau da, naturaren deskripziora, pinturara.*»

Nik ere hori bera egin nahi izan dut deskribatu dudanean egunkari horrek goian aipatu dudan egunean kaleratu zuen lehen orrialdea.

Roman Garmendia
(Soraluze)

Dagokionari

AZKEN bolada honetan eta bereziki gure Autonomi Elkartean (ez dakit horrela ondo esanda dagoen, baina euskadi zein Euskal Herriaren izenaren bidez, goian aipatutako elkartearen izendatzeari ez deritzot bategi zuzen; beraz, «aberriri»-ren guraso politikariok haiekin ados ez egotea puntu honetan, parkatuko ditudatela espero dut) dagoe-neko, kulturaren inguruan

mugitzen garenontzat ia eguneroko leloa bihurtu zaigu honako hau: «Aurten ez dago subentziorik, ez dago dirurik eta kitto»

ARGIA aldizkarian (1992ko otsailaren 23koan) irakurri berria dut Jaurilaritzaren laguntzaz argitaratzen diren zenbait aldizkariri buruzko artikulua zeharo interesgarria. Eta adibide bat jartzearen, «UNESCO» aldizkariaren desagerpena (beste batzuren artean) iragartzen zaigu. [...] Dirurik ez baago (erakundeetako gorentasun eta eszelentzia guztiei ordaintzeko ez da inoiz falta izan), kulturak ordaindu behar, ze azken finean, nori axola dio ikusgarria ez den kultur eginkizuna?

Gure politikarior, makrosoldataz poltsikoa betetzen duten bitartean, makroproiektuek ahoa betetzen zaie (museo erraldoiak), baina herri xehearen asmo zein iniziatiba guztiak eze-reztatzen dituzte gure Mezenas handi hauek.

Jaun-andreok: zuek hain pozik poltsikaratutako dirutza ederrak zergak ordaintzen ditugun guztiona dela noizko buruan sartu

behar? Noizko harrokeria gutxiago?

Ea, kultura guztion zeregina da, beraz, zer moduz guztion partaidetza bultzatzea? Herri honek, ekonomi arloan, arazo itzelak ditu; beraz, ez dago proiektu elitistetan dirua xahutzeko inolako justifikaziorik.

Burutapen hauek zuon marfilezko dorreetaraino helduko zaizkizielakoaren esperantzaz, begirunez agurtzen zaituztet.

Joxe Mari G.
(Portugalete)

OHARRA: Sail hau, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz edota interesgarri litekeen beste edozeini buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duena idatziz jasotzeko txoko irekia da. Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzean) baino gehiago izango; bertan, igorlearen izen-abizenak eta kaleratu nahi duen sinadura agertuko dira, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutun hauek ARGIA, 1 eta 2 pabiloiak, Industrialdea, 20160 Lasarte-Oria helbidera bidali behar dira.

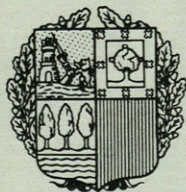
ZOZKETA: BALEARE IRLETARAKO BIDAIA

ARGIAko irakurleen artean luzatutako inkestak 468 erantzun jaso ditu martxoaren 6a arte. Iritsitako erantzunen artean, Baleare Irletarako bidaia zozketatu dugu, eta hona hemen irabazlearen izen-abizenak:

RAKEL MAKAZAGA (Zarautz)

Aste batzuk barru, inkestak azaldutako emaitza nagusiak argitaratuko ditugu.

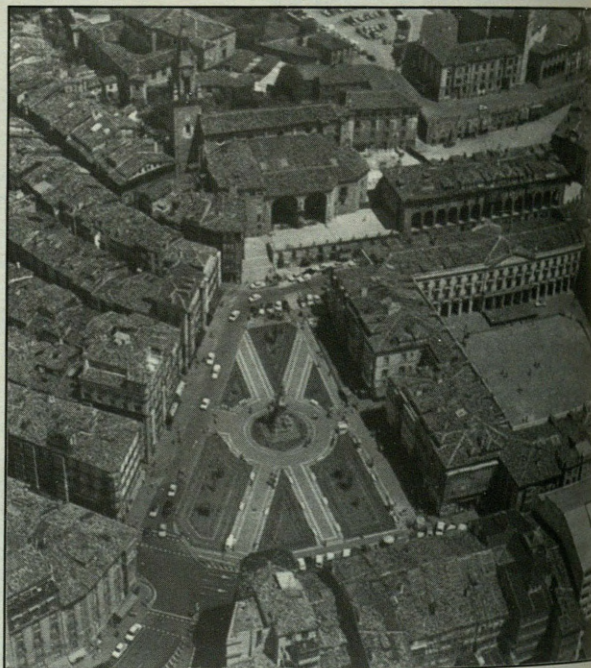
6. Politika kronika. IÑAKI ZUBIONDO.
8. Kanaria Irletako presoek jipoiak salatu nahi dituzte baraua medio
El Salto del Negro presondegian hilabete baino gehiago gose greban. GARBIÑE UBEDA.
10. Politika ttanttaka.
12. Nazioarteko kronika. LUKAS MARTINEZ.
14. Serbiarren independentzia errefusatu ondoren.
Bosniarrak gerra deiadarraren zain. XABIER LETONA.
18. Nazioartea ttanttaka.
20. Laxaro Azkune: «Mikrofonoa babeslekua bilakatzen da denborarekin». AMAGOIA IBAN.
26. Pottoka, menditik Poney Clubera. ALBERTO IRAZU.
31. DOSSIERRA: Hirien alderdi ezkutuak. MYRIAM GARTZIA.
40. Kultura kronika. JOSU LANDA.
42. Paulo Iztuetak Orixeren lan guztiak bildu ditu bost aleko argitalpenean.
«Gaia eta hizkuntzaren kaltetan lantzen dira literatur teknikak». PATXI SARRIEGI.
44. Estreinatu berria du «Behiak» izeneko filma.
Julio Medem-en lehen luzemetraia, nekazal giro bukolikotik ihesi. RITXI LIZARTZA.
48. «Desioak bere izena gradua galtzen duenean» diskoa laster klean.
Broken Bihotz-en aurreneko LPa, bi urtetako lanari gainbegirada. JOXI GOIKOETXEA.
50. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
52. Kultura ttanttaka.
54. Astegiroa.
63. TXT.
66. Zer pentsa? J.R. ETXEBARRIA.

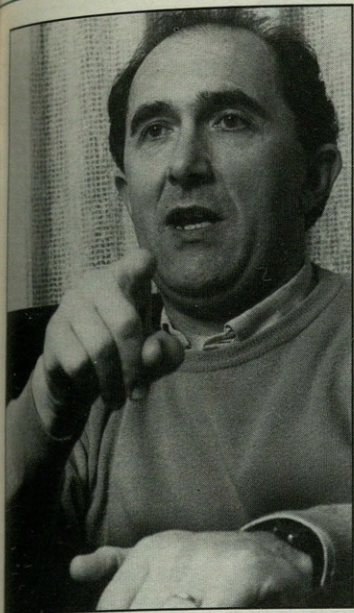
Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

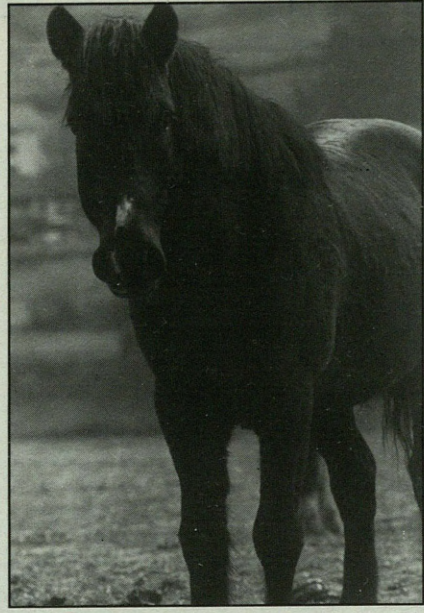
NAZIOARTEA: Bosnia-Herzegovinak egoera arras larria bizi du, eta une batetik bestera gerra leher liteke. Musulman eta kroaziarren ekimenez, hilaren hasieran bosniarrek independentzia prozesua baietsi zuten erreferendumez. Bosniako serbiarrek, ordea, ez dute erreferenduma onartu, eta gatazkak ezagutu ditu jada lehendabiziko hildakoak./16

HIRIBURUAK: Euskal Herriko hiriburuak desberdintasun handiak dituzte. Zonalde berdeak, kirol azpiegitura, ekimen kulturala, kutsadura, etxebizitzaren prezioa eta abar luze batez neurtzen da hiriburuaren bizitza maila. Zenbaitzuk industrializazio bizkorren ondorioak jasan dituzte, besteek zerbitzuetara jo dute eta gutxiengoa nekazaritza mundukoa da./31

LAXARO AZKUNE: Kazetaritza ikasketak egin ez arren, arrakasta handiko gizona dugu Laxaro Azkune bere irati saioei esker. Gaur egun «Kale kantoian» aurki dezakegu, eta nekazal giroa, bertsolaritza eta herri kirolek bertan dute ezagutarazteko lekunik aproposenatariko bat. Guk elkar hizketatu dugu oraingoan bere kaleko kantoian./ **20**

POTTOKAK: Santimamiñeko kobazuloetan agertzen zaizkigu Euskal Herrikoak diren pottoken lehen aztarnak. Denboran zehar irautea lortu dute, baina azken aldian desagertzeaz daude, okeletarako zuzendu bait dituzte zalditxo hauek. Zaletuak larritu ere egin dira, eta Bizkaian zenbait azterketa egin dituzte arraza garbia mantentzearen./ **26**

«BEHIAK»: Donostian estreinatu berria da Julio Medem zinemagilearen lehen luze-metrajea. «Behiak» titulupean, bi baserriren arteko nekazal giroaren bortizkeria, eromena eta sentipenen ispilua da, behien ikuspegitik kontatuta. Beraz, giro bukoliko topikotik urrun, arlo teknikoan esperientzia berriak erakusten zaizkigu. Berlinetako Zinemaldian lehen aldiz pantailaratua, bertako ikusleen harridura sortu eta onespen orokorra jaso zuen./ **44**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Josu Landa, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegi, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

«Bai Independentziari» plataformak Aberri Egun bateratua ospatzeko deialdia zabaldu du, Bermeon (Independentista bilakatu zen lehen udalean) Euskal Herriko 60 herrietako alkate eta zinegotziak independentziaren aldeko manifestua sinatzen zuten bitartean. Apirilaren 19an Hondarribian eta Hendaian biltzea eskatu du «Bai Independentziari» plataformak. Iaz, Hego Euskal Herriko 70 udalek onartu zuten subirotasun nazionalaren aldeko mozioa. Kideen ustez, «1992ko Aberri Eguna data historiko bilaka daiteke, eta horretarako

Oreka zaila izango delakoan

EUSKO Alderdi Jeltzaleak eta Herri Batasunak zabaldu berri duten elkar hizketa prozesuak, mundu politikoan bare ez zeuden kontuak gehiago harrotu ditu. Estatu espainiarreko Fiskal Nagusia HBren ilegalizazioa eskatzen ari delarik eta De la Quadra Justizi ministroak ere iritzi bera berretsi duelarik, heldu da proposamena, eta EAJk, nahiz eta idatzia sinatu nahi ez, prest dago HBk eskatutako lanak hartzeko. Sortu den iskanbila dela eta, behin eta berriro esan du EAJk ahalik eta zuhurren jokatu duela, eta ez dela HBrekin akordio bakar batera ere helduko, baldin eta Ajuria Eneako Ituna sinatu duten alderdiek onepenik ematen ez badute. Baina

inork gutxik sinesten du Ajuria Eneako Itunaren eta horrelako mugimenduen artean orekarik posible denik.

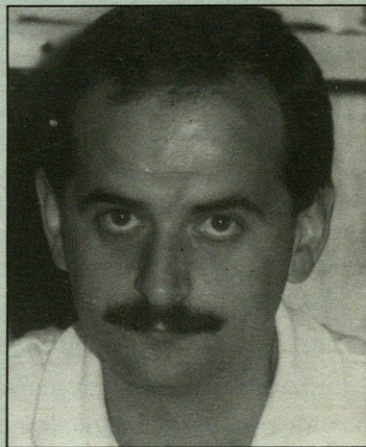
ESPAINIAKO gobernua ere nonbait interesatuta dago HBri buruzkoak edozein bidetatik ikasten, non eta ez den pikutara bidaltzen Ajuria Eneako Ituna. Gobernuak ezingo luke zuzenean ETArekin kontakturik egin, ezingo luke hurbildu ere egin. Azken atentatuak direla eta «*saiorik egingo balitz gobernua txikituko bait lukete denen artean*». Ez datorkio gaizki, beraz, EAJ hain lagun izaki, horrelako mugimenduek zer emaitza eman lezaketen ikustea. Jose Luis Corcuera behin eta berriro esan du,

—Arzalluzen antzean gauzak gaizki uler ez daitezten— ez duela EAJ eta biliko ETArekin negoziatzeko bitartekari gisa. Barne ministroak «sondeiraunkor» gisa ulertzen du akordioa. Baina ez dago bat ere garbi zeri buruz mintzatuko diren HBkoak eta EAJkoak, eta beraz, Corcuera jauna ezetz, makina bat jende luza duela belarria sondeo horietatik zer helduko zaion zai. Corcuera iritzia aldekoa bada ere, nabarmena da gai hori buruz PSOEren baitan ez daudela denak konforme, eta hainbat sektore ere sortua dela.

PSE-PSOE. EuE eta EE bat datoz, ez dute akordiorik onetsiko HBk ETA

Cacho ez bait da Rei

INFORMAZIO ekonomikoan jadanik izen inportante bihurtu den Jesus Cachó "El Mundo"ko kazetaria mehatxatu omen dute: "Bide horretan segitzen baduk, hire Renault-11 eta guzti lehertuko haugu". Ibercorp bankuaren inguruan sortu den eskandaloarekin badu batek baino gehiagok benetan larri ibiltzeko motiborik. Juan Guerra-ren kasuarekin Espainiako ustelkeria txapuzeroa gelditu zen biltzik, Nasseiorenarekin eta ondoren Filesarekin alderdi politikoaren finantziaketa, RENFERenak enpresa publikoak kudeatzeko estiloa ipini du auzitan, baina Ibercorp aferak Espainiako finantz sistema jarri du hankazgora. Eta bertsak egin dio oihartzuna informazioari.

P E L L O Z U B I R I A

«Egunkaria»ko zuzendaria

JOSE Luis Gutierrez "Diario 16"eko zuzendariordea Boyerren biografia apologetiko bat kontatzen entzun ondoren Ibercorp kasuan gainerako kazetarietatik desmarkatu eta Mariano Rubio defenditzen obserbatu nuen. Gero "Cambio 16" etorri da Ibercorp enpresako buruen zuzentasuna aldarrikatu eta azpijokoa egiten ari omen direnen maltzurkeria salatzea. Askori entzun zitzaion harridura. Batzuetan bizitza izpioitza nobela baino konplikatuagoa da, eta zenbait alditan berriz arnasa hartzea bezain errea: Juan Tomas de Salas nagusi duen "16" taldeari Ibercorp bankuak 1.000 milioi pezetatik gorako deskubierto bat emana zion. Gutxiagotatik idatzi daitezke bertsopaperak.

BEZ zergaren iruzurragatik epaituko dute laster aspaldi "Egin" egunkariaren orrietatik Uribitarte aferarekin nahastu zuten Escudero. Alferrik ari dira ikerketan Pepe Rei eta bere koadrilla -jokoa dela, subentzio iruzurtiak direla, administrazio barruko ustelkeria dela...- "ETArekin alde ari dituk" salaketak edozein eztabaida mozteko ahalmena duen herri honetan. Espainian ez omen du inork dimititzen, diote, baina gustora entzungo nituzke hemengo politikarien artean hangoen tonuko eztabaidak, jorrala zerbaitetarako pagatzen diegula seguru egoteagatik bederen. Baina gutaz ere, komunikabideetan ari garenotaz, irakurle burutsua gaizki eritza egoteak kezkatu beharko gintuzke: "16" taldeko komunikabideek kreditu itxurazko baten truke Ibercorpen eskuak harapatuta gelditu den beautiful people hori defenditzen badute, zer ez ote da gertatzen Euskal Herrian? Hemen kazetarien ikerketen oihartzun bakartzat isiltasunak funtzionatzen duen bitartean ez dauka kuidadorik Pepe Reiren autoak.

kononatzat duen arte. EAko idazkari nagusiak, Inaxio Oliverik, EAJren zuzenkerak Ajuria Eneako Ituna hankazgora jarri duela adierazi du. PPK gogor salatu ditu EAJren eta HBren artekoak, azpian ETA eta Estatu espainiarren arteko negoziaketa egon litekeela uste bait du.

Honela jarraituz gero, argi dago HB isolatzeak arrazoiak hutsalak zirela. Legea sortzen duenak tranpa ere sortu bait du. Eta hori lege guztietan oihartzoa den bezala, Euskal Herriko politikan beste horrenbeste gertatuko da. Arzalluzek honez gero asmatua du nola konpondu Ajuria Eneako Ituna eta mugimendu hauen arteko kontraesana. Praktikan jartzea baizik ez zaio falta.

— Arzalluzek honez gero asmatua du nola konpondu Ajuria Eneako Ituna eta mugimendu hauen arteko kontraesana; praktikan jartzea falta zaio ●

Gaizto jarrita, eta Juan Maria Atutxa haren kontseilariak EAJren erabakietan mindu ez dela entzunda, EAJk espioitza lanak egin nahiko lituzke, jakitearren HBren baitan KA-Sek eta ETAk duten indarra.

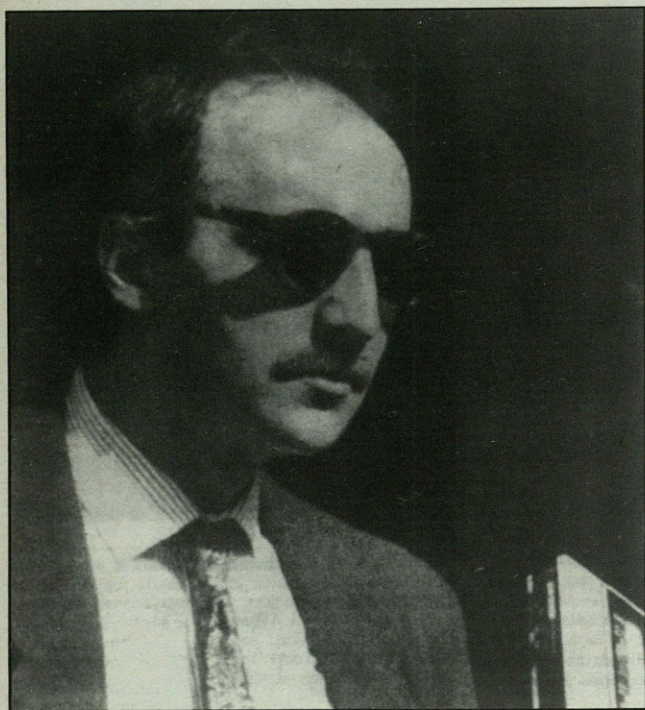
Gaizto jarri gabe, berriz, ez dirudi bide txarra denik bakearen bidea umartzat hasteko. Autobidearen aferra konpontzea izango litzateke lehen urratsa, nonbait. «Muga» alternatiba ez da gaur asmatutako kontua. Garai batean aipatu zen PSOEk onartuko lukeela. Hala bada, ongi etorria.

Iñaki Zubiondo

Kanaria Irletako presoek jipoiak salatu nahi dituzte baraua medio

El Salto del Negro presondegian hilabete baino gehiago gose greban

El Salto del Negron giltzapetuta dauden euskal preso politikoek otsailaren 3an ekin zioten gose grebari. Daniel Vidal eta Jon Etxeandia jipoitu zituztenean hartu zuten erabakia, bertan bizirik irauteko baldintzarik ere ez dela salatzeko. Hogeitamalaugarren eguna den honetan, presoek hogeina kilo galdu dituzte eta etengabe zorabioak dituzte. Egun hauetan konponbiderik ez bada grebarekin jarraituko dute.

Francisco Sanz García El Salto del Negroko zuzendaria.

ARTIKULU hau idazterakoan, El Salto del Negro dauden euskal preso politikoek hogeitamalaugarren eguna bete dute gose greban. Otsailaren 3an ekin zioten gose grebari, Daniel Vidal eta Jon Etxeandia bertako bi presoen kontrako tratu txarrak zirela eta. Kanaria Irletan giltzapean dituzten preso hauek ez dituzte eskatzen gainotzeko presondegietan eskatu ohi dena sakabanaketa politika indarrean jarri zenez geroztik. Baraua medio, jasaten duten tratu txarra salatzen ari dira. Funtzionarioek gehiago jipoi ez ditzaten eskatzen dute. Legeak aitortzen dizkien giza-eskubideak errespetatuko zaizkiela agintzen bazaie utziko diote gose grebari. Bitartean ez.

Hamasei dira El Salto del Negroko espetxean dauden euskal preso politikoak. Horietako bat, Itziar Arizabalaga Osa, emakume batzarkarra, duela bizpahiru hilabete isolamendu zeldan dute giltzapetuta. Haren egoeraren berri zehatzik ez du familiak. Gose grebari ekin diola ekin baizik ez.

Hamasei horietatik hamalau daude gose greban. Arrizabalagaz gain, beste batek, osasun arazoak direla medio utzi egin behar izan bait dio grebari.

Presoek gutun baten bidez salatu dutenez, Kanaria Irletako espetxe hau «zigor gartzela da. Bertan maitasun jipoitzen gaituzte, maiztegi».

«Torturatzaileria»ren eskuetan

Gutun horretan bertan esaten dutenez, «sistema errepresiboa» ezarri zaie, «eta horren erantzulea Francisco Sanz García presondegi-ko zuzendaria da».

Amnistia-
ren Aldeko Ba-
tzordeek ere zuzendari-
ri egozten diote gertaeren
errua. «Francisco Sanz Gar-
cia presondegi honetara
heldu zenetik, presoan bal-
dintzak mugara heldu dira.
Honek bultzatu zituen ji-
poiak. Irauteko ere larri-
klaude presoak». Amnistia-
ren Aldeko Batzordeek
erantsi dutenez, «zuzenda-
ria, presoak txikitzen espe-
zialistak direnak eraman
zituen presondegira, hare-
kin batera». Presoak zapal-
tzen ikasiak diren horien
artean, Jose Manuel Velasco
Millan «Torturatzailea», Fe-
derico Macho Lara, Francis-
co Javier López García de
Vinueza, Juan José Conde
Rodríguez, José María Vicho
Requeno eta Ricardo Gu-
tiérrez Gómez zuzendarior-
dea aipatzen dituzte.

Zuzendaria eta funtzio-
nariak ezezik, medikuak ere
salatu dituzte presoek: «gu
zigortzea hartu dute lan
nagusizat, gartzelari bu-
tsak balira bezala». Medi-
kuen jarreraren adibide gi-
sa, duela gutxi urkatuta bere
buruaz beste egin zuen pre-
so sozial baten berri ematen

Senideak elkartekoek gertaera argitzea exijitzen dute. (Argazkia: Juan Carlos Ruiz).

zuten. «inork ez du azalpe-
nik eskatu. Ez da ikerketa-
rik egin. Haientzat preso
sozial zoratu bat baizik ez
zen, zakur batek adina es-
kubide ere ez zeukana». Preso sozial honek zainak
moztu zituenean isolamen-

du zeldetara eraman zuten
zigortuta. «Egoera konpon-
duko zatekeen, medikuak,
gaiso zegoela kontuan har-
tuta, presoari ezarritako zi-
gorra kendu izan balio eta
laguntza eman izan balio».

Gose greban hogeitama-

laugarren eguna bete duten
honetan, presoek hogeina
kilo galdu dituzte, batz
beste. Etengabe oka egiten
dute, laringean odol jarioak
dituzte eta zorabioak dituz-
te. Zaila izango da hemen-
dik aurrera preso hauek be-
ren onera bueltatzea, baina
hala ere, eskaerari jaramo-
nik egiten ez bazaio gose
greban jarraituko dute. Se-
nideek salaketak bidali diz-
kiete Kanaria Irletako Sen-
dagileen Kolegio Ofizialari
eta Botere Judizialeko
Kontseilu Nagusiari.

**Zaila izango da hemendik aurrera
presook beren onera bueltatzea, baina hala
ere, eskaerari jaramonik egiten ez bazaio
greban jarraituko dute**

Ez jipoitzeaz gain, bertan
dauden euskal preso politi-
ko guztiak modulo baka-
rrean biltzea, eta patiora el-
karrekin irteteko eskubidea
aldarrikatzen dute, bestela
ezinezkoa izango bait dute
jasaten dituzten erasoez
defendatzea. Bestalde, duin
bizitzeko moduko eskubi-
deak nahi dituzte, eta traba-
rik ez jartzea kanpokoekin
komunikatzeko. Esate ba-
terako, lagunak bisitak, ki-
rola eta kultur ekintzak bu-
rutzeko eskubidea eta pre-
sondegitik kanpoko medi-
kuen bisitak onartzea.

Gose greba eragin duten bi jipoiak

DANIEL Vidal eta Jon Etxeandia, le-
geak aitortzen dien bi orduko patioa es-
katzeagatik jipoitu zituzten otsailaren
lehen egunean.

Sei funtzionario joan zitzaizkien Vidali
eta Etxeandiari. Horien buru, Francisco
Sanz Garcia espetxeko zuzendariaren
konfidantzazko gizona: Juan Manuel Ve-
lasco, presoan artean 'Torturatzailea'
goituzenez ezaguna. Daniel Vidal, bere
ziegako barroteetan esposatuta zutela ji-
poitu zuten sei funtzionariok. Amnistia-
ren Aldeko Batzordeek eta senideek ai-
patu dutenez, jipoia eman eta handik
zortzi egunetara, bisita egitera joan zire-
nean, oraindik oso nabarmenak zituen

buruko, iztarretako, ipurmasailtako eta
bizkarreko ubelduak.

Jon Etxeandia, otsaileko egun beltz
hartan jipoitutako bigarren euskal preso
politikoa, isolamendu zeldetara eraman
zuten, ondo esposatuta zutela, ostikoka
etengabe.

Presoek gutunetan azaldu izan dutena-
ren arabera, «zerbitzu buruari —Juan
Manuel Velascori— dei egitea izugarri
arriskutsua da, porra eskuetan duela
etortzen zaigu beti». Juan Manuel Velas-
coren historia tortura salaketez josita da-
go. «Bere profesionaltasuna, preso sozia-
lak txikituz eta zapalduz erakusten du.
Jipoitzea gustatzen zaio».

E Z P A L A K

■ HIRU HILABETEKO GARTZELA ZIGORRA PSS-RI INTSUMISO IZATEAGATIK

DONOSTIAKO Lurralde Epaitegiko Miguel Angel Filgueira epaileak, Euskal Herrian Ordezko Zerbitzu Sozialari (PSS) intsumiso agertzeagatik burutzen zen lehen epaiketari, hiru hilabetez gartzela zigorra eskatu du, guztira, Manuel Yera (hilabete eta egun bat) eta Ignacio Camacho (bi hilabete eta egun bat) gazteentzat. Sententzia honek sekulako oihartzuna izan du. Izan ere, indarrean dagoen legeriaren arabera, gutxieneko gartzela zigorra bi urte eta lau hilabeteak da. Gainera, ezarri zaien zigorra beteta, ez dute Ordezko Zerbitzu Soziala egin beharrik izango.

■ GOSE GREBAN DAUDEN EUSKAL PRESOKEN EGOERA SALATU

SALTO Del Negro-n gose grebaren eraginez oso egoera larrian dauden Jose Antonio Kortadi eta Daniel Vida-

len senideek beren kezka agertu dute Kanaria Handiko Palmako Sendagileen Elkargo Ofiziala eta Botere Judizialeko Kontseilu Nagusiaren aurrean. Aipatu presoek, beste hainbat kideekin batera, otsailaren 3an ekin zioten gose grebari, haietako bik jasán zuten jipoi izugarri baten ondorioz.

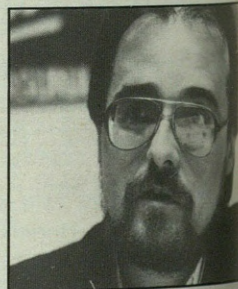
■ 319 URTEKO ZIGORRA ESKATU DUTE JOSU MUGURUZA HIL ZUTENENTZAT

RICARDO Saenz de Ynestrillas eta Angel Duce polizientzat 319ko gartzela zigorra eskatu du Entzutegi Nazionalako Jesus Santos fiskalak. Guztira, 153 urte lehenengoarentzat eta 166 bigarrenarentzat. Fiskalaren konklusioetan, 1989ko azaroaren 20an, Madrileko Alcala Hoteleko jatetxean HBko parlamentariak jasandako eraso GANE (Espainiako Talde Antiterrorista Nazionala) sortu zuten bi epaituei leporatzen zaie. Bi hauek gain, hainbat laguntzaile ere epaituak izan dira: José Hernández Bartolomé, Yolanda González eta Antonio López.

«Euskal Estatutua zintzo garatu beharra dagoela esaten segituko dugu behin eta berriro, eta ibes egingo dugu kontrabandoz gure autonomia murriztu nahi duten hitzarmenetatik».

Iñaki Anasagasti, EAJko diputatua Madrilén. Egunkaria, 92-III-5
«Atzeraezina bihurtzen ari da Gipuzkoako Foru Aldundia eta Lurraldearen arteko akordioa».

Joxe Mari Olarra, HBko parlamentaria. Egin, 92-III-4.

«EAJ ez litzateke elkar bizketetan basiko HBk erakundeetan parte hartzen bukatuko duen itxaropena izango ez balu. Arazoak ezin dira ekintza polizialen bidez bakarrik konpondu».

Xabier Arzaluuz, EAJko EBBko lehendakaria. El Diario Vasco, 92-III-6.

G O R D E T Z E K O A K

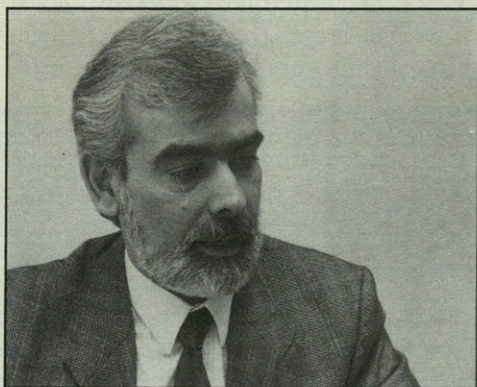
EGIGUREN, EMAZTEARI TRATU TXARRAK ERAGITEAZ SALATUA

ORAIN hiru aste, Jesus Egigurenen emaztea den Assunpta Zubiarrainek bere senarraren aurkako salaketa ezarri zuen Donostiako Epaitegian, tratu txarren akusaziopean. Orain, berriz, inolako arrazoirik gabe, salaketa kentzea «erabaki» du, «adierazpen faltsu hori desoreka psikikoa jasaten ari zen une batean» ezarri zuelako.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

FERNANDO BUESA

Harrituta utzi dituzte euskal alderdi abertzaleetako ordezkariak Hezkuntza sailburuaren adierazpenek. Izan ere, ikastolak *berbideratzeko* une iskanbilatsuan, Buesa jaunak sozialistek betidanik ihardun dutela euskararen normalizazioaren alde gogora erazi bait die. Baina, PSOE euskararen erabilpena sustatzen ari dela esan ondoren, Jaurilaritzak erabilpen hori bultzatu beharrik ez duela gaineratu du. Bestalde, hizkuntza helburu ideologikoen esanetara jartzearen arriskua aldarrikatzen du, euskaldunoi, elebakartasunaren alde lan egiteagatik ez euskaldunak diskriminatzen ditugula dioskun bitartean ●

MARI KARMEN GARMENDIA

Hizkuntz politikarako idazkari nagusia ezin izan da isilik gelditu Gobernuaren arduraren sozio duen alderdiak Hezkuntza Saileko buru ipini zuenak esandakoaren aurrean. Eta euskararen gaineko eztabaida honetan, gobernu burua ere tartean sartu du, «ez lehen-dakariak, ezta nik neuk ere ez ditugu onartzen; balore politikoa duten eritziak besterik ez dira» adieraziz. Buesa kargu horretarako izendatu zutenean, euskal kulturaren alorrean sortu zen kezka Gobernuak euskal sozioa ere ikutu du. Baina, lehen neurria, «hizkuntz politikaren alorrean, aldaketek biru sozioen adostasunaz iritsi behar dute»

«Herri bonen askatasunerako borroka prozesua zuzendaritza politiko zabalago batek kudeatu behar du. Baso militarra baren esku dagoelarik, jakina, beste arloak bezalaxe».

Julen Madariaga,
abokatua.
Egunkaria, 92-III-4.

«Gipuzkoako Legebiltzarretako egoerari irtenbidea aurkitzeko modua HBren eskuetan bakarrik ez zegoela frogatu dugu eta bai ordea gainerako alderdi demokratikoenetan».

Jose Luis Marcos Merino,
PSOEk idazkariorde nagusia.
El Correo Español, 92-III-4.

Desintegrazioen ondorioak inoiz baino ageriago

ESTATU Independenteen Komunitateak (EIK) arazoetatik atera ezinean jarraitzen du. Definizio zehatz gabeko egitura izan eta bere estatuen ekonomien erabateko porrotaz gain, bere kideen arteko gatazka gogorrek bizi ditu.

Azerbadjan eta Armeniaren arteko gatazkak duela lau urte sortu ziren eta dagoeneko 2.000 pertsonatik gora hil dira. Eta oraingoz behintzat ez da konponbiderako zirrikitorik ikusten. Kaukasoa lur jota dago. Georgiarrak euren barne gatazkak konpondu ezinean, eta Armenia eta Azerbadjan, erabateko gerratik arras gertu.

Karabakh Garaiko lurraldearena, izan ere, ez da itenbide samurreko arazoa, eta nolabait konpontzekotan,

derrigorrezkoa izango da Karabakh-ek bere bidea aurrera ateratzeko eskubidea izan dezan. Honez gero, Armeniak badirudi onartu egin duela Karabakh-ek, autonomia maila handi batekin, Azerbadjanen jarraitzea. Stalinek bereak eta bi egin zituen SESBko nazioen aurka, eta ondorioak orain ari dira azaleratzen. Baina hamarkada askoren ondoren, Karabakh-eko moduko astakeriak errealtate sendo bihurtu dira, eta errealtate sendo horien borondatea kontutan hartu gabe, nekez konpon liteke ezer.

Azerbadjanek, Ajaz Mutalivov bere lehendakariaren bidez salatzen duenez, EIK-k armeniarren aldeko jarrera hartu du, eta horrela jarraitzekotan etorkizun beltza iragartzen dio Ko-

munitateari. Bi errepubliken arteko gatazka lurralde batek eragindakoa da, baina kontuan hartu behar da armeniarrek kristauak direla eta azerbajandarrak musulmanak, eta erlijioak gatazketan nahasten direnean korapiloak bikoiztu egiten direla.

Kaukasoko egoera larria bada ere, EIKri arazoak ez zaizkio eremu hartan bukatzen. Moldaviak ere gerra zibil-eko egoera bizi izan du joan den astean, Transdniester erregioko errusiar hiztun eta moldaviar gobernuaren artean izandako enfrontamenduen ondoren. Transdniester-eko biztanleak errusiarzaleak dira, eta beldur dira Moldaviak Errumaniarekin bat egiteko hartu izan duen jarreraz. Iragan abenduan Transdniesterreko

Hilaren 17an, Hegoafrikako zuriak De Klerk-en gobernuak bultzatzen duen erreforma proiektuaz erabaki beharko du erreferendumez. Proiektua Hegoafrika demokratikoa eta ez arrazistaren oinarria izan beharko luke, eta dagoeneko zurien artean sektore ugari azaldu da proiektuaren aurka.

Zurumurru gisa, Nelson Mandela ANCKo buruzagiak De Klerk-en gobernuan parte har dezakeela zabaldu da. ANCK eta Mandelak berak azaldu dutenez funtsik gabekoak dira, eta inoiz ez eite parte hartuko gutxiengo zuriak hautatutako egitura politikoa. Berdintze prozesua astiro doa, eta zuriak gero eta erresistentzia handiago jartzen ari dira.

Beltzik ez Etxe Zurirantz

AURTENGO Estatu Batuetako lehendakaritzarako hauteskunde kanpainan ez zaigu ageri beltzik. Ez dago aurreko bi kanpainetan ezaguna egin zitzaigun Jesse Jackson demokrata. Kolore eskaseko hautagai sorta bat daukagu, musu-zurbilak denak.

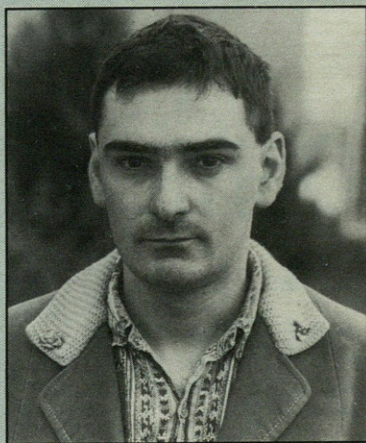
Demokraten aldetik, beste greziar aspergarri bat ageri da faborito (Tsongas), Dukakis harekin nahikoa izan ez bagenu bezala. Clinton izeneko bat ere badugu. Hau ere ez zait gustatzen batere. Kerida bat omen zeukan

kabaret batean baina dena gezurra dela dio orain. 1969an Viet Nam-era ez joateko tranpetan ibili zen, eta txalotzekoa da hau; baina 1992an, Arkansas-eko gobernadore izanda, ez du nahi izan atzeratu bati heriotz zigorra barkatzerik, eta hau onartezina iruditzen zait. Nik, behintzat, ez diot botorik emango.

Errepublikarretan, Buchanan delako bat azaldu da. Middle West izen eta guzti, eta programa demagogiko txukun batekin, Bush kezkatzea lortu du bederen, baina ezer gutxi gehiago. Finean, baietz Bushek irabazi hauteskundeak azaroan. Oraintxe bertan egingo nuke postura. Coca-cola bat edozeini: idatz beza ARGIAra desafioa onartzen duenak.

BELTZIK ez dago. Ez da inor aurkeztu. Eta kurioa da hori, kontuan harturik badirudiela kontzientzia politiko beltza goraka ari dela Estatu Batuetan (horrela kontatu digute Negu Gorriak-ekoek). Paradoxa dirudi, baina ez da. Egia sinplea dago horren atzean. Belau-naldi beltz berrietan, integrazioaren ametsa berezitasunaren harrotasunak ordezkatu du. Kontua ez da beltz bat sartzea Etxe Zurian, hau da, gizartean «integratzea» zeure zeinuak galduz; baizik eta zeure esparrua tinkotzea. Inguru beltz sendo bat egitea, ahalik eta auto-sufizienteena. Auzoko politikan, lagun-artekoan, dago gutxiengoaren etorkizuna.

EUSKALDUNON egoerarekin paralelismorik egitea gehiegizkoa ote? EAJk dioenez, Euskal Herria gizarte plurala da eta bertako komunitateen arteko integrazioa jo beharko genuke... Tira, pluralak geu gara, gutxiengo euskalduna, erdaldun ere bagaren heinean. Erdaldunak, ostean, singularrak dira: erdaraz eta kitto. Eta integrazioaren norabidea erraza da ikusten: euskaldunak erdaldungorantz, eta ez alderantziz. Seguraski, Euskaldun eta euskaltzaleok badugu zer ikasi munduan... Say it loud, I'm basque, I'm proud! ze demonio!

LUIS FERNANDEZ

«Egunkaria»ko kazetaria

Errepublika Independiente aldarrikatatu zuten. Moldaviar gobernuak ez du onartzen, eta sortutako egoera desegiteko asmoak agertu ditu.

Arazo hauei Errusiak berak, eta beste errepublika batzuek bizi dituzten arazo nazionalak gehituz gero, EIK-ko bolborategia inoiz baino besteagoa dagoela esan liteke.

BOSNIAN sustrai bereko arazoak bizi dituzte, eta ingurua ere SESB ohian ematen ari denaren antzerakoa da: Estatuaren desintegrazioa eta haren ondorioz sortutako etnia edo herri desberdinen enfrontamendua. Bosniarrek argi adierazi zuten independente izateko asmoa, baina oraingoan ere, Bosniako serbiarren buruzagiek ez dute erabaki hori onartu. Gerra zibila lehertzeaz dago, halabaina gatazka berri honetan ba-

— «Kontuan hartzekoa da Serbia eta Kroazia gerran izan diren bitartean, Bosniako bi komunitate horiek bakean bizi izan direla» ●

clauda zenbait ezaugarri berri, gerraren mamua aldentzeko.

Lehenbizi, kontutan hartzekoa da Kroazia eta Serbia gerran izan diren bitartean, Bosnia-Herzegovinako komunitate bi horiek bakean izan direla. Horrek elkar bizitzarako borondatea erakusten bide du. Izan ere, urte asko bizi izan dira elkarrekin arazo barik. Bestetik, Kroazia eta Serbiaren arteko gerraren adibide hurbila. Finean, 6.000 hildako eta gero serbiarrek onartu egin bait dute NBERen bitartekaritza, bere kasku urdin eta guzti. Serbiak, bi ez, hamar bider pentsatuko du beste horrelako batean sartu aurretik.

Lukas Martinez

Serbiarrek independentzia errefusatu ondoren

Bosniarrak gerra deiadarraren zain

Bosnia-Herzegovinan gerraren itzala errealitatea bilaka daiteke batetik bestera. Eta gerraren garra biztuz gero, honek Kroaziako triskantzak txiki utziko lituzke. Independentzia uholdeak aurrera darrai Jugoslavia ohian, eta Bosniak berea erabakitzerakoan, bertako serbiarrak armaz altxatu dira. Musulman, kroaziar eta serbiarrak hamarkada askotan elkarrekin bakean bizi ondoren, gerraren atzaparretan erortzekotan daude une larri honetan.

URTARRILAREN

15ean Europako Komunitateak (EK) Kroazia eta Eslovenia ezagutu zituenean, baldintza batzuk jarri zituen Bosnia eta Mazedoniaren independentzia onartzeko. Baldintza horien artean erreferenduma zen garrantzitsuen eta, Bosnia, berau burutu eta baiezkoa lortu ondoren (%66k botatu zuen eta %99k alde, serbiarrek ez bait zuten parte hartu) EKren ezagutzaren zain dago. EKK, ordea, bi eragile medio, baiezkoa iragartzeko denbora beharko duela dirudi. Batetik Kroaziakoa baino gerra bortitzagoaren beldurra, eta bestetik NBEk Serbia eta Kroaziaren artean

kokatu beharreko 14.000 kasku urdinak. Alemaniak oraingoan EKK ahobatez jokatu duela iragarri du, baina era berean, Hans Dietrich Genscher atzerri ministroaren ahotik, *«ezagutza baino beste biderik ez dagoela»*, adierazi du.

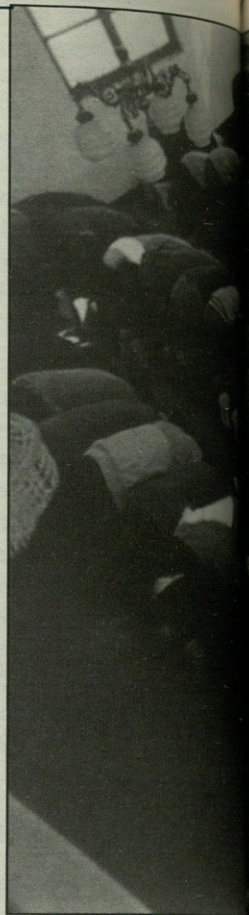
Bosniak 4.500.000 biztale ditu, hiru nazionalitate garrantzitsutan banatuak: musulmana (%45), serbiarra (%30) eta kroaziarra (%18). Musulmana izatearena Turkiaren menpe lau mende egotearen ondorioa da, 1463tik 1878ra arte hain zuzen, ottomanoen inperiotik austriar-hungariar inperiora iragan arte.

Gaur egun hiru naziona-

litateak ordezkatzeko dituen gobernu koalizioa dago, eta Jugoslavia ohian bezala, Bosnian ere lehendakaritza kolektiboa dute: komunita-

te bakoitzeko bi ordezkari eta bat Jugoslaviakoa. Iragan abenduan, lehendakariak M. Alija Izetbegović musulmana aukeratu zuen lehendakari gisa serbiarren botoen aurka.

Bosniak, beraz, oreka larriko egoera bizi izan du 1990ean hauteskunde plurirakal burutu zirenetik. Or-

Bosniako serbiarrek ezezkoa eman diote independentziari

Bosnia lau mendeetan zehar, 1460tik 1878ra, inperio ottomanoaren menpe egon zen eta horren ondorioz, gaur egun, populazioaren %45 musulmana da; ohitura islamiarrak ere gogor sustraitzen ari dira populazio musulmanaren artean.

Erlijio gerraren atarian

BOSNIA osatzen duten hiru etnia nagusiak bakean bizi izan dira orain arte. Baina Jugoslaviaren desintegrazioak, federazioko gainerako lurraldeetan legez, etnien arteko liskarrak eta enfrontamenduak ekarri ditu. Oraingoan, musulmanek eta kroatek bat egin dute independentziaren alde. Baina ezin esan hori guztiz normala denik ere, Serbia zein Kroaziaren ustez «nazio musulmanak» ez du esistitzen eta.

Iragan abenduaren 20an, musulman eta kroaziarren botuekin M. Alia Izetbegovic Bosnia-Herzegovinako lehendakari gisa berraukeratu zuten. Orduan lehendakariak adierazi zuenez, bosniar herriak berdin jarraitzen zuen, barru mailan ez zegoen aldaketarik, «aldatzen dena Bosniak Jugoslaviaren barruan duen izaera da».

Musulmanak beldur ziren Jugoslavia desagitean Serbiak eta Kroaziak Bosnia irentsiko zuten, eta orain euren esperan-

tzak Europako Komunitatearen ezagutzan jarri dituzte. Serbiarrek salatzen dutenez, aldiz, musulmanek estatu islamiarra eraiki nahi dute, «eta horrek berma barik utziko luke gainerako herrien soberania», zehazten du Radovan Karadjik serbiarren buruzagiak.

Izetbegovic-en joera islamiarrak salatzen dituztenek lehendakariak Turkia, Iran eta Libiara egindako bidaiak leporatzen dizkiote. Bere idazkiek ere zenbait kritika jaso izan dituzte. 1990ean argitaratu zuen «Islamiar agiria»n Izetbegovic estatu islamiarraren alde agertzen zen.

Talde islamiarrek gero eta iharduera ekimentsuagoa dute eta Islamiar Liga eta Saudi Arabiaren laguntza jasotzen dute. Halaber, ohitura islamiarrek ere gero eta indar handiagoz ikusten dira, esaterako emakumeak beren musua zapi batez estaltzearena. Zalantza gutxi dago, gerra bere zentzu gogorrenean biztuz gero, erlijio gerra bilakatuko litzatekeela.

duan atera ziren garaile egun gobernu osatzen duten alderdiak: Serbiako Alderdi Demokratikoa (SAD), Radovan Karadzic zuzentzen duena eta M. Milosevic-en Serbiako Alderdi Sozialistaren bozgailua Bosnian; Bosnia-Herzegovinako Batasun Kroaziarra, Kroazian boterea duenaren jarraitzaile eta M. Stejepan Kljajic-ek zuzendutakoa; eta Ekintza Demokratikoaren Alderdia (EDA), musulmana eta Izetbegovic-ek zuzentzen duena.

Orain, Kroazia eta Esloveniakoaren ondoren, Bosniak independentziaren bidea hautatu badu ere, ez da hasieratik bidea garbi eduki duen herria. Bere dependentzia ekonomikoak gehiegi lotzen zuen gainerako errepubliketara, eta batik bat Kroazia eta Serbiara. 1991ko urriaren 15ean

Serbia-Montenegro, Jugoslaviaren oinordekoa

SERBIARREK apostu gogorra egin dute Jugoslaviak oinordekoren bat izan dezan, nahiz eta seguru asko, oinordeko hori hasieran pentsatutakoa baino arras txiki eta ahulagoa geratuko den. Eslovenia eta Kroazia Europako estatu ezagutuak dira jadanik, eta Bosnia eta Mazedoniak beren independentziak aldarrikatu ondoren, Serbiari Montenegro geratzen zaio bakarrik. Populazioz eta azaleraz estaturik txikiena, eta txiroena gainera.

Martxoaren leian, montenegriarrek Serbiarekin batera federazioa osatzeko erreferenduma burutu zuten, eta Montenegroko herritarrek onetsi egin zuten galdera: «Nahi al

duzu Montenegro, beste errepublikaren eskubide berberekin, Jugoslaviaren barruan egon dadin?». Boto eskubidea zutenen %66k hartu zuen parte, eta horietatik %96 baiezkoren alde agertu zen. Oposizioak —independentziaren aldekoak— eta, komunitate albainar eta musulmanek ez zuten bozketan parte hartu.

Montenegrok beti izan du Serbiarekiko menpekotasuna, eta bere buruzagiak zalantza barik agertu izan dira Serbiaren erabaki guztien alde. Baina azken bolada honetan, populazio sektore nahiko handiek beren desadostasuna erakutsi dute menpekotasun horrekin. Hortik, bada, erreferendumeko galderak Monte-

negroren subiranotasuna horren nabarmenki azpimarratzearena. Momir Bulatovic-ek ere, nazioarte mailan Jugoslaviak pairatzen duen isolamendua dela eta, azken hilabete hauetan Milosevic-en jarretetik aldatzen saiatu izan da.

Oraindik ez da guztiz argitu Mazedonia eta Bosniarekin zer gertatuko den, baina seguruenik Europako Komunitateak, Kroazia eta Eslovenia ezagutzean iragarri legez, aurki ezagutuko die independentzia. Ez dago argi, oster, serbiar komunitatearekin zer gertatuko den. Serbiarrek Serbia Handia eraikitzearen ametsen porrot egin dutela esan liteke. Milan Babic, Kroaziako serbiarren buruzagiak salatu duenez, Beogradek, serbiar nazioa eraikitzeari uko egingez, Krajina serbiarrak bere kasa utzi ditu. Sueten eta negoziazio garai haue-
tan, dena den, gauza asko argitu beharko dira.

Momir Bulatovic eta Slobodan Milosevic, Montenegro eta Serbiako lehendakariak.

Bosniako legebiltzarreak bere soberania eta federazioetik erretiratzeari buruzko erabaki sendoak hartu zituen, kroaziar eta musulmanen botoekin. Serbiarrek, erabakia konstituzioaren aurkakoa zela eta, ez zuten bozketan parte hartu, orain independentziaren erreferendumean egin du-

ten legez. Iragan abenduaren 24ean, Bosniako gobernuak independentziaren ezagutza eskatu zion EKri, eta erantzun moduan, ser-

biarrek Bosnia-Herzegovinako Serbiar Errepublika aldarrikatu zuten. Kroaziako gerrak eztanda egin zutenetik beti izan zaio beldurra

■ Bere lehenengo urratsetan, Bosniako gertakizunek Kroazian iragandakoaren antz handia dute ●

Bosnian gerta zitekeenari, eta, Bosniako gertakizunek erakusten dutenez, gertarrek Kroazian gertatutakoren antz handiegia dute.

Jadanik, borroka hasi dira eta lehendabiziko hildakoak agerian geratu. 1914ean Fernando Fernando austriar artxidukea hil zuten atentatuaz Sarajevon. Gertakizun hura Munduko Lehen Gerraren txinparta izan zen legez, martxoaren 2an bi musulmanek serbiar herritar bat hil zuten, lehenengo borroka eta hildakoei hasiera emanez.

Orain arte, gerrak bere osotasunean eztanda egin ez badu, kolore guztietako bosniarren gerrak bizitu duen izu gordinagatik izan da. Izetbegovic-en esaldi honek ederto asko adierazten du egoera: «Izualdia da

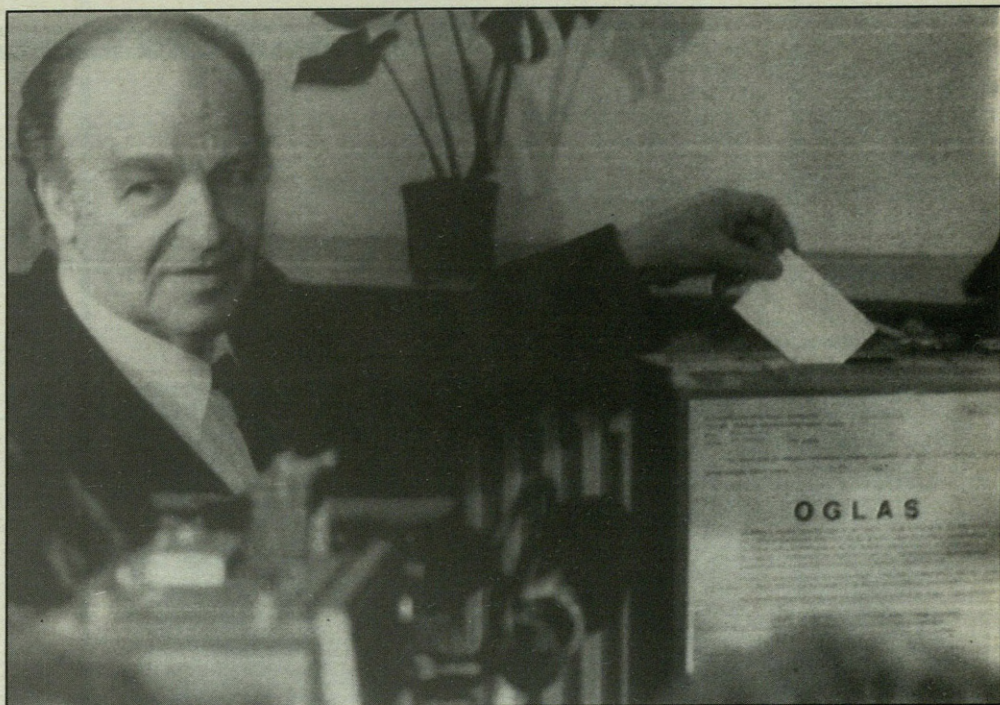
habearen sostengua». Baina horrelako zutabe makaletan oinarritutako orekak, nekez irauten dezake luzaroan eta Karadzi buruzagi serbiarrentzat, adibidez, gerra jandirik hasi da, «erlijio gerra bati eman diogu hasiera».

Arma trafikoa

Oraingoz, armada federalak ez du parte hartze zuzenik izan serbiarrak laguntzen, baina Kroaziako serbiarrei utzitako materialek Bosnia-ko serbiarengana iritsi da behinik behin. Eta morteroak behintzat erabili dituzte jada. Armadak, serbiarrek egin zituzten lehenbiziko mugimendu armatuak «gaizkileen ekintza» gisa izendatu zituen, eta une honetan musulman eta serbiarren arteko bitartekaritza

Bosnian, milioi erdi pertsona baino gehiago, su armaren baten jabe da

lanak bideratu nahi duela dirudi. Baina Kroazian ere antzerako jarrera izan zuela eta, serbiarrez aparte, gainerakoek konfidantza gutxi dute armada federalarengan.

M. Alija Izetbegovic, musulmanen buruzagia eta Bosniako lehendakaria, botoa emateko unean.

Orohar, populazio guztia dago gerrarako prest, eta horren adierazle da milioi erdi bosniar erabateko armaren baten jabe dela. Arma trafikoa izugarri hazi da azken hilabeteotan, batik bat Sarajevon. Pistola batek, esaterako, 60.000-120.000 pezeta artean balio du (3.000-6.000 libera inguru), eta Kalatxnikov fusil batek 100.000-130.000 pezeta artean. Dagoeneko Bosnia osoan ospetsua bihurtu da honako esaldia, «sal ezazu zure behia eta erosi fusila».

Arma trafikoaren elika-

tzeari dagokionez, komunitate bakoitzak bere hornitzaileak ditu. Serbiarrek Beograd; kroaziarrek beren diaspora, eta zeharka Alemania, Austria eta Hungaria. Eta musulmanek, ordea, Turkia, Iran eta Libia.

Armetarako dirua badagoen bezala, ogirako faltako zaio laster Bosniari. Bere oinarri ekonomikoa metalurgiarene industria, nekazaritza eta turismoa da eta beste errepubliketara esportatzen duenaz baliatzen denez, une honetan egoera oso larrian aurkitzen da.

Horrez gain, garraioek ere oztopo gehiegi dituzte ohi bezala funtzionatzeko. Esku lana ere «esportatzen» du beste errepubliketara, baina gainerako errepubliken egoera tamala dela eta, iturri hori dagoeneko agortu zaio. Pobrezia hedatzen ari da lurralde osoan, eta adituen esanetan, aurtengo lehenengo hilabeteetan, horrela jarraituz gero, Bosnia-Herzegovinak gosea ezagutuko du.

Xabier Letona

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

HISTORIA ETA GERO

■ EEBB-ETAKO LEHENDAKARIGAIEN GUSTOKO FILMEAK

LEHENDAKARITZARAKO kanpainak aurrera jarraitzen duen bitartean, AP aientziak, hautagaiei aurten ikusitako filmerik gustokoenaz galdetu die. Bill Clinton-entzat «Duelua eguzkiari» filme zaharra izan da onena. Jerry Brownentzat, bere burua sistema politikotik at ikusten duenarentzat, Oliver Stone-ren «JFK» izan da onena. Tom Harkin-entzat «Dancing with wolves» («Otsoekin dantzan») eta Buchanan-entzat filme ezezaguna guztiz, «Inpruntu». Baina, beharbada, harrigarriena jadanik erretiratu dagoen David Duke errepublikarrak egindako hautaketa da. Ku Klux Klanaren buruzagi ohiarentzat filmerik politena «Thelma eta Louise» izan da.

■ GORBATXOV-EN FUNDAZIOAK EZ DU DIRURIK

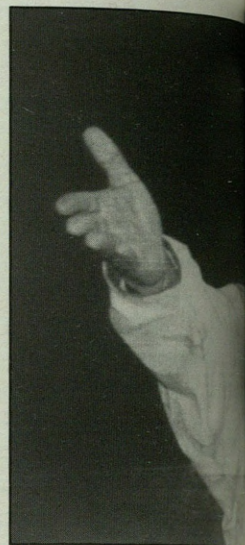
IRAGAN asteen Gorbaxovek «bere fundazioa» aurkeztu zuen Moskun. EIK osoa eta mundu guztiko pertsona ospetsuak bildu ziren bertara, afaria

dastatu eta berriketara. Mahai luzeen gainean era guztietako jakiak zeuden, txanpan soviatarra eta guzti. Ostrak eta kaviar beltza besterik ez ei ziren falta. Hala ere, Gorbaxovek hitza hartu zuenean, besteak beste, fundazio berriaren diru eza aipatu zuen. Horregatik, fundazioak, ballean liburuak, tabakoa eta garagardo latak saltzen zituen postu txiki batzuetan. Etxe barruko kontrasteak.

■ FRANTZIAKO LEGEDIAREN BEREZITASUNAK

EUROPAN ingelesek izan ohi dute berezi samarrak izatearen ospea. Baina Frantziarrak ere ez dira atzean geratzen. Ez behintzat legediari dagokionez. Frantzia Errepublikako lehendakaria da bizirik dagoen pertsona bat eta hildako baten arteko ezkontza baimen dezakeen pertsona bakarra. Eta iragan asteen horrelako ezkontza bat ospatu zen Frantziako iparraldean. Bernadette Heuzé 29 urteko emakumea, joan zen martxoan hildako Jean Louis Dentré-rekin ezkondu zen. Baietak emazte eta alargun bihurtu zuen aldi berean.

E L E M E L E

«IRaren atentatuak terrorismo butsa dira, eta onartu beharrean gaude Libiak IRari emandako laguntza akatsa izan dela».

Muammar el Gaddafi, Libiako buruzagia.

«Armeniako lehendakariari eta neri, egoerak eskuetatik alde egin digu, eta hori onartu beharra dago».

Ajaz Mutalibov, Azerbadjaneko lehendakaria.

«Franco, Espainiagatik komunista kuadrila horrek egin duena baino askoz geiago egin zuen katolikoa fina zen».

Pat Buchanan, EEBBeko Alderdi Errepublikarraren lehendakaria.

O I H A R T Z U N A K

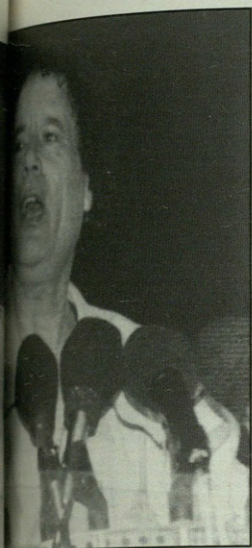
AFRIKA: MISERIA GORRIAREN DANTZA

«**BALDIN** eta nazioarteko komunitateak kontinentea bide baikorragoan jartzeko abaleginak egiten ez baditu, Afrika lur jota izango da». Berba garratz horiekin deskribatzen du Nazio Batuen Garapenerako Plangintzak Afrikako egoera 1991ko bere txostenean. Sahara azpiko Afrikak 16 bilioi pezetako kanpo zorra du dagoneko (800.000 milioi libera inguru) eta Munduko komertzioaren %1 bakarrik mugitzen du. Barne Produktu Gordina (BPG) *per capita* urtero %2an jeitsi da azken hamar urteotan, eta 1979tik gaurdaino, langabetuen kopurua laukoiztu egin da. Daturik adierazgarriena, ordea, go-searen eskutik dator: 30 milioi pertsona gosez hiltzear dago.

KOKAINA KONTSUMOA BIKOIZTU EGIN DA EUROPAN

ESTUPEFAZIENTEEN Fiskalen Nazioarteko Batzordeak ezagutzera eman berri duen txostenaren arabera, kokaina kontsumoa Europan azken urte honetan bikoiztu egin da. Eta drogen kontsumoa horren ohizkoa ez den lurraldeetara ere hedatzen ari da, esaterako, Afrika, Ekialde Hurbila eta SESB ohiko herrialdeetara. Kokainaren kasuan, ia kontsumatutako guztia Hego Amerikatik dator, eta gehientsuena Estatu espainiarretik sartzen da. Kanabisak, aldiz, Afrikako iparraldean du bere jatorria. Kokaina kopuruei dagokionez, erakundeak dio trafikoa sare erraldoi gutxi batzuen artean banatzen dela, eta horren adierazle da, atxilotuen %20k kokainaren %77 maneiatzen zuela. Bataz beste, zortzi kilo kokaina harrapatu zaio atxilotu bakoitzeko. Oso kopuru handia heroinarekin gonbaratuz gero.

«Lehen ministroa ez banintz, kalean izango nintzateke Le Pen-en mitinak apurtzen».

Edith Cresson, Frantziako lehen ministroa.

«Kolpeak porrot egin zuen baina askatasunaren bazia ereinda dago». Hugo Chávez Frias, Venezuelako azken kolpea zuzendu zuen militarra.

«Ez dakit nola sentituko liratekeen Alemanian EK-k Bavariako independentzia bulizatuko balu, edo Espainian Andaluciarekin beste borrenbeste eginez gero».

Radoban Karadzic, Bosniako serbiarren buruzagia.

«Mikrofonoa babeslekua bilakatzen da denborarekin»

Egunero aurki dezakegu Lazaro Azkune bere «Kale kantoian». Nahikoa dugu Herri Irratiko uhinak sintonizatzearekin. Bertan hitz egingo digu azpeitiar honek herri kirolak, bertsolaritza eta nekazal munduari buruz. Magisteritza ikasketak egin eta irrati gizon bilakatu den hau elkar hizketatu bihurtu dugu une batez.

ARGIA. Zu kazetaritza munduan ezustean sartu zinen. Nola izan zen?

LAXARO AZKUNE. Irratian hasi aurretik ikastolan aritu nintzen zortzi urtez klaseak ematen. Garai hartan Jose Mari Iriondo ETBra joan zen eta Herri Irratian jendea behar zen. Askotan egiten nuen topo Juan Arregirekin, eta arrebak ere bertan egiten du lan. Azken honen esan zidan ea zergatik ez nintzen animatzen eta froga egitea pentsatu nuen. Haurrekin borrokan aritzea baino okerragoa ez zela izango iruditu zitzaidan.

Broma gisa hasi nintzen. Gainera, lantzeko proposatu zizkidaten arloak gustokoak nituen. Bertsolaritza, herri kirolak, baserri giroa... hurbilekoak sentitzen nituen. Horrela sartu ginen irratiari Alberto Gorritiberea eta biok.

A. Irratian lanean hasi zi-

nenean zure bizitza aldatu egin zen. Damutu al zara inoiz erabaki hori hartzeaz?

L.A. Ez, inoiz ez. Zortzi urte t'erdi hauetan egin ditudan saio desberdinetatik, banuen oso gustoko bat, «Txinpartak» izenekoa. Entzulegoarekin asko identifikatzen nintzen. Gero, irratia egin beharreko egokitze lanak zirela eta, bazkalondoko irratsaioa egiteko esan zuten zuzendaritzakoek. Nik garbi neukan euskaraz izan behar zela, baina ez nintzen hainbeste identifikatzen entzulegoarekin. Hala ere oso gustora nago.

A. Zeure kabuz ikasi duzu irratiaz dakizun guztia. Zer bota duzu gebien faltan urte hauetan? Zerbait gelditzen al zaizu ikasteko?

L.A. Nere hutsunerik handiena, eta ez dakit hori kazetaritza egiterakoan irakasten duten ala ez, neure buruaren zuzentzailea izan

behar eta ez jakitea izan da. Nik akats asko ditut oraindik, baina uste dut lehen gehiago nituela. Eta mikrofonoaren aurrean jartzera-koan, gaiak prestatzera-koan, musika aukeratzera-koan... ez zegoen nola egin behar zen esango zidan inor. Aholku emango lukeen norbaiten falta somatu dut beti.

Beste kazetarien lan sistema jarraitu dut, eta gustokoena aukeratu. Eta gehien konbenzitzen nauena elkar hizketetan konfidantza ematearena da. Hori da neretzat garrantzitsuen, elkar hizketatua gustora sentitzea kazetariarekin hitz egiten duenean.

A. Eta ez al zaizu iruditzen beti gai berak ikutzean zure kazetari lana piska bat mugatu egin dela? Ez al zenuke nahi beste arlorik jorratzea?

L.A. Beno, beharbada. Nik Magisteritza egin nuen, eta kazetaritza ikasketak egin izan banitu agian beste ikuspegi bat izango nuke, baina nabilen esparruan oso gustora nago. Gainera, beti gustatu izan zait saltsa piska bat izatea lanean. Gauza ba-

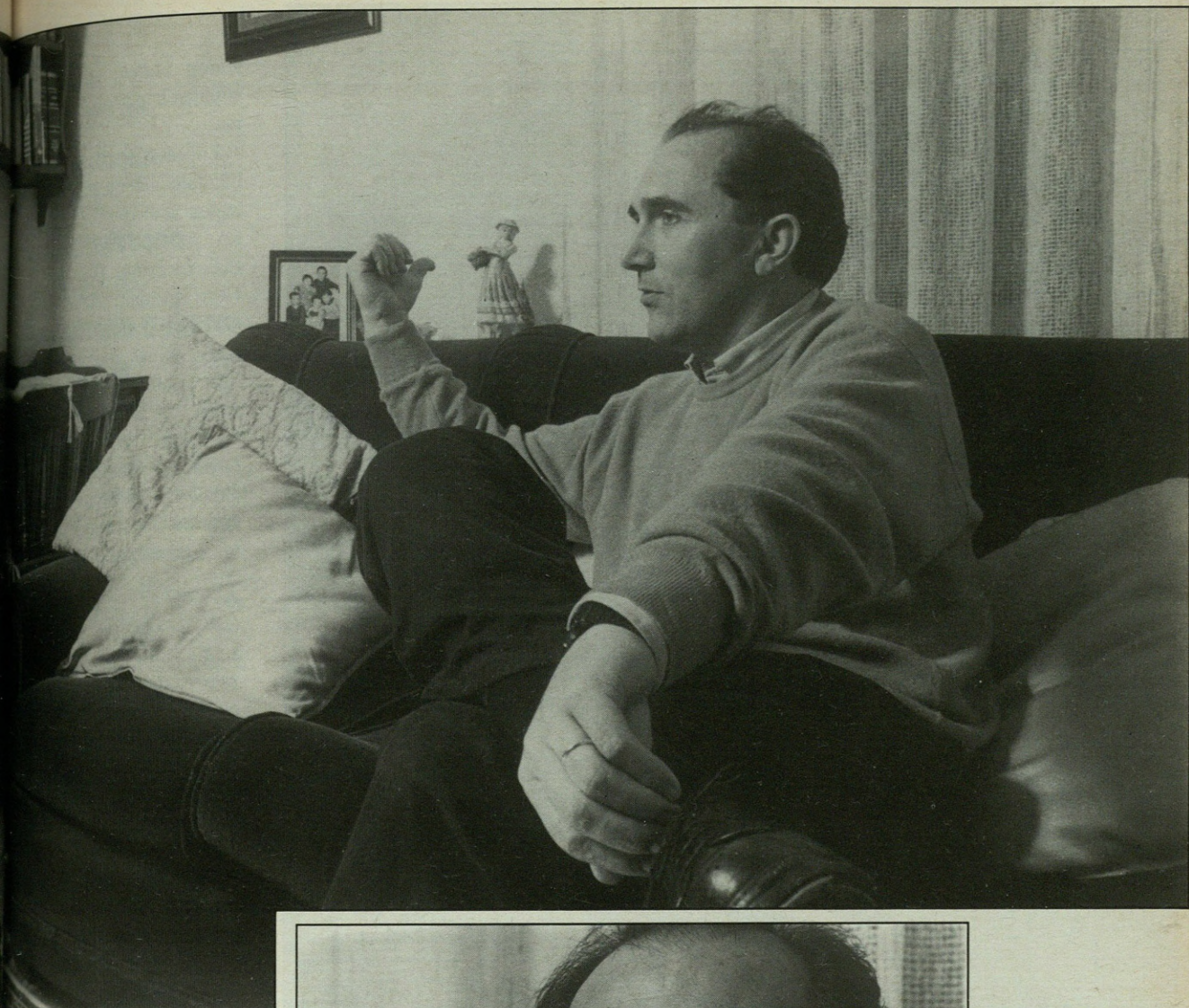

tera bakarrik mugatzen baina aspertu egiten naiz baina danetara iristea ezinezkoa zaidala ere sentitzen dut askotan.

Irratia, herri kirolak, bertsolaritza... gai bakoitzaren izugarritzko datu piloa izan behar dut kontutan, eta horrek denbora asko eskatzen du. Horregatik sentitzen naiz askotan gauza gehiegiz sartuta bezala, eta guztia behar bezala landu ezinda.

Gainera, baserrikoak nahi ni, eta beti oso gertukoak sentitu ditut nekazal munde-

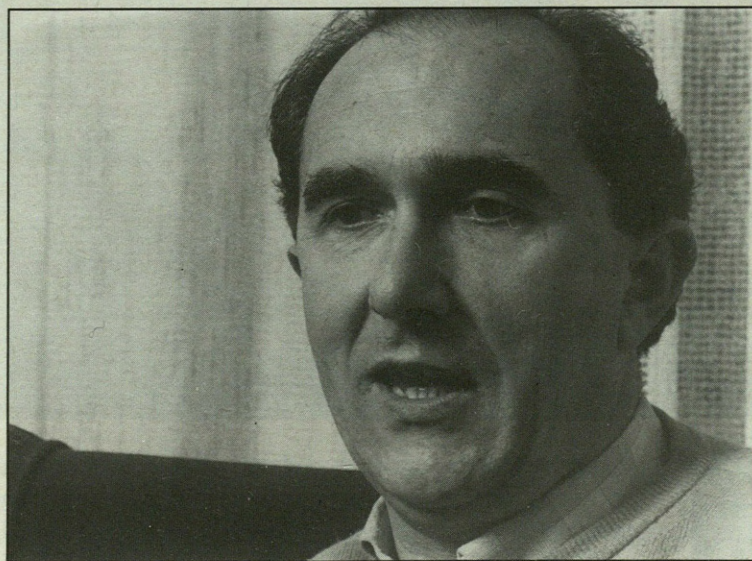
■ «Idazle alferra naiz oso; norbaitek eskatzen badit artikuluren bat, egingo dut, baina ez dut ohiturarik» ●

dua, bertsolaritza eta euskal kulturaren giroa. Azken hau ikasketen eragin zuzenez lantzeko aukera izan nuen. Mugimendu guzti horien jarraipena egiteak oso gustora senti arazi naute nere irriti lanean, eta beste programa motak ez zaizkit gehiegi gustatzen. Politika mundu hori ez dut oso gustokoa.

A. Irratian egin duzu zure kazetari lan gehiena. Baina noizbehinka idazten dituzu kolaborazioak eta antzekoak egunkarientzat. Ez al zaitu prentsa idatziak eraikitzen?

L.A. Idazle alferra naiz oso. Norbaitek eskatzen badit artikuluaren bat, zerbait egingo

dut, baina ez dut idazteko ohiturarik. Ez idazle sortzaile bezala, ezta bestela ere.

Bertsoekin ere beste hainbeste. Idazten ditut, baina enkarguz. Ez zait ateratzen horrelakorik. Nereztat gustokoena elkar hizketak egitea da. Elkar hizke-

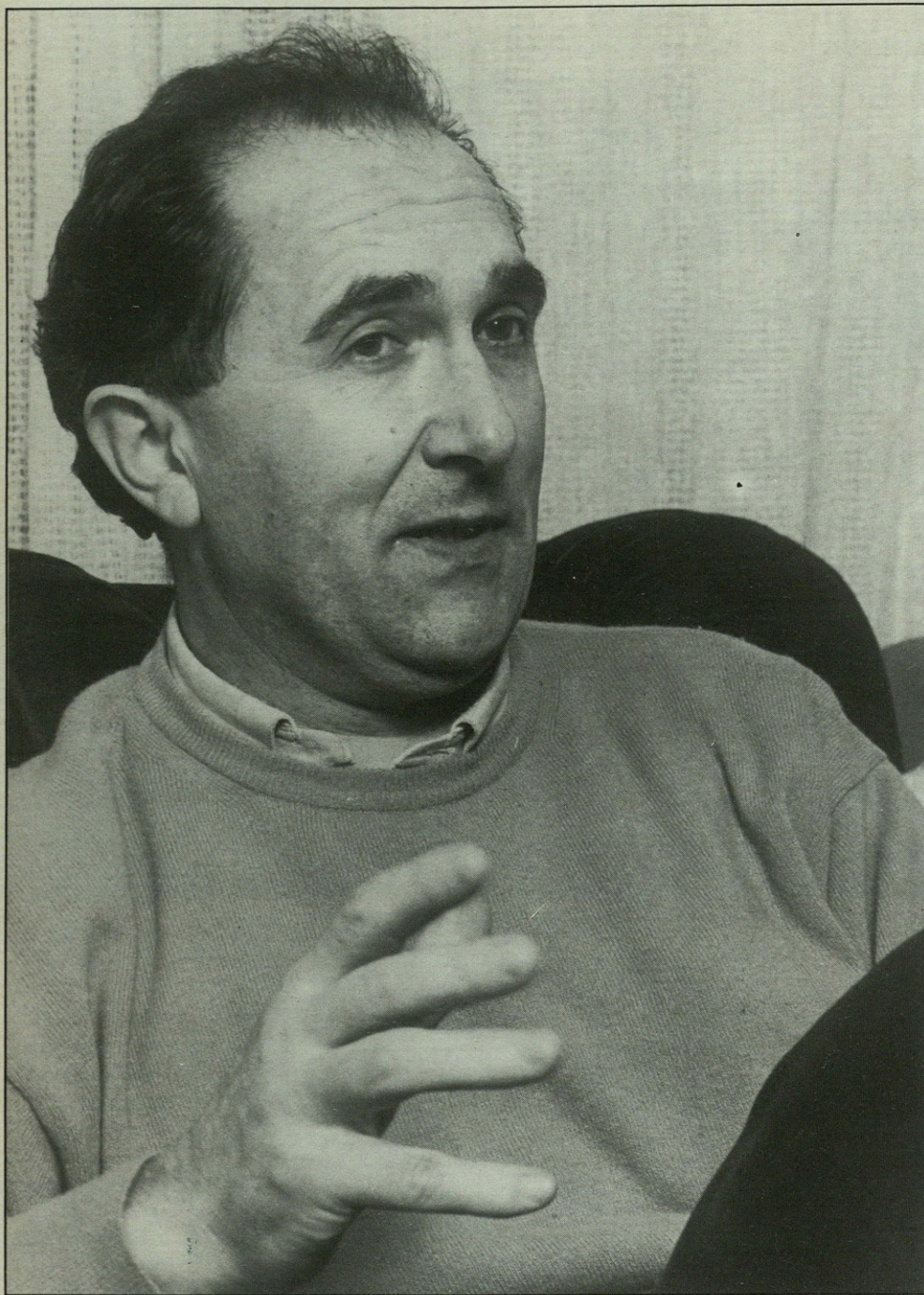
tatuarekin lortzen den zuzeneko harreman hori.

A. Zure programa, «Kale kantoian», gaur egun Herri Irratian guztiz euskaraz egiten den gutxienetarikoa da, bakarra ez esateagatik. Zer iruditzen zaizu hori He-

«Nere hutsunerik handiena, eta ez dakit hori kazetaritza egiterakoan irakasten duten ala ez, neure buruaren zuzentzailea izan beharra eta ez jakitea izan da. Akats asko ditut oraindik, baina lehen gehiago nituela uste dut».

rrri Irratiaren lehen izpiritu ezaguturik?

L.A. Beno, Herri Irratia, Donostia eta Loiolako estudioetan egiten da Gipuzkoa osorako. Euskarazko programazioa, Loiolari dago-kionez behintzat, ia osoa izaten da goizez. Arratsaldez

«Baserri mundutik nator, eta beti oso gertutik sentitu izan ditut nekazal mundua, bertsolaritza eta euskal kulturaren giroa. Guzti horien jarraipena egiteak oso gustora senti arazi naute nere irratian lanean, eta beste programa motak ez zaizkit gehiegi gustatzen».

ere egiten dira zenbait gauza. Baina horrekin ez nuke esan nahi Herri Irratian egin beharko litzatekeen hainbat egiten denik euskaraz. Nere gustorako behar baino askoz ere gutxiago egiten da euskaraz.

Arrazoiak aztertzen hasiez gero, hori irratiko zuzendaritzak ikusi beharko luke, baina pentsatzen dut horren azpitik pertsonalaren

lotura dagoela, ez ikusle-goarena, Herri Irratiko entzulegoa orokorrean euskalduna delako. Programa egi-

■ **«Oso lotsatia naiz, pertsonen aurrean azaltzeko eta hitz egiteko orduan batez ere» ●**

learen ohitura eta erraztasunagatik egiten dira erdaraz.

Enpresa bezala ere, publizitate aldetik etorri errazagoa izan dezake erdarazko programazioak euskarazkoak baino. Garai batean Herri Irratiak bazuen euskaraz gero eta gehiago egiteko nahia. Baina orduan diru laguntzak ere jasotzen ziren instituzioengandik. Gaur egun ez eta hori ere. Orduan, funtzionamendua aldaketa enpresaren eraldaketaren ondorioa da. Ez dago gure esku hori.

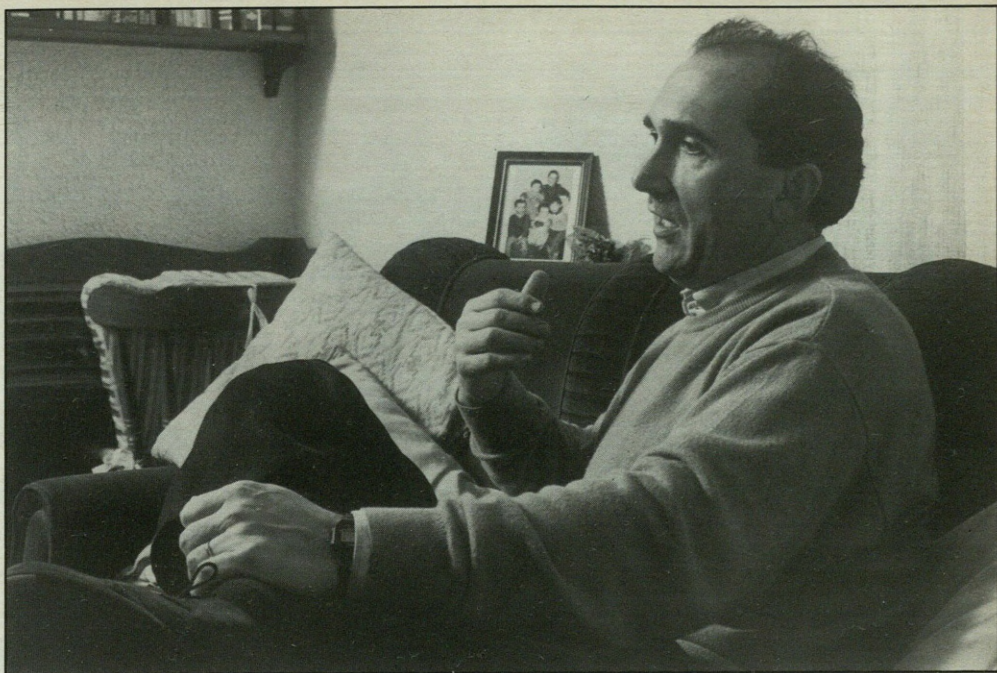
A. Zer eman dizu kazetari-tzak? Eta kendu?

L.A. Norbaitek pentsa dezake irakasle bezala errete egoteagatik sartu nintzela irratan, baina ez zen horrela izan. Ikastolan zortzi urte lanean egon ondoren, behin baino gehiagotan galdetzen nion nere buruari ea bizi guztia horretan pasatu behar ote nuen, eta noiz edo noiz gauza berriak egiteko tentazioak izaten nituen. Aukera izan nuen, eta aproba egin ere bai.

Gogorra egin zitzaidan. Oso lotsatia naiz, pertsonen aurrean azaltzeko orduan eta pertsonen aurrean hitz egiteko orduan. Denborarekin lasaitzen joaten zara, eta hori da irratia eskaini didan aukeretako bat, baina behin ere ez zara zuk nahi duzun tamainan lasaitzen. Hori izan zen gehien kostatu zaitzaidana hasiera batean: ezagutzen ez nuen bategana joatea eta hari galderak egiten hasi beharra. Oraindik ere, egoera berria baldin bada, arazo larria sortzen dit horrek.

Baina irratia eskaini didan gauzarik garrantzitsuenak, eta gustokoena, jende asko ezagutzeko aukera ezinhobeia izan da. Ezeza-

■ «Irratiak eskaini didan gauzarik garrantzitsuenaren artean asko ezagutzeko aukera izan da» ●

■ «Neretzat gustokoena elkar hizketak egitea da».

Aproba asko egin izan ditut saioak hasi baino lehen, puntua kantatzerakan ea ahotsa aterako zaitzaidan jakin asmoz. Oso estu egoten naiz, batez ere finaletan. Zeure buruari ardura kentzen saiatzen zara, baina hala ere bertan eginiko huts batek bertsolariari kalte asko egiten dio. Bertsolariak ez du gai jartzaileaz arduratu behar. Nahikoa du bere buruarekin.

A. Baina zein neurritarainoko garrantzia du gai jar-

tzaileak bertso saioetan?

L.A. Neretzat gaiak garrantzi handia dauka, baina ez da erraza gai ona zein izango den eta zein ez asmatzea. Batzuetan gai onak direlakoan bota eta saio txarrak ateratzen dira. Bestetan, aldiz, gai kaskarrak dira us-tetan eta izugarritzko saioak bihurtzen dira.

Gaiak badu garrantzia, baina bertsolarien inspirazioak du beti azken hitza, eta guk izugarritzko garrantzia ematen diogu gaiak jendearen gustokoak izateari.

Formulazio aldetik ere hitz egokiak aurkitu behar dira, bertsolaria nahastu ez dadin. Garrantzi handia du baita nor hasten den bertsotan.

Ez da gauza erraza gai eta egoera berriak asmatzea. Eta gai jartzaileen taldea zabaldu egin behar da hurrengo txapelkarako. Hori uste dut nik behintzat.

A. Saioa hasi baino lehen gaia bertsolariei ematea

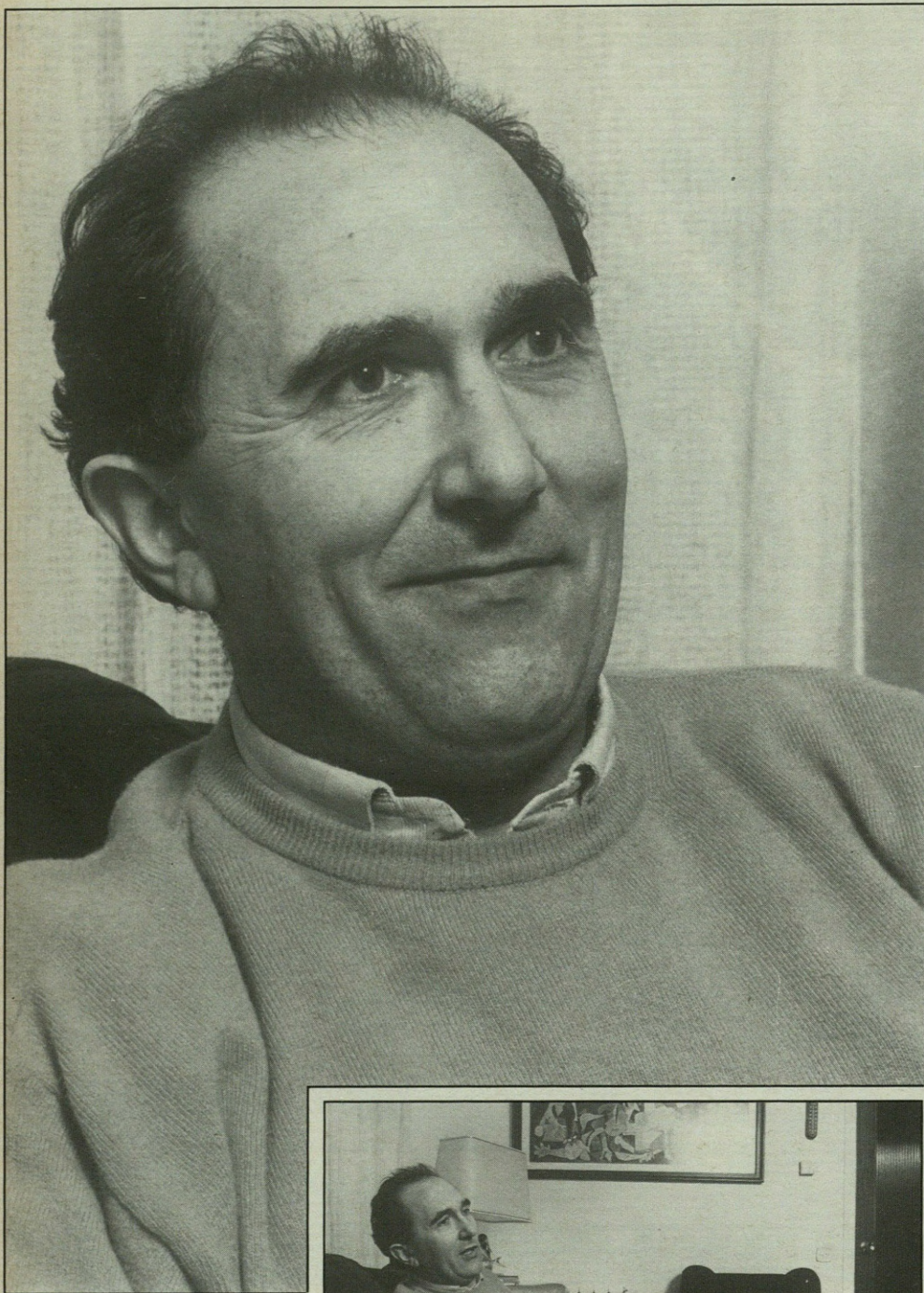

NORTASUN AGIRIA

1950eko martxoaren 26an jaio zen Azpeitiko Oinatz auzoan ● Bidaiak ez ditu oso gustokoak, eta bizitzako bidaiarik luzeena Afrikara egin du, soldaduzkara ●

Ezkondua, bi alaba ditu ● Pilota du herri kirolirik gustokoena ● 1983an hasi zen Herri Irratian lanean ● Bi urte beranduago aurkeztu zuen bere lehen bertso saioa, Azkoitian

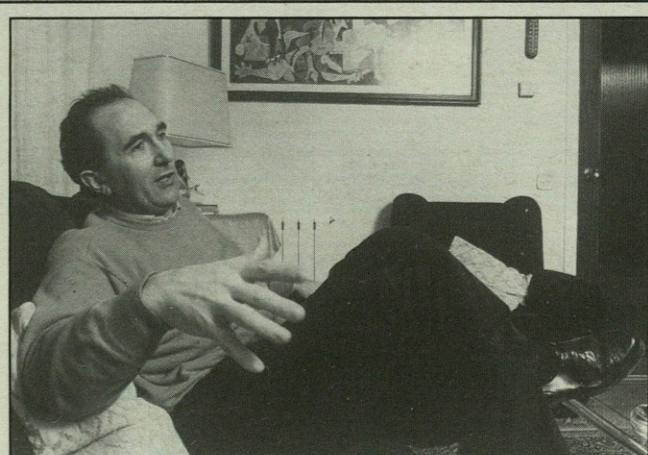
● Zuzeneko emanaldietan pasatzen ditu estuasun handienak ● Enid Blyton-en «Bostak» bildumako bi liburu itzuli ditu

«Orain sortu den saltsarekin ez dakizu dagoeneko bertsolariek nahiago duten gaia aurretik esatea ala ez. Nik ez esateko erabakia hartu dut.»

gaizki dagoela esan izan da azken aldian. Zein da zure esperientzia arlo horretan?

L.A. Gaia emateagatik normalean ez da bertso saio hobia ateratzen. Esperien-

tziar badakit bertsolariei gaia aurretik emandakoan saio ona egiten dutela, gai hori aurretik jakin gabe gus-torago geratu arren emaitzarekin. Baina hori egiten

dudanean, nik behintzat, bertsolaria egoera larrian ez jartzeko izaten da, menperatzen ez dituen gauza batzuez kantatu ez arazteko.

Baina orain sortu den sal-

■ «Gai jartzaile lanetan hasi nintzenean makina bat lo ordu galdu nituen saiora joan aurretik» ●

tsarekin ez dakizu dagoeneko bertsolariek nahiago duten gaia esatea ala ez. Nik ez esateko erabakia hartu dut. Inoiz galdetu ere egin dut. Batek txanponetara erabaki zuen. Baietz irten zen. Ez dakit bide egokia den ala ez. Argi dago arriskutsua behintzat badela.

Badirudi bertsolariek ber-raiek ere nahiago dutela bertsoaren arriskua bakarrik izatea, baina ez jaialdiarena. Azken honen ardura gai jartzaileen eskuetan uzten dute. Horrela nahi badute horrela egingo dugu, besterik gabe.

A. Zein bertsolari miresten dituzu?

L.A. Beno, ez da erraza esatea. Guztiek dute zerbait aipagarria. Okurrentzi alde-tik badira sorpresa handiak ematen dituztenak. Peñagarrikan batek, ikaragarritzko ateraldiak ditu. Baina beti ez da lortzen sorpresa hori. Gero dago Egaña, adibidez, fintasun handikoa. Errekurtso asko ditu, Lizasok bezala. Egoerarik okerreanean ere irtenbidea aurkituko dute, eta bestea estuasune-tan jartzeko moduan gainera.

Hiru hauek daude gaur egun gailurrean, baina beste bertsolari asko daude izugarritzko kalitatea dutenak. Pertsonak apartatzea beti da oso arriskutsua.

A magoia | ban

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERA
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Natarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER ANDONAEGUI C.B.
Andonategi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

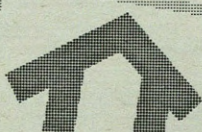
EKO IRUN
Blas de lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Alda. Jaizkibel, 1
LEZO

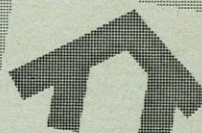
EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegei kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

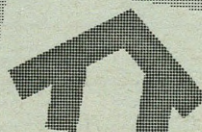
EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

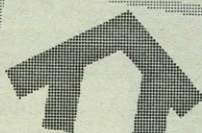
SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaletxarean atzean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

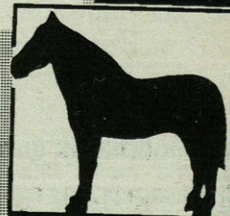

EKO AIETE
Etxaidi Saita
AIETE - DONOSTIA

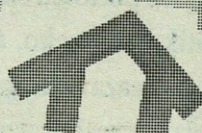

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

POTTOKA, MENDITIK PONEY CLUBERA

Paleolitikotik gure artean dagoen zalditxo hau, desagertzeaz egon zen orain hamarkada batzuk Hego Euskal Herrian. Zenbait elkarteren lana ezinbestekoa izan da pottokaren mendi ibilerak amildegitik salbatzeko. Azken urteotan, hala ere, arraza asko nahastu da. Euskal zaldi garbia berreskuratzea da, hain zuzen, Bizkaian iaz hasitako ikerketa baten helburua.

EUSKAL Herriko pottoka, arabiarrekin batera, munduko zaldi arraza zaharrenetako bat dugu. Ekain eta Santimamiñeko kobazuloetako marrazkietatik egundaino, animalia txiki hau ingurugirora moldatzeko ahalmenaren adibide genetikoa da; horri esker ailegatu da XXI mendearen atari honetara.

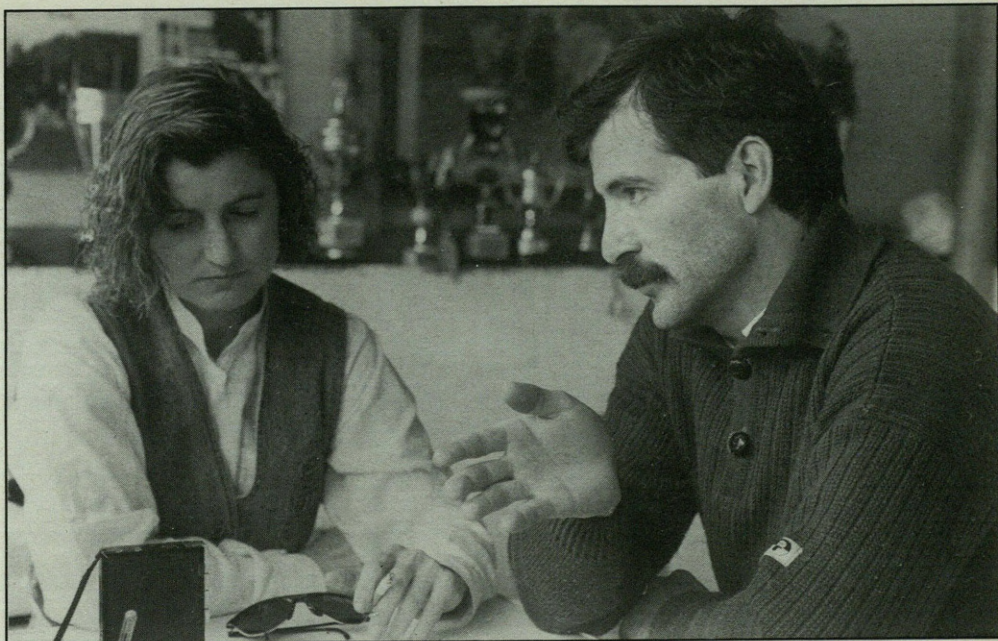
Industrializazioarekin etorri zen, hala ere, pottoka arrazaren ahultzea. Tarteka meatzetan eta baserri lanetarako erabilia, zalditxo honen mendi ibilerak gehienetan okelaren merkatuan bukatzen ziren. Horixe izan da behintzat, orain dela gutxi arte, pottokari emandako komertzializazio berrakarra; horixe izan den be-

zalaxe, euskal zaldi arraza berezi hau beste zenbaitekin nahastu eta garai batean desagertzeko arriskuan egon izanaren arrazoia.

Desagertze arrisku honen testuinguruan, eta pottoka salbataz asmoz, Euskal Pottoka Elkarteak sortu zen 1988an. Talde honen zereginak arazo larri honekiko sensibilizazioa sortzea izan da, bai abeltzain, hipika gizon, partikular zein administrazioarengan. Herrialdeko antolatutarik, Bizkai Pottoka izan da elkarteak adarrik aktiboenetako bat, eta horren lekuko, iazko abenduaren hasi eta aurrera darraien ikerketa sakon bezain interesgarria.

Arraza garbia?

lipatu azterketa honetan, Bizkai Pottokan zentsaturiko 300 pottoketatik 160 ikertu dira. Belen Maguregi albaitariaren ardurapean, eta Bizkaiko Nekazaritza sailaren diru laguntzaz, zaldi hauen azterketa morfologiko-zooteknikoa burutu dute, pottoken itxura fisikoa ezaugarriena; Beleenek dioskunez, «azterketa morfologiko-zooteknikoa egiteko, pottokei buruz idatzirik zeuden testuak hartu ditugu kontuan, eta horien artean bereziki, 1935ean Ferrerasek egin zuena. Garai hartako pottoken ezaugarri fisikoak betetzen duenik bilatzen ibardun dugu. Abalik eta arraza nabasketa gutxien duten pottoken bila». Pottoken kanpoko itxuraz arduratzen den lehen etapa honen ondoren, hala ere, lan franko geratzen da egiteke: «bigarren pausoa, zaldia erabiltzen odolean dauden zenbait proteina aztertzea da, baten arabera potto-

Belen Maguregi albaitaria eta Bizkai Pottoka elkarteak Jorge Saz lehendakaria (goian). Ikerketan aukeratutako pottoka 'garbietako' bat (behean).

karen genotipoa ezagutu eta begibistakoa ez den nabasketarik egon ote den jakin bait daiteke. Bestalde, zaldi horrek bere ondorengoei transmitituko dizkien karakterren berri izango dugu».

Azterketa morfologiko-zooteknikoa eta genotipokromosomena egin ondoren, ikerturiko zaldien sailkapena egin behar da, beti ere pottoka arraza garbia

berreskuratzea helburu. Bizkai Pottoka elkartearen lehendakaria den Jorge Saz Pérezek dioskunez, bi zaldi klase aukeratu dira bakkari: «alde batetik 'garbiak' daude, garbitasun maila oso handiko pottokak. Bestetik 'berreskuratzailak' ditugu, morfologiko eta geometrikoki arrazaren barruan daudenak baina nabasketaren bat ezagun dutenak: hanketan, bu-

ruan, gilbor biribilegia... ikerketa guztiak egin ondoren hamalau pottoka atera zaizkigu birsortzerako baliagarriak: lau ar eta hamar eme».

Ikerketak, hala ere, koska bat du: nahiz eta zaldiak 'garbiak' ala 'berreskuratzailak' izan, hiru belau-naldi beharko dira gutxienez euren karakterrak transmititu ote dituzten jakin arte. Alderdi honek, beraz, bete beharreko beste lan bat gehituko die orain arteko guztiei: 'birsortutako' produktuen jarraipen zorrotza.

Segimendu eta birsortze etapa hau izango da Bizkai

■ Bizkai Pottokak eginiko ikerketa honetan, elkartearen zentsaturiko 300 buruetatik 160 aztertu dira ●

MAHUKA

GARAICO JANTZIAK

Etxebeste kalea, 3 — Tel.: 36 11 06 USURBIL

Pottokak buruturiko lanaren azken fasea: ugalketa zentro bat eraikitzea. Horretarako hitzarmen bat si-

■ «Bistan da pottokak ezaugarri onak dituela hipikarako, leku askotan saritua izan bait da»●

JEAN GOIENETXE

natzeaz daude Bizkaiko Nekazaritza Sailarekin. Bertan birsotze lanari ekingo litzaioke, 'garbiak' eta 'berreskuratzaileak' ez direnei beste erabilera bat eman. Belen eta Jorgeren ustez, hala ere, beti ere baldintza onetan eta era honetako operazioek duten kostu ekonomikoa bizkarrean

harturik, azken hauek zailatu egin beharko lirateke.

Bizkaiko abeltzainen parte hartzea da, bestalde. Belen eta Jorgeren kezka nagusietako bat. Pottoka euren ustez, behar bezain zaindu eta prestatuz gero, merkatu aukera handia izan ditzakeen produktua da. Arrazaren garbitasuna, beraz, pottoka arraza gaitz dadin eta merkatuan ondo salduko den produktua eskaintzeko beharrezkoa da.

Hipikarako urratsak

Merkatua, izan ere, orain dela gutxi arte, ia erabat okelaren mundura mugatuta da. Egun berriz, pottoka hipikaren esparrua irabazten ari da, eta horra bestela gure geografian harat-honat zabaltzen duen Pony Clubak. Zuzpeztasun honen lekuko, orainsu sortu berria da Pony Club Euskadi izeneko elkarteak. Oraingoz EAEko klubak bakarrik biltzen baditu ere, elkarte berrikoak hasi dira iada Nafarroa eta Iparraldeko Euskal Herrikoekin hitz egiten.

Ipar Euskal Herrian gainera, Hegoaldean ez bezala, badira dozena bat urte pottoka hipikaren munduan sartzen hasi zirenetik. Jean Goienetxe azkaingorak esan digunez, Ezpeletako «Istaklok» izan zen tartera horretako lehen esperientzia: «guk montatu genuen batasuna lehenik pottoka ezagutarazteko, gobernamenduak onesteko Euskal Herrian bazela beste pony bat. Bertzalde, diru pisua bat eman zen pottokak eskolatu eta moldatzeko; berriela 'Istaklok' sortu zen. Hörtik aurrera euskal zaldia ezagunagoa egiten hasi zen.

Hankak dira pottokaren ezaugarri adierazgarrienetako bat.

gero lebiak antolatzen hasi ginen, eta bizpahiru aldiz pottokek bere kategorian lehen prima eramán zuten, eta beste poney batzuen kontra irabazi». Urteen poderioz, beste hiru izan ziren «istaklok» aitzindaria- ren pausuak jarraitu zituz- ten Poney klubak, baina beste hauetan, Ezpeleta- koan ez bezala, bi edo hiru pottoka baino ez dituzte euren zaldien artean.

Bizkai Pottoka elkarte- koek adina zorrotz ez aka- so, baina Ipar Euskal He- rrian ere pottokei arraza kontrolak egiten zaizkie: «urtean bi aldiz egiten dira, alde batetik garanoak har- tzen dira eta bestetik amak; lehena heldu den 22an egingo da Miarritzen, bi- garrena udan izango da. Horretarako badugu 'stan- dar' edo tipo bat, horren arabera ikusten duzu ea pottoka horretatik hurbil dagoen ala ez. Behar dute bere kasta, bere itxura...». Arraza kontrolarena, Jean Goienetxek dioskunez, 1970ean hasitako lana da.

■ Ikerketaren azken fasea birsortze zentrua eraikitzea izango da: bertan aukeratutako 'garbiak' eta 'berreskuratzaileak' bilduko dira●

Jose Ignacio Fuldain, Poney C. Euskadiko lehendakaria

«Kluben ikuspegitik, zaldi mota errentagarria da»

ARGIA. *Duela denbora gutxi sortu da Euskadiko Poney Cluba. Zein helbururekin?*

J.I. FULDAIN. Gure elkartearen helbururik nagusia haurrak eta po- neyekin lanean aritzen di- ren hipika eta poney kl- ubak elkartzea da. Irakas- keta kriterioak batu dai- tezen, klubén interes konkretu batzuk defenda daitezen... Zeren eta ezin dugu ahaztu po- ney klubek federazio mailan zailtasun ugari izaten dituztela. Ha- masei urtez bakarrik bizi diren zalditxo hauek federatzeko arazoak ugariak dira, eta horrez gain oso mugimendu gaztea da klub hauena.

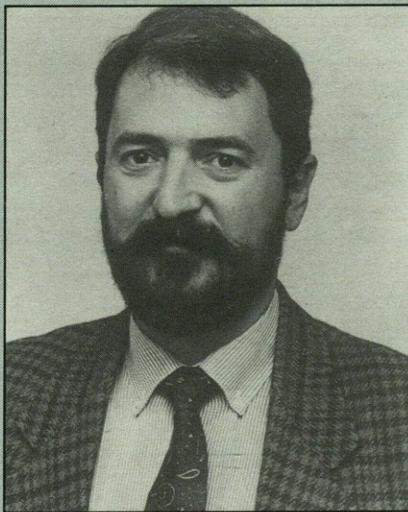
Estatu mailan duela bi urte hasi ziren el- kartzen. Madurin dau- kagun Pottok Poney Cluba da Hego Euskal Herriko lehena.

A. *Nolako maila dute euskal poney klubek?*

J.I.F. Estatu mailan el- karte indartsuena gara.

Behe mailako lehiaketen sarea beste lurraldeetan baino askoz ere aurrera- tuagoa daukagu hemen. Klub asko daude. Batzuk lehiaketetara zuzenduak. Besteak mendi ibilaldie- tara. Bakar batzuk potto- kak hazten aritzen dira.

A. *Euskadiko elkarte bo- netan EAEko taldeak ba- karrik daude izen eman- da. Zergatik?*

J.I.F. Nafarroak ez du parte hartzen administra- zio arazoengatik. Ipar Euskal Herria gure elkar- tearen barruan sartzeko

asmotan gabiltza. Aurten dagoeneko lehiaketak eta trukeak egin behar ditugu, mugaz bestekaldekoekin.

A. *Zer lan egiten dute po- ney klubek pottoken alde?*

J.I.F. Pottoka poney mota berezi bat dugu, eta klubén ikuspegitik zaldi errentagarria izaten da, bertakoa izanik merkea ateratzen zaigulako. Ez du zainketa berezirik es- katzen. Ez dugu ahaztu behar galtzear dagoela arraza hau, okeletara- ko zaldiekin nahasten hasi zirenetik. Guk beste erabilpen bat ematen diegu potto- kei, eta beharrezkoa arraza hau manten- tzea.

A. *Zenbat talde zau- dete Euskadiko elkarte bonetan?*

J.I.F. Guztira ha- mahiru gaude, baina gaur egun EAEn dau- den poney klub guztiak dira elkarteko partaideak. Eta datorren urtean ea lor- tzen dugun Iparraldekoak gehitzea.

Kontrolak, hala ere, ez du zertan pottoka beste arra- zarekin nahastea galerazi behar: «amak bizpahiru garano motarekin nabas-

ten dira. Aukeratutako po- ttoka garanoak berriz, be- reizi egin behar ditugu, beti arrazan egoteko eta ez so- beran nabasteko». Goiene- txeren ustetan, hala ere —eta Belen Maguregi eta Jorge Saz bizkaitarrek beste hainbeste zioten—, abel- tzain edo menditarren parte hartzea ezinbestekoa da: «kontrola egiteko beharrez- koak dugu haien laguntza,

baina ez dira interesatuak. Aski afizionaia behar da bi- ru lau bat pottoka izan eta haiei lasterka erakusteko, saltarazteko, goxatzeko... horrela gero aiseago saldu- ko lirakeke. Bistan da potto- kak ezaugarri onak dituela hipikarako, leku askotan saritua izan bait da».

Alberto Irazu

Latztun

TXEMA MONTERO:

1991ko abendua

Latztun

11. zenbakia

11

■ Elkarriketa: Txema Monterorekin aldaketa giroan. ■ V. Mendeurrena: *Only Spain edo planetaren espainolizazioa*. Iñaki Egaña. ■ Iharduncildiak (LAB): «Marxismo eta Euskal Herria». Teoria Iraultzailea: marxismotik utopismora. Mikel Erro. Euskal Herriko askapenerako proiektu iraultzailea. Bikila ■ Saizkera: Subjektu berrien potentzialtasuna. Joseba Tobar-Arbulu. Ezker Abertzalea eta komunikabideak. Pello Zubiria.

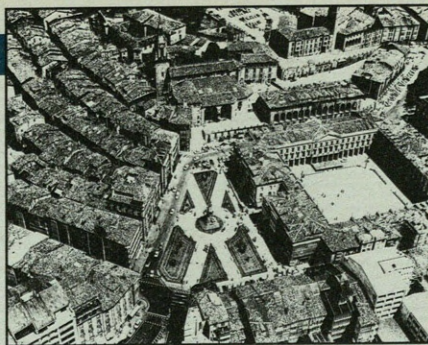
**Txema Monterorekin
aldaketa giroan**

■ «Sistema komunisten erorketatik zerbait ikasi behar baldin badugu, abangoardismoaren eta frontismoaren porrota da»

■ «Negoziaketarako bidean ere instituzioetatik gehiago bultza daitekeela uste dut»

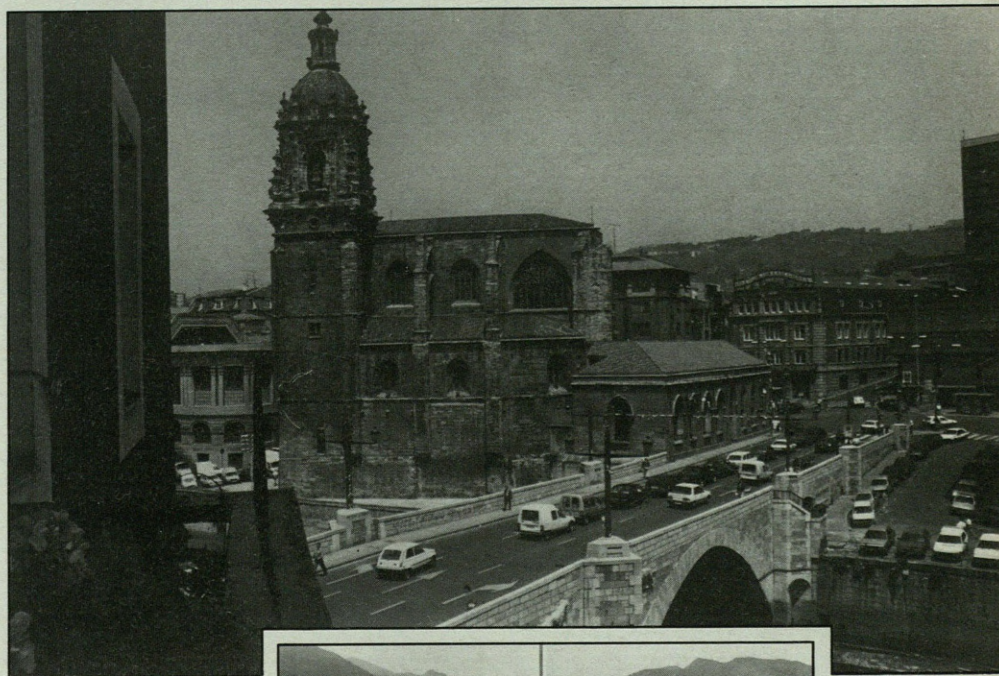
■ «PNVko azken mugimenduak ulertzeko kontutan eduki behar da Ardanzaren suzesioa dagoela jokoan»

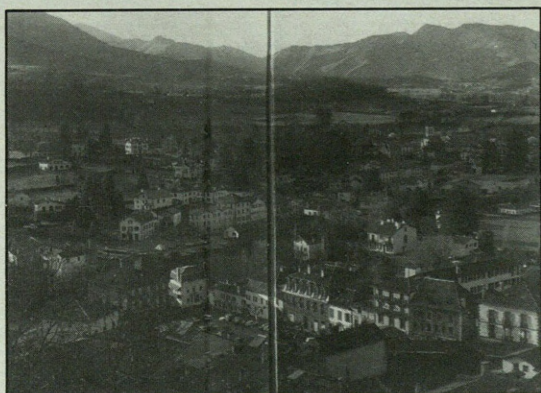
HIRIEN ALDERDI EZKUTUAK

Desberdintasun handiak agertzen dituzte Euskal Herriko hiriburuak. Bilbo, Gasteiz, Donostia, Iruñea... bakoitzak bere nortasuna du. Eta Euskal hiriburuen barietatea areagotu egiten da Ipar eta Hego Euskal Herriko hiriburuak alderatutakoan.

HEGO Euskal Herriko hiriburuetakako udal zergak antzekoak dira baina badi-rudi Gasteiz, Iruñea, Donostia eta Bilbo era desberdinez jasotzen dituztela udaletxeek eskaintzen dituzten zerbitzuak. Gasteiz-tarrak eta donostiarrak hobeto bizi direla esatea errealitatea deskribatzea baino ez da. Gasteizek duen lurralde

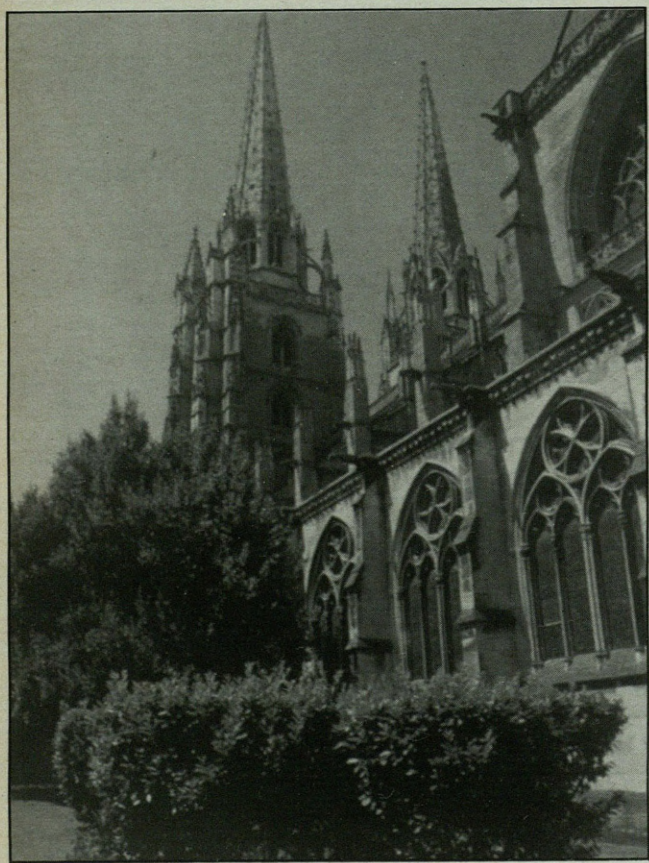
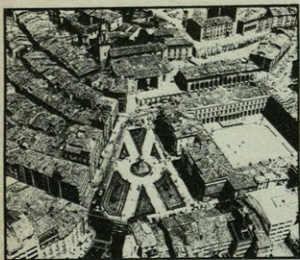
antolaketak, zonalde berdeek edota auzoen azpiegiturek Arabakoa Euskal Herriko hiriburu perfektua bihurtu dute. Iruñea ez da Gasteizek duen ospe onaren beldur. Zonalde berdeei eta kirol azpiegiturari dagokionez, EAEko hiriburu administratiboarekin parekotasun asko agertzen ditu. Etxebizitzetan, Iruñea, Bilbo eta Donostia Estatu espainiarreko hiriburu garestie-

netarikoak dira. Hegoaldeko kostaldean dagoen ingurugiroaren kalitate ona, kirol azpiegitura eta ekimen kulturalagatik, donostiarrak

harro daude. Bilbo, aldiz, senide pobrea bihurtu da. 33.000 milioi pezetak (1.650 milioi libera inguru) 'zuloa' izan arren, udalak ez

Bilbok,
384.129
biztanle ditu.
Donibane
Garazik 2.000
biztanle ditu
eta udan
10.000
biztanle
izatera iristen
da.

Baiona, Miarritze eta Angelu Ipar Euskal Herriko hirigune handiena dira; bertan biztanlego osoaren %43,5 bizi da.

ditu hiritarren eskaerak asetzen. Zirkulazio izugarria, kutsadura, auzoen arazoak eta suntsipen ekonomikoa dira hiri honetako lurrikararen epizentrua.

Ipar Euskal Herrian, hiri antolaketa guztiz desberdina da. Baiona dugu hiribururik garrantzitsuena eta bere inguruan sortzen ari den merkatal mugimendua ez da txantxetan hartzekoa. Angelu eta Miarritzekin batera, Iparraldeko samalda handiena bihurtu da, eta dirudienez, handitze prozesua aitzinatuko da. Donibane Garazi eta Maule hiriburu txikiak dira. Nekazaritza eta turismoa bihurtu dira udan izugarri handitzen diren hiruburu hauetako diru iturri bakarrak.

Ataskoetan Bilbo nagusi dugula dirudi. Bilbotarrek ataskoetan duten umore txarra ezaguna da 'Euskal Herri osoan. Baina jarrera 'bilbotar' honek bere eskola izan du Bilboko kaleetan. Eta da zaila, beraz, Euskal Herriko edozein tokitan bilbotarra ezagutzea: bera da autoko turuta amorru handienaz jotzen duena.

Hegoaldean, eredu desberdinak

Udaleko 33.000 milioiko zorraren ondorioz, udaltzaiek eta suhiltzaileek gasolindegietan zor handia dute, eta azken hauek gasolina hornitzeari uko egiten diote.

Hego Euskal Herriko udal adierazleak

	Gasteiz	Donostia	Bilbo	Iruñea
Biztanlegoa	216.706	181.785	384.129	191.197
Pertsonako famili errenta (pezetetan)	804.430	725.351	66.279	—
Langabezi tasa	14,351 (% 14,5)	11,413 (% 12,3)	25,750 (% 19,6)	15,300 ⁽¹⁾
Zonalde berdea biztanleko (m ² etan)	14	8,94	2,28	—
Salatutako deliktuak	2.779	4.107	10.695	1.056
Pentsionisten gune eta etxeak	16	19	29	—
Etxebizitzaren batz besteko prezioa (pzta / m ²)	83.000-97.000	190.000-220.000	148.000-172.000	100.000-200.000
Etxebizitza berrien batz besteko prezioa (pzta / m ²)	90.000	205.000	160.000	125.000
Etxebizitza kopurua	68.981	65.580	135.704	63.000
Etxebizitza habitatuak	56.975	52.750	112.948	52.920
Etxebizitza hutsak edo denboraldikoak	12.006	12.830	22.756	10.080
Soldata soziala jasotzen duten familiak	693	501	2.808	430
Telefono kopurua (1.000 biztanleko)	357,3	415,6	412,3	285,4 ⁽²⁾
25.000 m ² baino gehiagoko parkeak	8	5	5	5
Biztanle kopurua km ² ko	745,7	2.965,6	9.300,9	238
Kirolgune kopurua	43	27	17	20
Aparkaleku kopurua	2.005	2.591	3.830	—
Ibilgailuen kopurua biztanleko	0,34	0,36	0,28	0,46
Zinemak	17	18	32	14
Museoak	6	5	3	2
Erakusketa aretoak	20	9	26	—
Artxibategiak	4	3	—	5
Liburutegiak	21	5	12	12
Saltegi txikiak	2.994	3.361	6.712	—
Errosetxe handiak	2	—	4	2

(1) Eskualde osokoa

(2) Nafarroa osoko

ikastetxe publikoek 3.000 milioi pezetetako inbertsioa behar dute; Vista Alegreko Zezen Plazak 150 milioiko iruzurra du eta Bilboko uraren hodiak apurtu egiten dira, Gerra Zibilaz gero ez direlako berregin. Bilbo, suntsipen politiko, ekonomiko eta ekologikoaren isla da.

Bizkaitar hiriburua, soziologo desberdinen hitzetan, metropolia izatearen prezioa ordaintzen ari da. Hego Euskal Herriak jasan

duen industrializazio bizkorra, espekulazioa eta kaparen geografikoaren ondorio latzenak Bilbon aurkitzen dira. 1986ko datuen arabera, Bizkaia osoko biztanlegoaren % 78,6a Bilbo

Handian bizi da. Biztanleri dentsitatea beste hiriburu-ekin konparatzerakoan, Bilbo da dentsitate handiena agertzen duena: 9.300,9 biztanle km² bakoitzeko, Gasteiz baino 13 bider gehiago.

Bilbo Handian Sestao da adirazle hau gainditzeko duena, 10.310 biztanle bait daude km² bakoitzeko.

Egoera hau ulergarria da kontuan hartuta Bilbok 1860an 17.923 biztanle zituela; 1970ean, 405.908 biztanle izatera pasatu zen. 130 urtetan, Bilbok 22ko biderkatu du bere burua.

Bestetik, Bilbok legalki onartutako kutsadura maila altuena duela esatea ez da gauza berria. Bilbo gainean egun argietan ikusten den

■ Kutsadura, kirol azpiegitura publikoaren defizita, auzoen arazoak, edo etxebizitzak eraikitzeak lur falta dira bilbotarrek gehien salatzen dituzten arazoak ●

laino 'beltza' edozein harritzekoa da.

Bilboko sarbideak, udal iturrien arabera «*hirugarren mundukoak*» dira, hiriburu

honek egunero 200.000 kanpoko biztale jaso arren.

Kutsadura, kirol azpiegitura publikoaren defizita, auzoen arazoak, helduen-

Iruñea, Gasteizko ereduaren jarraitzailea.

tzako laguntza eza, edota etxebizitzak eraikitzeko lur falta dira bilbotarrek gehien salatzen dutena.

Udal adierazleak argiak dira: zonalde berdeei dagokienez, Gasteiz da Europako bigarrena. Hiru milioi m²ko zonalde berdeak ez da zenbaki makala, biztanleko 14 m² hain zuzen. Homogeneotasuna eta hiriaren oreka dira EAEko hiri adminis-

tratiboaren ezaugarriak.

Bestetik, gasteiztarrek bide gorrietan —bizikletarako bide bereziak— 17.320 metro dituzte, donostiarek baino 11 bider gehiago. Oinezkoen zonaldeak ere aipagarriak dira, guztira 52.800 m². Krisi industriaren ondorioak ez ditu beste hiriburu batzuek bezala jaso, eta Eusko Jaurlaritzaren kokalekua izateak hainbat zerbitzu enpresa sortu ditu. Gasteizko industrietatik zerbitzuetara egin du salto.

Dena den, Bilbo bezala, Gasteiz da herrialdeko gunea aspalditik. Arabako Lautada eskualdeko biztanlegoaren %94 eta Araba oso-ko biztanlegoaren %80 Gasteizen bizi bait da. 43 kirolgune aurki ditza kegu euskal hiri administratiboan —horietatik 15, udal kiroldegiak dira—, Estatu espainiarreko indize desliktibo baxuena eta hiri-

Hego Euskal Herriko osasun sareari dagokionez, Gasteiz da azpiegitura sendoen duena. Iruñeak ere hiritarren eskaerak asetzen ditu. Bilboko osasun sarea inguruko udaletan sakabanatuta dago.

HEGO EUSKAL HERRIKO OSASUN SAREA				
	GASTEIZ	DONOSTIA	BILBO	IRUÑEA
OHE OSPITALARIOEN KOPURUA	1.551	1.211	919	1.284
ANBULATORIO KOPURUA	1	6	6	2
OSASUN GUNEEN KOPURUA	6	14	12	7
GERIATRIKO ETA ERRESIDENTZIAK	8	8	-	8
PLANIFIKAZIO FAMILIARRERAKO SAREAK	6	1	1	2
URGENTZIAKO ZERBITZUAK	2	3	2	2

denik, baina egia da Iruñea eta Gasteiz direla azken urteotan biztaleak irabazi dituzten Hego Euskal Herriko hiri bakarrak. Donostia eta Bilbok, aldiz, galdu egin dituzte. Azken 10 urteetan Gasteiz % 8,14 eta Iruñea % 0,76 handitu diren bitartean, Donostiak 2.370 eta Bilbok 64.405 biztanle galdu dituzte.

Donostiak turismoaren gorabeherak jasaten ditu. Donostialdeko etxebizitzaren % 41 hutsik daude, eta bertan kokatzen dira Gipuzkoa osoko etxebizitza familiarraren % 40. Bi datu hauek, etxebizitzaren eskaera eta etxebizitza hutsen arteko kontraesana agertzen dute. Turismoarekin jarraituz, Gipuzkoako saltegi txikiak % 47 eta hotelen % 51 Donostialdean kokatuta daude. Honen ondorioz, Donostialdeko aktibitate ekonomiko nagusia zerbitzuetan datza, biztanle iharduleen % 60k zerbitzuetan lan egiten du, eta hiriburuan % 69,2k.

Donostialdean Gipuz-

koako biztanlegoaren % 45,5 bizi bada ere, ez da EAEko gainerako hiriburuetan bezala gertatzen, Gipuzkoak sistema multipolarra jarraitzen duelako. Hau da, gune bakarra ezik, bat baino gehiago ditu. Bilbo eta Gasteiz herrialdeko guneak diren bezala, Do-

■ Gasteizen, Eusko Jaurlaritzaren inguruan hainbat zerbitzu enpresa sortu dira ●

nostia ez da gune bakarra, garrantzitsua izan arren. Dena den, Gipuzkoa osoko dentsitate handiena aurkeztzen du. Donostian km²ko 2.965,6 biztanle daude eta Donostialdeak 1.034 biztanle km²ko dentsitatea du. Gipuzkoan, 1986ko dentsitatea km²ko 360 biztanlekoa zen.

Gipuzkoako hiriburua, here ingurugiroaren kalitate

onagatik, garbiketa industrialagatik eta ekimen kulturalengatik nabarmentzen da. Garesti izatearen fama du. Gipuzkoako Merkatal Ganbararen 1990eko datuen arabera, etxebizitza berriaren m² bakoitzak 205.000 pezeta inguruko prezioa du. EAEko langabezi tasa txikiena du: % 12,3. Dena den, Donostiak, gaur egun jasaten duen arazo larriena etxebizitzaren garestitzea da. Baina arazo hau, orohar, Hego Euskal Herriko beste hiriburuak antzera sufritu dute. Estatu espainiarrean 1987 urtean etxebizitzek % 20ren igoera izan zuten baina EAEn igoera hori nabarmendu egin zen. Gasteizko etxebizitzak % 35 igo ziren eta Donostian % 50. Dena den, igoera hau ez zen hiriburuaren soilik gauzatu. Donostialdean, 1985etik aurrera

tar gune sarerik garrantzitsuenak da.

Gasteizko taxistek askotan entzun dute, bezero bilbotarrek esanda batez ere, ez dutela benetazko ataskorik ezagutzen. Ez da arraroa horrela gertatzea. Gasteizen 1.500 semaforo daude eta autobusei dagozkien, bilbotarrek hartzen duten abiadura ertaina 8 km/ordukoa bada, Gasteizko garraio publikoak hartzen duen abiadura 30 km/ordukoa da. Badirudi kalkululu matematiko bat bezain erreza dela Gasteiz bezalako hiri bat eraikitzea. Politika soziala omen da udal agintarien lehentasuna, eta horregatik, Jose Angel Cuerdak Gasteizko kalean arlo edo eskale bat ikusten badu, oilo ipurdia jartzen zaio.

Iruñea, Estatu espainiarreko 8. hiri garestiena, Gasteizko ereduaren jarraitzailea da. Zonalde berdeei dagokien, ez du onartzen Gasteiz Europako bigarrena

HEGO EUSKAL HERRIKO IKASTETXE MOTA ETA KOPURUA												
	GASTEIZ			DONOSTIA			BILBO			IRUÑEA		
	publi	ikast	prib	publi	ikast	prib	publi	ikast	prib	publi	ikast	prib
O.H.O.rako ikastetxe kopurua	37	3	18	23	8	37	46	8	31	24	5	30
GUZTIRA	41.398			37.439			58.350			27.821		
B.B.B. eta U.B.I.rako ikastetxe kopurua	6	1	7	6	5	20	9	2	15	7	1	14
GUZTIRA	8.181			12.085			16.609			12.295		
L.H.rako ikastetxe kopurua	4	-	8	2	-	19	5	-	27	7	-	13
GUZTIRA	5.946			3.995			10.585			7.800		

Hezkuntzari dagokionez, Iruñeko ikastolen kopuru txikia azpimarratu behar da. Gainerako hiriburuetan nahikoa ez izan arren, Iruñean baino ugariagoak dira.

eraikuntza aurreikusten dira, eta hauetako % 44 promozio publikokoak izango dira.

BAM, Iparraldeko handiena

etxebizitzaren prezioa etengabe igo da. 1985 urtea oinarri bezala hartzen badugu, etxebizitzari dagokienaz, 1989an Donostiak % 124ko igoera ageri du eta eskualdeko gainontzeko udaletan igoera hau % 225ekoa izan da.

Donostiako Plangintza Orokorren arabera, 13.993 etxebizitzaren

Baionak, Angeluk eta Miarritzek osatzen dute Ipar Euskal Herriko samalda handiena. Samalda honetan, 1990eko datuen arabera, 108.648 biztanle bizi dira, hau da, Ipar Euskal Herri osoko % 43,5. 1851n, jada, samalda honek biztanle-

goaren % 21 suposatzen zuen baina benetazko hazkundea 1954-1968 urteetan eman zen. Epealdi honetan hiri hirukoitz honek % 34,34ko hazkundearen jasan zuen. Aitzitik, Angeluk duen kokapen geografikoagatik eta luraren baliamentuagatik, herri honek % 74,2ko hazkundearen jaso zuen.

Bestetik, biztanlegoaren dentsitatea oso era desberdinez ulertzen da Baionan eta gainerako Ipar Euskal Herrian. INSEEn 1990eko datuen arabera, Iparraldeko dentsitatea 84 biztanle/

km²koa da. Baionako dentsitatea, berriz, 1975eko datuen arabera, 1.744 biztanle/km²koa zen eta Miarritzekoa 2.371 biztanle/km²koa.

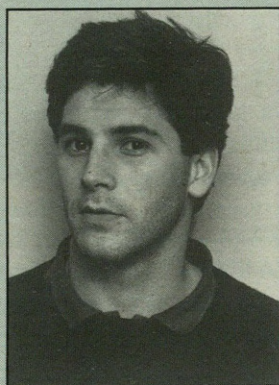
Iparraldeko hiriburu arteko desberdintasuna beste arlo batzuetara ere hedatzen da. Adibidez, Baiona eta bere ingurua zerbitzu hiriak izan arren, Donibane Garazin eta Maule nekazaritza eta turismoa dirudi nagusi. Dena den, eta biztanlegoaren zentralizazioaren ondorioz, Ipar Euskal Herriko biztanlegoaren % 71,8 hiritarra da eta % 28,2 nekazal mundukoa. Azken portzentaia honek Nafarroa Beherean eta Zuberoan da bere eremua, azken urteetan, eta turismoaren hazkundearen ondorioz, merkataritza bultzatu izan den arren. Adibidez, Baiona eta bere ingurua sektoreka aztertzen badugu, 1975eko datuen arabera, biztanlego ihardulearen % 63,9k zerbitzuetan lan egiten du, % 33,87k industrian eta % 2,2 nekazaritza lanetan aritzen da. Baionak bere biztanlegoaren % 45 inguruko herrietatik jasotzen du

Androideek egiten ote dute amets?

«**HIRI** honetan eryocez hilcen duçu gendia», Bernard Etxepare, 1545. Dakigula, bertso honetan ageri da lehendabizikoz euskaraz idatzirik *hiri* hitza. Zaila da asmatzen nolakoa ote XVI mendean. Konkretuan —agian— Garazi. Abstraktuan —beharbada— gizakion bizi-toki (lurtar) hau. Eta lau mende eta heren gero, 1976, beste Bernardo batek: «Ziutateaz». Eta ez da asmatzen erraza non ote.

Aldakorra da errealitatea. Aldakorra da kontzeptua. Idazleek nekez hautatzen ahal dute hitz egokia. Eta orduan aldatu egiten dute adierazpidea.

Hiria esan eta Mexiko D.F. pentsatuko du norbaitek. New York, Mosku, Londres. (Edo Brasilia). Eta halakorik ez dago gurean. Gureak ez dira hiri. Ezta metroa eginda ere. Gurean nolakoak ote

GORKA ARRESE

Kazetaria

diren asmatzea ez da samurra mexikararentzat. Gureak hiri ote diren geuk ezagutzea bezain zaila.

Hiririk balego gurean, Bilbo litzateke. Tikia orde hiri deitzeko. Lehen-go batean izan nintzen bertako Museoan, Antonio de Gezalaren koa-droak ikusten. Eta 1922ko azaroko «Tranbien arteko istripua Arenalean» be-

gieman nuen. Ikusgarria. Gaurko Bilboren tankera bera du gerraurrekoak. Baina ordukoa ez da asmatzen samurra. Badakigu oraingoa ez dela hiri, eta hala ere Bilbo izango da hurrengo erasoaren kontra defendatuko duguna.

Asmatzen zaila etorkizuneko. Emango diogun deitura. Fritz Lang zinegileak «Metropolis» deitu zion berak asmatutakoari. Dan O'Bannon gidoilariaren laguntzaz Moebius komikilariak marraztutakoak («Bihar luzea») ehun eta piku maila ditu lurpean eta aberatsenak soilik bizi dira gainean. Ridley Scott-ek «Blade Runner» filmatu zuen, Philip K. Dick idazlearen nobelan oinarrituta: «Androideek amets egiten ote dute ardi elektrikoekin?». Eta gero eta zailagoa gure hiriak asmatzea. Oraindik.

Baiona eta bere inguruan Iparraldeko biztanlegoaren %43,5 bizi da

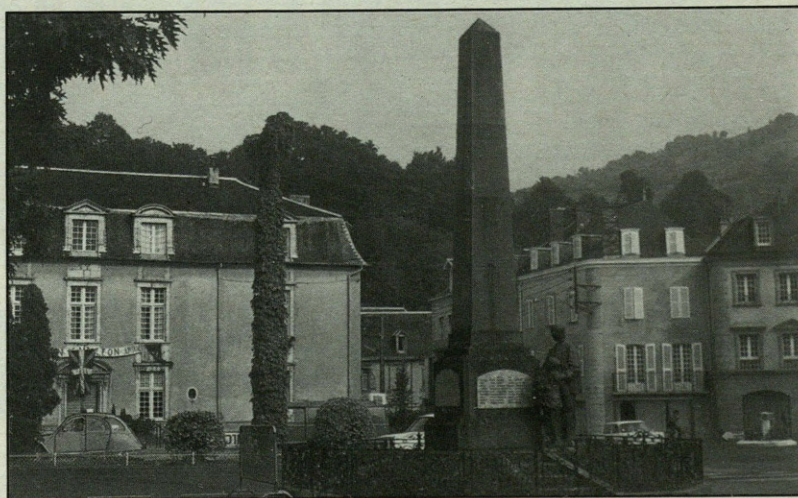
Donibane Garazi eta Maule ditugu Euskal Herriko hiriburu txikiak. Garaziko eskualdean 6.540 lagun bizi dira eta Maule eta bere inguruan 10.750.

Esperientziadunen iritzia

	Jose Angel Cuerda	Josu Ortuondo	Xabier Albistur
Kirol azpiegitura	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Iruñea 4. Bilbo	1. Iruñea 2. Gasteiz 3. Bilbo 4. Donostia	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo
Ekimen kulturala	1. Donostia 2. Bilbo 3. Iruñea 4. Gasteiz	1. Bilbo 2. Donostia 3. Gasteiz 4. Iruñea	1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo
Oinarrizko osasun sarea	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo	1. Bilbo 2. Gasteiz 3. Donostia 4. Iruñea	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo
Helduentzako laguntza	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Iruñea 4. Bilbo	1. Gasteiz 2. Bilbo 3. Donostia 4. Iruñea	1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo
Zonalde berdeak	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo	1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo
Oinezkoen zonaldeak	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Iruñea 4. Bilbo	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo 4. Iruñea	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo
Hezkuntz sarea eta azpiegitura	1. Donostia 2. Iruñea 3. Gasteiz 4. Bilbo	1. Gasteiz 2. Bilbo 3. Iruñea 4. Donostia	1. Donostia 2. Bilbo 3. Gasteiz
Bazterretako eremuak	1. Bilbo 2. Donostia 3. Iruñea 4. Gasteiz	1. Bilbo 2. Donostia 3. Iruñea 4. Gasteiz	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo
Lanposturako heziketa	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo	1. Bilbo 2. Gasteiz 3. Iruñea 4. Donostia	1. Gasteiz 2. Donostia 3. Bilbo
Etxebizitza garestiena	1. Donostia 2. Bilbo 3. Iruñea 4. Gasteiz	1. Donostia 2. Bilbo 3. Gasteiz 4. Iruñea	1. Bilbo 2. Gasteiz 3. Donostia
Kutsadura	1. Bilbo 2. Gasteiz - Donostia - Iruñea	1. Bilbo 2. Iruñea 3. Donostia 4. Gasteiz	1. Bilbo 2. Gasteiz 3. Donostia
Lurralde banaketa	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo		1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo
Hiri mobleria	1. Donostia 2. Iruñea 3. Gasteiz 4. Bilbo		1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo
Hiri segurtasuna	1. Gasteiz 2. Iruñea 3. Donostia 4. Bilbo		1. Donostia 2. Gasteiz 3. Bilbo

Oharra: Ez da posible izan Odon Elorza eta Alfredo Jaimerekin elkar hizketa hau egitea.

1990eko datuen arabera. Donibane Garazik 2.000 biztanle ditu neguan baina udaldian 10.000 izatera hel-tzen da. Turismoak, beraz, hiri honetan duen eragin-kortasuna izugarria da. Az-ken urteotan, agroturis-moaren arrakasta dela eta, Maule eta Donibane Gara-zik turismo horretara zu-zendutako zerbitzuak eratu dituzte, batez ere, nekazari-tza jasaten ari den krisia gainditzeko. Honetaz apar-te, Donibane Garazi eta Maule, inguruko herrien merkatal guneak bihurtu dira.

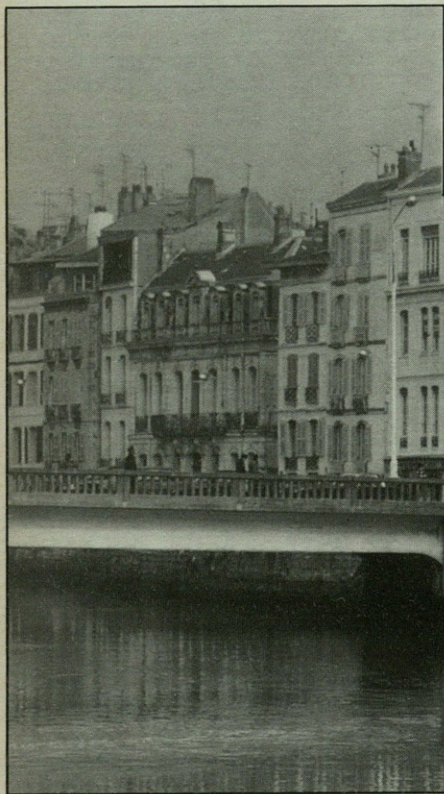

Maulek, Donibane Garazik bezala, nekazaritza eta turismoa ditu diru iturri garrantzitsuenak.

Dena den, Donibane Garazin eta Maulen buru-tzen den turismoa, turismo

merkea da, eta Hegoaldeko euskaldun gazte asko hur-biltzen dira horraino. La-

purdiko kostaldeko turis-moa oso desberdina da, kostalde honetan Iparral-

deko hotelen % 60 eta kanpingen % 59 kokatuta baitaude.

Duela sei urteko datuen arabera, Hego Euskal Herriko hiriburuaren artean, Gasteiz da euskaldunen portzentai txikiena agertzen duena. Udal honetan % 5,6 da euskalduna soilik, gehienak — hauetatik % 78,8 — alfabetatuak izan

Donibane Garazi eta Maule Euskal Herriko hiriburu txikienak dira ●

arren. 146.017 erdalduna daude Gasteizen, hau da % 76,6. Iruñean biztanlegoaren % 86,5 erdalduna da eta % 6,1 euskalduna.

Bilboko biztanlegoaren % 70 erdalduna da eta gaitzertzekoen artean gehiago dira ia euskaldunak direnak —% 20,3— euskalduna baino —% 9,1—. Donostia da, euskararen arloan, Euskal Herriko hirien artean euskaldunen kopuru handiena duena. Donostiako euskaldunak biztanlegoaren % 26 dira.

Iparaldeari dagokionez, BAM da euskaldunen portzentai txikiena duena, % 7,6rekin. Behe Nafarroa osoan biztanlegoaren % 84,5 euskalduna da eta Zuberoan datu hau % 54,7koa da, hiriburuaren kopuru hauek beherakadaoz arren.

Myriam Gartzia

Baionako biztanleko ihardulearen %63'9k zerbitzuetan egiten du lan.

Mugimendu migratorioak

1975-1985 urteen artean Hego Euskal Herriak jasan zuen mugimendu migratorioa aldatu egin da. Hego Euskal Herriak —batez ere EAEk— inmigrazioa jasotzen zuen herria bazen ere, azken 15 urteetan herri emigrantea bihurtu da. Mugimendu migratorioei dagokienez, Ipar eta Hego Euskal Herriko ereduak konparatu ezinak badira ere, azkenotan parekotasunak agertu dituzte, barne migrazioan, hain zuzen ere.

Mugimendu berri hauek, batez ere, hirietan eta hiriburuaren inguruan sortutako periferian nabarmenduko dira. 1960tik aurrera Hegoaldeak jasotako inmigranteak jaioterriko 'exodoa' burutzen ari dira. Oraindik kalkula ezinak dira honek ekarriko dituen ondorioak baina badakigu Barakaldok, adibidez, 2.500 biztanle

galtzen dituela urtero. Bilbok azken 10 urteetan 64.000 biztanle baino gehiago galdu ditu eta Donostiak 2.370 biztanle. Hego Euskal Herriak bizi duen krisialdia da honen eragilea. 1975-1985 bitartean adibidez, Gipuzkoatik 50.937 pertsonak alde egin zuten.

'Exodo' honekin batera beste mota batetako 'exodoa' burutzen ari da, 'euskal exodoa' dei dezakeguna. Barne migrazioa Ipar Euskal Herrian zaharra bada ere —Nafarroa Beheretik eta Zuberoatik kostaldera—, Hegoaldean fenomeno berria dugu. 1986an Donostiak jasotako inmigratioaren %92 Gipuzkoakoa zen. Antzeko kasua dugu Gasteizkoa: 1976-1980 artean hiriburu administratioboa jasotako inmigratioaren %40 inguru nafar, bizkaitar eta gipuzkoarrekoa zen.

FOTOKONPOSAKETA
FOTOKONPOSAKETA

ANtza

Lasarte-Oriako Industrialdea, 1-2 Pabiloiak
Tfnoak: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 54 93
37 07 38

INPRIMATEGIA
INPRIMATEGIA

GRAFIKAGINTZAN AURRERA GOAZ

Xabier Montoiaren nobela liburudendetan salgai

NON DAGO STALIN?

Susa
ARGITALDARIA

☎ (943) 37 15 45

Kontrako aldera jira egin dute erlojuetako orratzek

NINJA Dortoken eraso etorri zaigu azken astean. Hala pentsatu nuen nik behintzat, «Michelangelo» birus informatikoaren arriskuaz ohartu nindutelarik. Martxoaren 6rako, makineta-ko minbizi azkar horrek hirurogei milioi ordenagailu hondatuko bide zituen. Gerora jakin zen byte mada-rikatuok izena, italiar eskultore fama-tuarengandik hartu zutela, eta anima-lia berde borrokalariari Errenaisan-tzako giro kulturalagoak ohostu zion protagonismoa.

Arrisku gorri askorekin gertatu le-

gez, haatik, «Michelangelo»-ri ere berehala aurkitu zioten txertoa: ordena-gailuko barne erlojua atzeratzea, egun fatidikoa inoiz irits ez zedin. ARGIA halaxe egin genuen, eta profilaxi horri esker duzu, irakurle, aldizkari hau eskuartean. Guk ezezik, beste hainbatek gauza bera egin dutela dirudi, ordea. Erloju askotako orratzek kontrako al-dera jira egin balute bezala.

ORRATZIK gabeko erloju digitalet ere atzera jo dute, hala ere. «Egun-karia»-rena esate batera. Orriotan ber-tan idatzi izan da komuni-kabide horrekiko erreze-loak gaintitzeko bidean ote zeuden. «Egunkaria»-ko iritzi orrialdeetan, alderdi aber-tzaleetako ordezkariak ida-tzitako artikuluen erronda egin dute pasatu den astean. Norbera denboraren maki-nan harrapatuta sentitzeko modukoak izan dira, oro-har. Duela urtebeteko ter-mino eta uste gehiegi ageri dira.

Luis M. Bandres jeltza-leak, adibidez, «demokra-zioaren aldekoa eta bor-txakeriaren aurkakoa» iza-tea eskatzen dio «Egun-karia»-ri, diru-laguntzak jaso ahal izateko, eta ausartago jotzen du ondoren: ho-rrela gehiago salduko omen luke. EUEko Baztarrikak hi-rugarren faseko topatekak proposatzen ditu: «Egun-karia» «birsortzea», Eusko

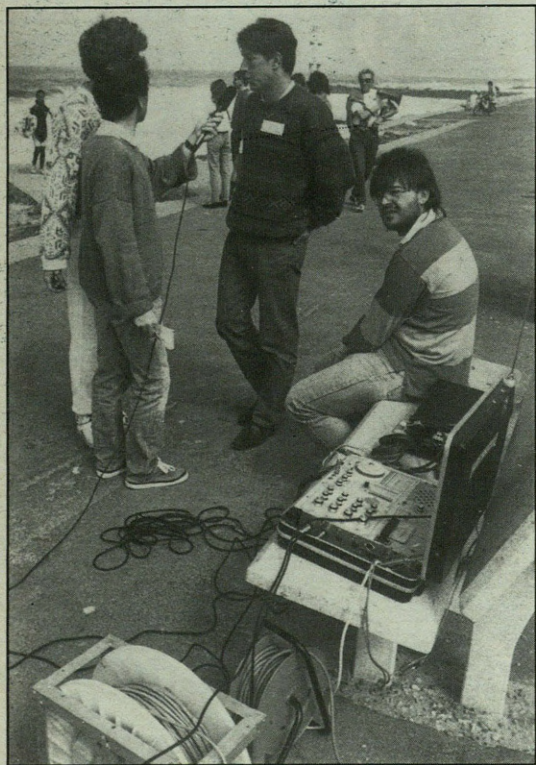
Jaurilaritza eta Egunkaria Sortzenen artean. Hau da, ez bata ez besteak desio ez duten bidea. EAJren gerra zikina salatzen du Joseba Alvarez HBkoak, eta «Zerga iraultzaile»-ren kobraketa zela kausa eragindako in-toxikazioa aipatzen du behin eta be-rriro. EAKo Federico Abaigarrek ida-tziaren bi herenetan prentsari buruz-

— Kontseilu Gorenak irratien artean banatzeko luzatu zuen milioi bat liberatik, 14.000 baizik ez zaizkie heldu Ipar Euskal Herriko hiru euskal irratiei ●

ko fitsik ez du urrunetik ere aipatzen, gehiegi zehazteko beldur balitz be-zala.

Hobe aste honetakoa ahaztea, den-boraren iruzurrean eta erlojuen iru-dikerian ez gaitezen eror. Itxaron de-zagun erlojuak berezko norabidea hartu arte.

IPAR Euskal Herrian ere, euskara-ren uhinek iraganeko leloa oroitarazi digute. Benetan harrigarria gertatu zaiena. Pirinio Atlantiarretako Kon-tseilu Gorenak milioi bat libera luzatu zituen irratien artean banatzeko. Ho-rietatik 14.000 baizik ez zaizkie heldu hiru euskal irratiei. Irulegi Irratiak

Oraindik ere goardia zaharreko frantses notableek agintzen dute Ipar Euskal Herriko bazterretan.

Kontuz! Hortxe bait daude zentsuratzailleak zelatan eta ez dira, ez, txantxetakoak. Iragan astean, ETBko zuzendaritzak, «Bertan Zoro» umorezko seriearen hirugarren kapitulua ez emateko erabakia hartu zuen. «Ze Kristoa!» izeneko kapituluaren debekua, emititu behar zen egun berean heldu zitzaion programako arduradunari. Zentsuraren arrazoiak: saioan erlijioaren tratamendua kaltegarria zelako eta zenbait ikusleren sensibilitatea zauritua izan zitekeelako. XXI mendeko atarian, oraindik tabuak daude eta hauetako bat erlijioa da.

(Argazkia: Carlos Villagran)

bere hamargarren urtemuga ospatu berri duelarik, eta inkesta batek Gure Irratiari izugarritzko entzule kopurua onartu diolarik, notable frantsesen azken jukutriak zazpuztu egin die ospakizun festa. Erabakia hartu zuen batzordeko lehendakariaren beraren hitzetan, «Far-West-eko legea nagusi da diru banaketarako». Michel In-

txauspe ari da John Waynerena jokatzeko, eta Grenet Clint Eastwoodena. Horixe bait da tristeena ipartar nebarrebentzat: beraiek odol berrikoak izaki, oraindik ere goardia zaharreko notableekin harremanetan ibili behar. Bozketen bezperan egin beharreko galdera: noizko nazionalismo frantsesean ere odol berritzea?

TERMINOLOGIA

Adarra. Zuhaitzaren enborretik edo baren zurtoin nagusitik sortzen den zatia.

«Adarraren puntan, puntaren puntan...», dio kanta zaharrak, sagarrondoan kantari zegoen txoriari buruz. ETBk ere berea egin du puntaren puntako hori, Urriko Iraultza saiati eta gero. Begoña del Tesok iragarri berri digu apirilean «Egonean giro», «Ispiluan» eta «Zurekin zuzenean» saioak desagertu egingo direla. Hau ere, aurrekontuen murrizketak direla eta. Askok eta askok ez dute sinesten Amatiñok bere saioa izateari hain erraz uko egingo dionik. Edozein modutan, zertan geldituko da Iraultza famatua. Nondik nora murriztuko dira sosak eta baliabideak? Txiruriruli, txiruriruli, nork dantzatuko ote du soinutxo hori?».

EGUN gutxi barru Miarritzen izango den kantaldiak, azkenik, ezkerre-rantzko orratz jauzian marka guztiak hautsiko ditu. Georges Moustaki eta Paco Ibáñez batera arituko dira Jaialdien Jauregian. *Sixties*-minak aitortu ezinezko pasioak biztuko ditu ilargiaren argipean. «Le métèque» eta «A galopar» bezalako doinuak, jendetzak aho batez kantatuta entzungo dira udaberriko zero izarretu azpian.

Ezingo duzue ukatu «Michelangelo» birusaren eragina ongarrria ere izan dela. Aurreko asteko giroa, nolabait esateko, «futuristegia» izan bait zen. Guggenheim-en gorabeherak datorren mendeko laugarren hamarkadan kokatu gintuen, oharkabea. Bazen garaia balaztari apur bat sakatzeko, eta horren sostengu gisa, trabes egingo dizuet: baietz martxoaren 28ko gau miarritzarrean mila txiskero nahiz briketa baino gehiago biztu!

Josu Landa

Paulo Iztuetak «Orixe eta bere garaia» liburukia argitaratu du

«Gaia eta hizkuntzaren kaltetan lantzen dira literatur teknikak»

Nikolas Ormaetxea «Orixe»ren idazlan guztiak lan mardulean argitaratu berri ditu Etor argitaletxeak. Bertan, Paulo Iztuetak —beste batzuekin batera— bideraturiko bildumak Orixerenak ezetik Orixeko idazleari buruz esan eta idatzitako hainbat lan ere jaso ditu. Gu lan handi honen egilea den Paulo Iztuetarekin mintzatu gara, lan guzti horren berri zehatz eman eta ateratako hainbat konklusio ere bildu ahal izateko.

ARGIA. *Non datza Orixeren garrantzia?*

PAULO IZTUETA. Alderdi askotatik iker daiten Orixeren ekarpena. Gehien aipatu izan dena alderdi literarioa izan da. Alde batetik ezagunena delako, eta sorkuntza maila ere handia izan duelako literaturan. Alor desberdinak landu ditu eta, horretaz gain, hirugarren tomoan agertzen den bezala, artikulua eta saiakeran lan egin du ere, lexikoa landu gabe zegoenean gainera. Hau Orixe berri bat da, eta hor ikusten da bere pentsamenduaren indar handia. Guztiz informatua agertzen da, inguruko guztia biztu eta sutan jartzeko ahalmena zeukan. Bere ideia batzuk jenialak ziren.

Esate baterako, euskal gramatikari buruz hitz egiterako garaian, pentsamendu osoa, hau da, filosofia gra-

matikan oinarritzen dena hipotesi bezala hartzen bada, euskara gutxienez, beren jatorrizko egitura aldetik

grekera eta latina adina aberatsa dela zioen. Euskarak filosofatzeko eta pentsamenduaren mundua lantzeko beste horiek hainbat gaitasun zuela ere esaten zuen. Grezian filosofia bat sortu baldin bada, zergatik ez egin euskaraz beste filosofia bat. Orixe hori esaten zuen eta gaur egun, autore modernoek gauza bera esaten dute, Chomsky-k kasu. Bere

Herri literaturaren ikertzaile fina

«**ORIXE»REN** idazlan guztiak lan mardulean bildu dira berriki argitaraturiko bilduman. Lehenengo hiru aleetan («Sorkuntzazkoak», «Itzulpenak», «Artikulu eta saiakerak») orexarraren idazlangintza ia guztia bildu du lan taldeak. Laugarren alean, orain dela lau urte Orixeren jaiotze mendeurrena zela eta egindako ihardunaldietan izandako hitzaldiak jasotzen dira. Azkenekoan, bostgarrena, «Orixe eta bere garaia» izenburupean moldatutako liburua da. Atal hau Paulo Iztuetak berak egin da eta bertan Orixeren gizarte zein hezkuntz ingurua aztertzen da, testuin-

guru historiko eta politikoarekin batera.

Orixeren biografia aztertzeaz gain, bere irudia eta bere garaiko inplikazio ekonomikoak, politikoak, ideologikoak, eta abar, aztertzen ditu. Orixeren bidez bere ingurua aztertzen du. Bere pentsamenduan barneratuz, orduko gizartearen hainbat atal sakontzen ditu eta orduko ikuspegitik aztertzen ditu. Bere hitzetan, «*badago oker bat, askotan egiten dena, orduko gauzak gaurko ikuspegitik ikustea, eta hori ezinezkoa da*». Ondorengo belaunaldiak ere kontuan hartu beharko dutena.

garaian ez zuen inork horrelakorik ezagutzen, bere kabuz atera zuen hori. Euskal azentuari buruzko teoria asko zeukan ere. Dudarik gabe, bazuen halako sen berezia. Herrian bizi izandakoa zen, eta oso behatzailea, beti zebilen herritarren inguruan, jaso eta jaso.

A. Nola ikusten dituzu Orixeren eta beste belau-naldien arteko barrena?

P.I. Nabari da bere garaiko autore gehienekin dagoen urruntasuna, alde batetik, eta hurbiltasuna bestetik.

■ «Literaturan, kontua ez da bakarrik baliabideak ezagutzea; hizkuntza ere artea da» ●

Orixerekiko agian, zenbait mailatan urruntasun handiagoa, askotan kontserbadorea zela esan delako. Hurbiltasuna ere, gaur egun, uste bait dut gaurko idazleak hasi direla jadanik Orixe irakurtzen. Jendea berarekin harremanetan baldin bada, horrek esan nahi du bide honetatik etorriko dela euskal literaturaren oparotasuna. Maila akademikoan pertsonaia hau berreskuratua dago. Laugarren tomoa ikusi besterik ez dago. Idazle praktikoen artean ere, batez ere jendea hasi denean herri literatura eta prosa gozoa egiten, badirudi, hau azken finean bere oihartzuna dela. Urruntasuna izan da, bai ideologia aldetik baita euskararen eredu aldetik ere, euskara batuaren inguruan egon den borroka horrega-

■ «Orixek zioenez, Grezian filosofia bat sortu baldin bada, zergatik ez egin euskaraz beste bat».

tik. 1962tik 1992ra bitarte hogeitamar urte daude. Elkartea eta iturri berriak daude eta bide gehiago daudenez, orduko zenbait arazo gaur egun ez daude. Zientziak aurrera egin du arlo guztietan. Unibertsitatean gai asko euskaraz ematen direla ikusi besterik ez dago.

A. Gaurko literatura formalismoan oinarritua da-goela ikusten duzu?

P.I. Bai. Gaurkoek aurrekoek baino askoz gehiago ezagutzen dituzte literatur teknikak. Baliabideak hobeto ezagutzen dituzte. Baina literaturan, kontua ez da bakarrik baliabideak ezagutzea; hizkuntza ere artea da. Jakin behar da zein mailatan, baldin eta onartzen bada hizkuntza bera ere artea dela, zein kidetasun eta oreka dagoen literatur baliabideak eta hizkuntzaren

erabileraren artean.

A. Gaurko literaturan bien arteko desoreka egon daiteke...

P.I. Literaturan hiru ardatz ikusten ditut eta agian gehien jorratzen dena teknika da. Orohar, gaia eta hizkuntzaren kaltetan lantzen dira literatur teknikak.

Patxi Sarriegi

Estreinu berria du «Behiak» izeneko filma

Julio Medem-en lehen luzemetraia, nekazal giro bukolikotik ihesi

Berlingo Zinemaldian lehen aldiz ikusteko aukera izan eta gero, otsailaren 28an Donostian estrenatu zen Julio Medem zuzendari donostiarraren «Vacas» izeneko filmea. Orain arte laburmetraia arrakastatsuen egile —«El ciego», «El jueves pasado», «Fideos», «Si yo fuera poeta...», «Teatro en Soria», «Patas en la cabeza» eta «Las seis en punta»—, lan berrian Euskal Herriaren historia egunez egun bizitzeak beregan sortzen dituen bizikizunak, sentipenak eta sentsazioak azaldu nahi izan ditu. Apirilaren hasieran pantailaratuko da filme honen euskarazko bertsioa.

J. Medemenek filme bukolikorik baino, sentsazio mundua zabaldu nahi izan dio ikusleari.

EUSKAL Herriko edozein bazterretan egon daitezkeen bi baserriren arteko harreman kontraerriak —maitasuna eta gorrotoa— oinarri estereotipatutzat dituen ez-ohizko istorioa planteiatzen digu Julio Medemek bere lehen lan luzearekin.

Izan ere, hiru behiren ikuspegitik, edo hobe esan, behi horietako bakoitzaren begietatik sartuta, bi baseri familiaren hiru belaunaldiaren artean hogeitamar-betorgeri urtetan gertatzen diren tirabirak kontatzen zaizkigu.

Ohizko lankideez gain, hainbat lankide berezi izan du Julio Medemek filme hau burutu ahal izateko. Batez ere, Manuel Irigibelen mundu eroaren pertsonaiak —belar eta egurrezkoak— Bixente Amestoyren margoetan oinarrituta daude, bai diseinua bai osaketa.

Baztan aldean dauden bi baserrietan sei asteko errodaia burutu ondoren, hamar bat astez muntaketa lanari ekin zion zuzendari donos-

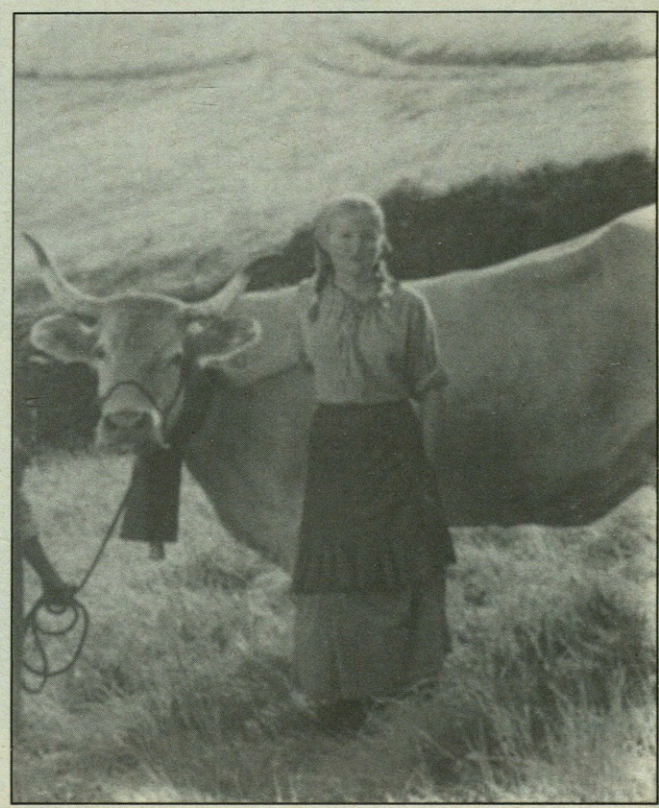
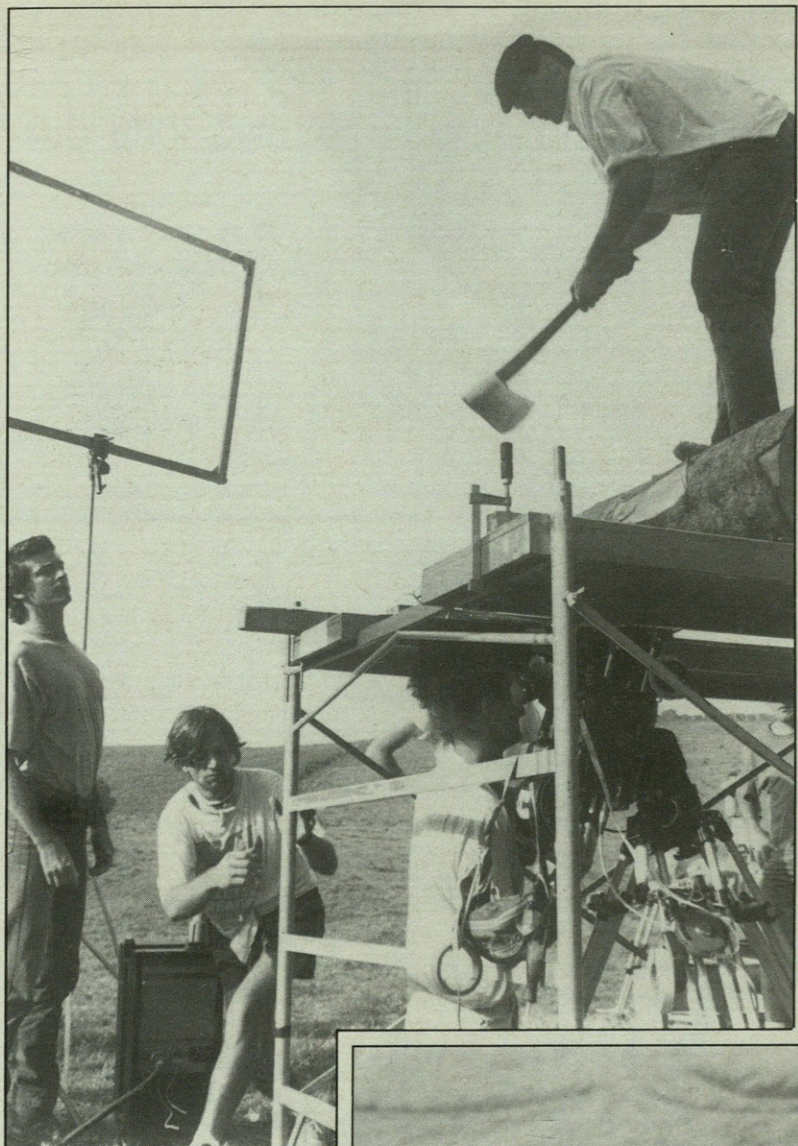
tiarrak, «aurrekontu mugak zirela eta, lan guztiak korrrika eta presaka egin behar izan ditugu; talde tekniko gazte eta borondatez bete izan dugu eta aktoreen aldetik ere jarrera ona aurkitu dugu. Hala ere, egunean beneratzi planu inguru errondatzea guztiz nekagarria da».

Muntaketaz gain, jatorrizko gidoia eta zuzendaritza ere bere esku izan dira, «onain arte egin ditudan laburmetraietan ere ia arduraz tekniko osoa izan dut; lan-sistema honek emaitza onak eman dizkit. Neure filmak egiturazkoak dira, ez psikologikoak. Nere ustez, zuzendaritza etengabeko ezabaketa lana da eta gidoia egiterakoan zuzendaritza lana kontutuan hartzen bada, gauzak erraztu egiten dira».

Gai aukeraketa ez da kasualitatea izan. Nekazal giroak betidanik hunkitu izan du Julio Medem, baina, hala ere, «ez da baserri giroaren deskripzio bukolikoa, ezta, balabeharrez, Euskal Herriko nekazal giroaren ikuspegi ere; bestelako zerbait proposatu nahi izan diot ikusleari: eromena, bortizkeria eta erromantizismoa istorio berean elkartuz, errealtatearen mugan kokatzen den baserri giro tragiko, klaustrofobiko eta itxi horrek nigan sortzen dituen sentipen eta sentsazio biotik. Poema tragiko honek bailara batean denboraren iragatea da gai nagusia».

Erakarpen modu ugari

Baina baserri giro hori atxakia besterik ez da Medemek bere neurriko istorioa biribiltzeko. Errealitate horre-

tatik hainbat osagai hartu eta bere irudipeneko beste hainbatekin nahasten ditu, «ez da, beraz, ikuspegi bukoliko huts hori, sugerentzi munduari abiapuntua emateko oinarri formala baizik; hau da, ez dut errealtatearen islapenik egin nahi, bilatzen ditudan egiazko hainbat osagarri bildu baizik. Izan ere, nere filmak egiturazkoak dira, ez psikologikoak».

Irakokizunaren bilaketa hori gauzatzeko, hainbat osagai ditu «Behiak» filmak, esate baterako, «istorioari kutsu misteriotsua emanik, azalean ageri dena eta ez-kutuan dagoenaren arteko

Baliapide tekniko ugari erabili du Julio Medemek «Behiak» filmean, sentsazio eta sentipenen mundua ikusleari eramateko: aizkorak adierazten duen bortizkeria... Kamararen erabilera, beraz, oso garrantzitsua izan da. Behean, filmearen protagonistak, behiak eta umeak.

Klara Badiola:

«Julio Medemek magia mundua sortzea lortu du»

ARGIA. *Nola egokitu zarete aktoreok horrelako mundu itxi, kondentsatu eta klaustrofobikoan lan egitera?*

KLARA BADIOLA. Hasieran kostatu egin zai-gu Julio Medemek eskatzen zigunaz jabetzea. Gero, izaera horiek ulertzeko hark eman dizkigun klabe batzu erabiliz, filmean agertzen den mundua gurea egin dugu.

A. *Zaila izan al da psikologia korapilatsu horiek islatzea?*

K.B. Zailena, agian, filmeak denboran ematen dituen jauziak asimilatzea izan da; baina errodaia

kronologikoki egiteak erraztu egin du berrogei urte inguruko tarte horretan ematen diren bilakaera psikologikoak gauzatzea. Hala ere, neure rolak ez dizkit besteri adinako arazoak sortu, filmean zehar pertsonaia bakarra antzeztu behar izan dudalako. Beste aktore nagusiek, berriz, hiru bat belaunaldiko pertsonaien papera jokatu behar izan dituzte eta arazo handiagoak izan dituzte.

A. *Elkar bizketen gainetik keinuak eta irudiak nagusitu dira. Horrek berezko zailtasunak ekartzen ditu?*

K.B. Bai, solasaldiak oso

laburrak dira; Juliok sentimenduak beste kode batzuen bidez adierazteko agindua eman zigun: keinuez, begiradaz, ingurunearekin jokatzuz... Neure pertsonaiak, Madalen — Inazioren emaztea —, euskal baserrietako emakume askoren egoera laburbiltzen du, hots, baserriko bizitzaren ardatza izanik, etsipenez jasaten ditu bere inguruan ematen diren gorabeherak. Bazter batetik sufritzen ditu beste pertsonaien joan-etorriak.

A. *Zer dela eta oinaze hori?*

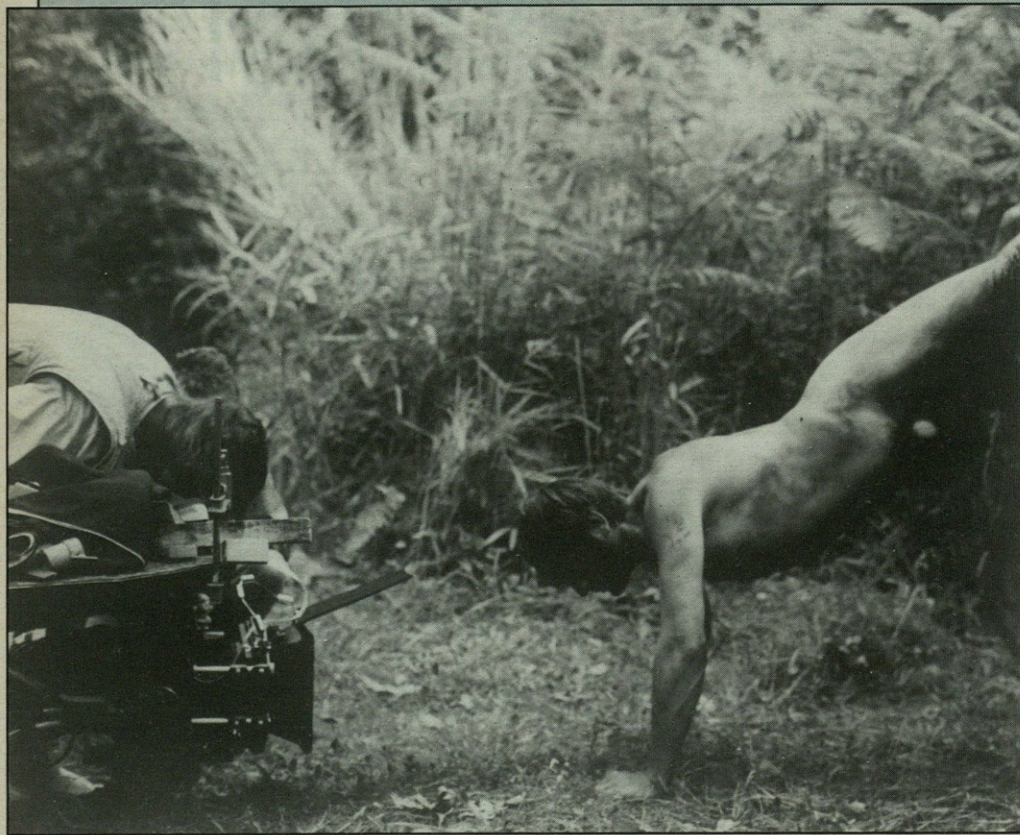
K.B. Oso zaila du bere sentimenduak kanporatzea: sentibera da, baina ez

daki nola adierazi senideei sentitzen duena. Hori dela eta, isil-isilik eramaten du bere tragedia. Gainera, egoera larriei egin behar die aurre. Adibidez, bere senarrak beste emakume batekin izandako semea onartzeari.

A. *Berrogei urte inguruko istorioa kontatzen duen filmeak karakteriazioa zaintzea eskatzen du.*

K.B. Izan ere, neure kasuan erronka handia izan da emakume zahar baten rola jokatzeko. Eta, era berean, zati nekagarrietako bat: egunero bi ordu r'erdiko makilaia saioak jasatea. Interpretazio aldetik ere, zaharren jokaera gertutik landu behar izan dut. Filma Madrilen estreinekoz ikusi nuenean, bestalde, harrituta geratu nintzen: Juliok magia mundua sortzea lortu du. Oso garrantzitsua izan da epe laburrean egin duen muntaketa-lana.

distantzia handitu egiten da eta aukera zabalagoa daukat —dio Julio Medemek— ikuslearen arreta jasotzeko».

Beste bidea gertakizunak historiaren une zehatz batean kokatzea da, «egungo egoeratik urruntzeko Bigarren Karlistadan ezarri dut abiapuntua, distantzia ezartzeko. Horrela, erraza-

Kontraste handiko eskenak agertzen dira filmean: bortizkeria fisikoa nahiz psikikoa.

Errodairearen une bat: B. Amestoik maisutasunez osatu belarrezko pertsonaietako bat.

goa da mitoak eraikitzea, neure irudimeneke pasadizu bauek mito bilakatzea. Egungo gizartean kokatu behar izan banitu, metafora erabili beharko nuke. Garai baietako osagaiak, ondea, askoz ere garbiago eta kutsadurarik gabe heldzen zaizkigu. Pertsonaiak ere inuxentagoak ziren, maleziarik gabekoak. Amateria, berri, Espainiako Gerra Zibilak ematen du».

Filmean zehar tratamendu berezia ematen zaio paisaiaren erabilerari. «Zenbait osagaik berezko garrantzia dute: baserrien erdian dagoen basoa, iratze soroa... misterioa, bortizkeria, sexu harremanak, pasioa eta eromena biltzen dituzten guneak direlako».

Baina ironiaren erabilera tratamendu berezia jasotzen du, «baserri mundu borretan, behiaren ikuspegiak kontakizunaren ardatza emanik, ikutu ironi-

koa ematen zaio lan osoari; behiaren begiak, azken finen, ez bait du ez erizpide gaitasunik ez hondorik, baina, aitzitik, bailara itxi eta mugatu borretatik ateratzeko berau da bide bakarra eta Manuelen eromenera eramango gaitu».

Pertsonaien ereduak ere oso estereotipatuak auke-

ondoren —inguran gerratea jasatea eta heriotzaren lekuko izatea—, beren buruak jauzi bat ematen du eta errealitatearen erreferentziak galdu egiten dituzte. «Egoera borretan, behien edo eromenaren munduan sartzen dira eta beste aldera jartzen dira, istorioari ikutu erromantikoa emanez».

■ «Ez da baserri giroaren deskripzio bukolikoa, ezta, halabeharrez, Euskal Herriko nekazal giroaren ikuspegia ere» ●

JULIO MEDEM

ratu ditu Medemek, baina «beren buruari mugak jartzeaz gain, kontraesanetan erortzen dira; horixe da aizkolari koldarra (Manuel) edo maitasuna besterik bilatzen ez duen pertsonaia bortitzenaren kasua (Juan Mendiluze)». Hau da, egoera larriei aurre egin

Filmeak gaur egun izan dezakeen arazo nagusienera bat erdaraz burutua izatea da, horrelako gizatalde eta ingurunea erabat euskalduna delako, «ulertzekoa da hori, baina luzemetraia hau ez zatekeen existituko euskaraz egin behar izan banu, ez bait

nukkeen gaitasunik izango burutu abal izateko. Hala eta guztiz ere, hilabete barru zinema aretoetan euskarazko bertsioa ikusi abal izango da. Izugarri zainduko dugu bertsio hori eta, sinesgarritasuna emateko,

■ «Neure filmeak egiturazkoak dira, ez dut pertsonaien psikologia azaldu nahi izan» ●

JULIO MEDEM

nekazal giro hori gipuzkeraz emango dugu».

Arrazoi ekonomikoak ere ba omen dira euskaraz egitearen etsai, «zinema industriak ez du aukerarik ematen filme bat euskaraz burutzeko, erabat subentzionatua ez bada behintzat. Gure proiektu bonetan ez zuen inork parte hartu nahi, ezta —basiera batean, hemen egindako erdarazko filme izateagatik— Eusko Jaurlaritzak berak ere, baina Madrileko produkzio etxeak baiezkoka eman zigunean ate guztiak ireki zizkiguten».

Hemendik aurrera egin beharreko lanei buruz hitz egiterakoan, gaur egun burutzearen duen gidoi berriaz mintzatzen zaigu, «Katagorri gorria», hau da, gure inguruneke katagorria protagonista da. Ullibarri Ganboa aintziraren ondoan dagoen kanpin baten izena da eta, beraz gertaerak kanpin hori eta Donostian artean emango dira. Filmearen gaia gezurra eta matxismoaren salaketa izango da».

Ritxi Lizartza

«Desioak bere izena gradua galtzen duenean» diskoa laster kalean

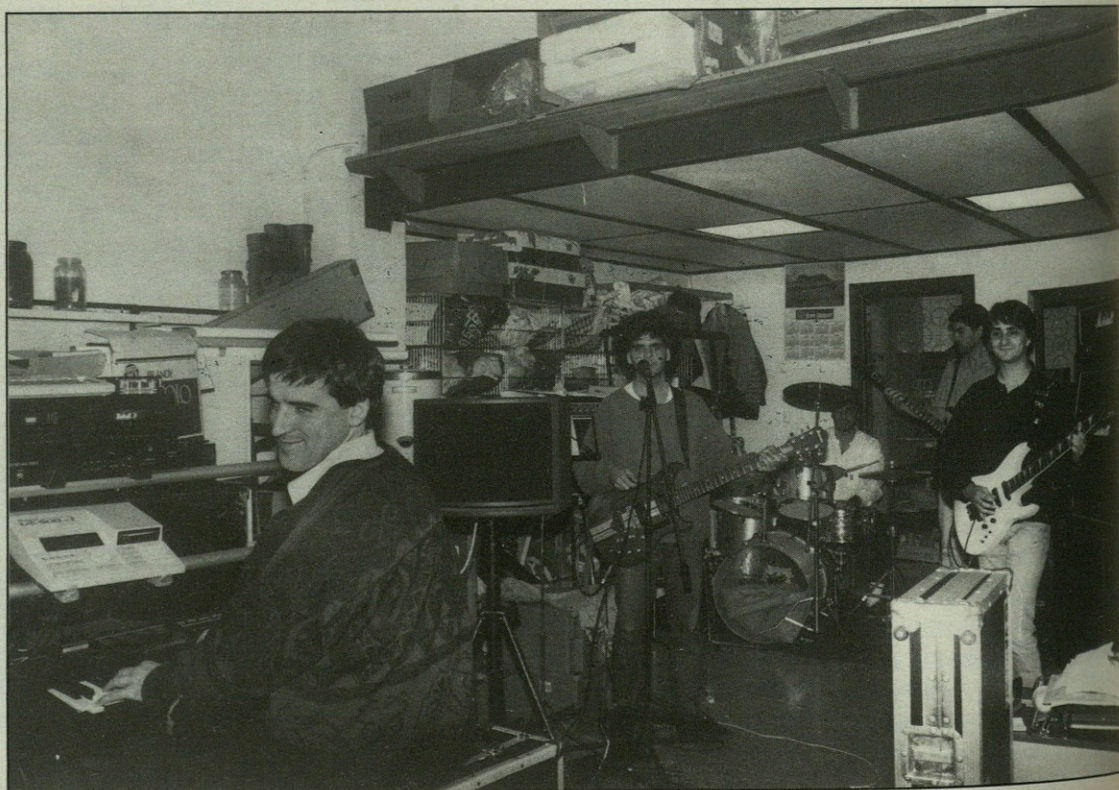
Broken Bihotz-en aurreneko LP-a, bi urtetako lanari gainbegirada

Broken Bihotz taldeak laster argitaratuko du IZ disketxearen eskutik, bere lehen iraupen luzeko diskoa. Mungiako boskoteak, Ermuko pop-rock lehiaketa irabazteagatik plazaratu zuen iaz bere lehen lana izan zen singlea.

ORAIN dela bi urte sortu zen Broken Bihotz boskotea. 1990eko urtarrilean Akiu plaza taldea desegin ondoren, Joseba Iñaki Abaroa «Jus», Joseba Elo-

rriaga, Josu Muñoa, Gorka Muruaga eta Rafa Rueda elkartu ziren proiektu berria ekiteko. Nahiz eta kantak denen artean moldatu, Rafa Ruedak konposatzen ditu.

Diskoan
hamar kanta
agertuko
dira,
hauetako bat
aurreko
singleko A
aldea,
casettean
beste
hainbeste
eta Compact
Disc
formatoan
hamabi,
singleko B
aldea barne

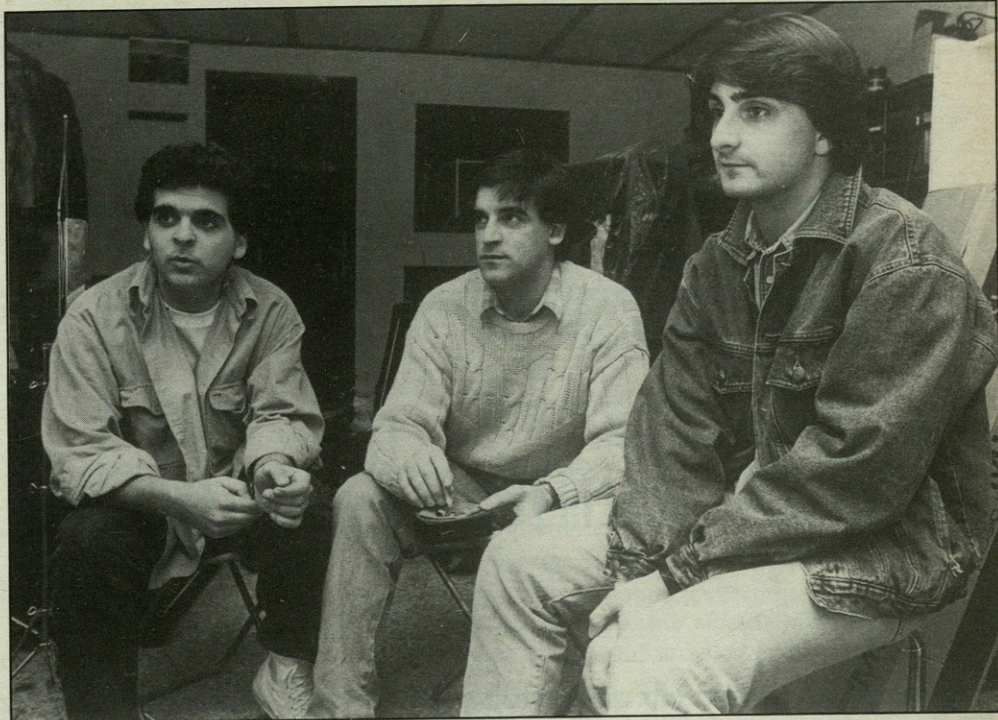

Euren lehen lana, en-
tseiatzeko lokalean graba-
turiko kalitate kaskarreko
maketa izan zen, eta 1990-
eko abenduan sei kantaz
osaturiko beste maketa bat
grabatu zuten. Beren lehen
diskoa den singlea, bestal-
de, iaz Ermuan izan zen
pop-rock lehiaketa irabazi
eta lortutako sariari esker
kaleratu zuten.

Soinu hobekuntza

Vingle honetako bi kantak,
Donostiako IZ estudioetan
grabatu zituzten irailaren
30etik urriaren 2ra bitarte.
Konpainia honen eskutik
plazaratuko dute ere «De-
sioak bere izena gradua
galtzen duen» euren es-
treineko LPa.

Grabaketa astebetean
egin dute eta oso gustora
gelditu dira emaitzarekin.
*«Arina izan da eta lana
abal izan dugun moduan
egin dugu. Inoiz ez zara
pozik gelditzen, beti zerbait
gehiago egin dezakezula
iruditzen zaizulako. Musi-
kari izanez gero, grabaketa
ondo burutu duzula esatea
ezinezkoa da. Baina,
gure lehenengo diskoa iza-
teko ondo dago. Hala ere,
gu ez gara objektiboak, tal-*

1990eko urtarrilean Akiu taldea desegin zenean, partaideak proiektu berriari ekiteko elkartu ziren.

*dekoak ez direnak egokia-
goak dira lana kritikatzeko».* Teknikoa Jesus Suinaga
izan zen eta oso pozik dau-
de berak egin duen lanare-
kin. *«Oso pozik gaude be-
rarekin. Bera oso ondo por-
tatu da. Estudioan ez dau-
kagu esperientzia handirik
eta asko lagundu digu gure
hankasartzeak konpon-
tzen».*

Diskoan hamar kanta
agertuko dira, hauetako bat
aurreko singleko A aldea,

casettean beste hainbeste
eta Compact Disc formatoan
hamabi, singleko B aldea
barne. Denak, taldeak berak
sortutakoak dira, ez dago
bertsiorik.

Orain arte egin duen lana
biltzen du taldeak LPan eta
bertan, bi urteotan izan
duen bilakaera agertzen du.
*«Singlea, LPa grabatzeko
pausoa izan zen. Bien ar-
tean, soinu aldaketa na-
barmena dago. LPkoa ho-
bea da, bai gitarren aldetik
baita abotsaren aldetik ere».*
Taldea ez du uste egun
Euskal Herrian disko bat
grabatzea zaila denik. *«Lehe-
nengoa grabatzea ez da
zaila, zaila bigarrena eta
hirugarrena grabatzea da».*

Broken Bihotzekoek pop
-rock bezala definitzen dute
beren musika. *«Musika defi-
nitzea oso zaila da. Kriti-
koak horretarako daude.
Eragin asko ditugu eta ate-
ratzen zaiguna egiten du-
gu. Kantak berdin izan
daitezke lasaiak ala indar-
tsuak. Ez da estilo zehatu-
a».*

Euren hurrengo proiektu-
a zuzenean ahalik eta
gehien jotzea da, *«baina
baldintza tekniko batzue-
kin. Kontzertuak egiteko,
soinu ona eta kalitatea es-
katzen dugu. Diru asko es-
katzen dugula esan dezake*

■ **«Lehenengo
diskoa grabatzea ez
da zaila, zaila
bigarrena eta
hirugarrena
grabatzea da» ●**

norbaitek, baina diru ko-
puru horretatik guk ez dugu
ezer irabazten. Behin, gai-
nera, gure patrikeratik or-
daindu behar izan genuen
dirua nabiago genuelako
argiak eta soinua hobeak
izatea». Orain arte 14 kon-
tzentu egin dituzte, Bizkaia
eta Araban denak.

Joxi Goikoetxea

Rock lehiaketen aldekoak

MUNGIAKO taldeak, iazko Villa de Ermua pop-
rock sariketako bostgarren edizioa irabazi aurretik,
euren lehenengo maketa Villa de Bilbao lehiaketara
aurkeztu zuten, nahiz eta saririk ez lortu. *«Lokalean
bertan grabatutako zinta aurkeztu genuen baina
itxaropen handirik izan gabe».* Broken Bihotzekoak,
aldeko nahiz aurkako emaitzak jaso dituzten arren,
honetako lehiaketan aldekoak dira. *«Lehiaketak ondo
daude baina batzuetan azpijokoak egoten dira eta
askotan, epaimahaia ez da ez zuzena ez objektiboa
izaten. Hala ere, lehiaketarik gabe ez dago ezer, zu-
zenean jotzeko lekuri ez dagoelako».*

Zine argazkigintzan ezinbestekotzat hartua

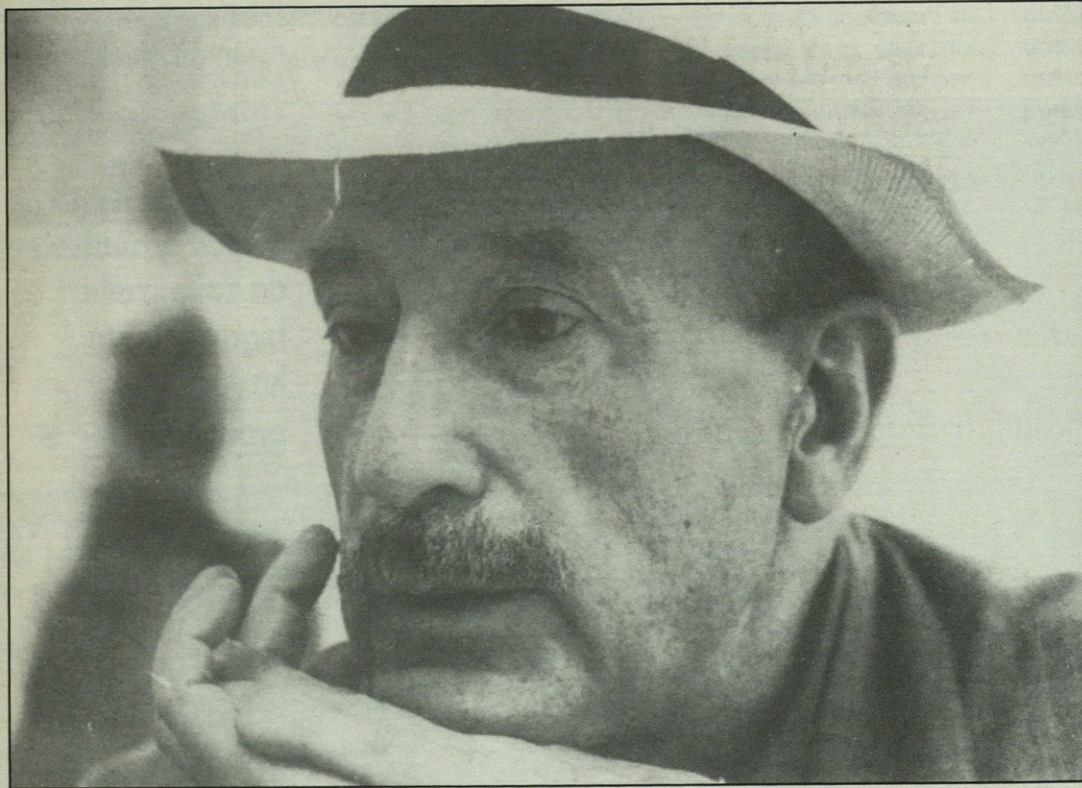
Nestor Almendros joan zenekoa

Zine argazkigintzaz hitz egin eta ezinezkoa da Nestor Almendrosen izena ez aipatzea. Barcelonan jaio baina oso gazterik Cubaratua, Frantzia eta Estatu Batuetan aritu zen batez ere. Mitoa sortu zuen. Hollywoodeko artisten artean nahikoa omen zen esatea Almendros zela filmeko argazkilaria inork atzera ez egiteko. Hondar astean hil zen, bere Broadwayko etxean. Hirurogeitabat urte zituen.

HABANA izan zuen helmuga Francoren diktaduratik ihesi Barcelonatik irten zuenean. Erromako Centro Sperimentale-n ikasitakoarekin filmatu zituen Cuban bere lehen lanak. Iada garai honetan, ez zi-

tuen batere maite *spotlights* eta *track lights*ak, *akats guztiak biderkatzen dituzten argi astakeriak*. Erbesteratu egingo da Iraultza ostean. Hirurogeietako hamarkadan Truffaut eta Rohemer-ekin arituko da Parisen. Frantziako zine kritikoek *Ene gaua Maudekin* filmean egindako lanagatik sarituko dute. Izena hartzen ari da. Frantziako garai honetan, ezaguna egingo da *Maitasuna eguerdi ostean*, *Adele Hren historia* edo *Azken metroa* bezalako filmetan egindako lanagatik.

80koen hamarkadaren azken aldera Cubara begiratu

Nestor Almendros, pasa den udan, Barcelonan.

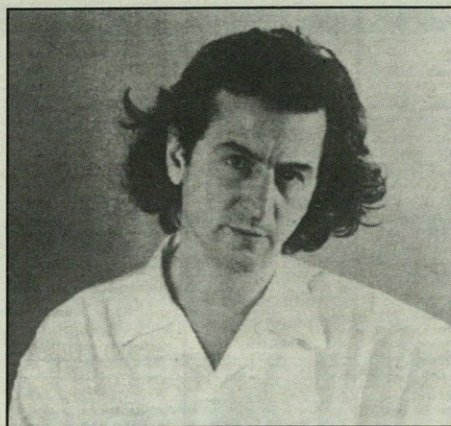
du bere kamararen begiak. *Johabide desegokia* eta *Inork ez zuen entzuten*, zuri beltzean zuzendutako dokumental bi, Fidel Castroren sistemaren kontrako alegato gogorrak dira. Robert Benton-en filme batean ari zen hil zenean, *Bill Bathgate*. Gidoi ineditoa duen filme bat utzin du, *Albenze-majaja*, Islama eta Granada gai duena.

Garbizaletzat zuen zine munduko jendeak. Ez omen zen trukoen zale. Inork gutxi bezala erabiltzen omen zekien argi naturala, berak esana, Herminiogandik zetorkiona, bere aita-

Garbizaletzat zuen zine munduko jendeak. Ez zen trukoen zale. Inork gutxi bezala erabiltzen zuen argi naturala ●

rengandik, Ameriketarako ihesean bidea erakutsi eta formazio intelektuala eman zion aita pedagogo eta idazlea. Caravaggio, Rembrand eta Goya aipatzen zituen «ari-ketarik zirrargarriean: arpegia argitzean». Inork gutxi jaso dituen loreak jaso zituen: «Kamararekin azaltzen du egia» esan zuen norbaitek berataz.

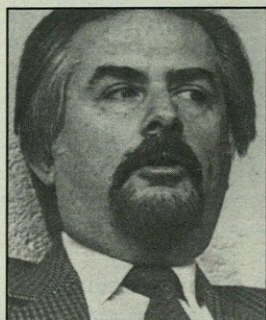
J.M. Heritz

50 intelektual europar nazionalismoaz Parisen

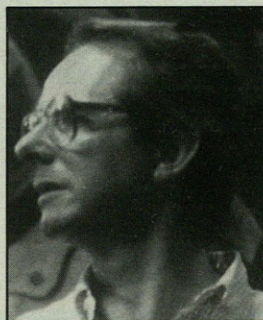
Iragan astean, eta Sept kablezko telebista franko-alemaniarrek eta Fnac liburudendak antolatuta,

berrogeitamar intelektualetik gora bildu zen Parisen «Tribuak edo Europa» izenburupean antolaturiko ihardunaldietan. Palais de Chaillot-en bi egunez bildutakoen artean Peter Handke, Gyorgy Konrad, Claudio Magris, Bernard-Henry Lévy, Julia Kristeva, Jacques Delors, Fernando Savater, Jorge Semprun, Fernando Arrabal eta François Mitterrand aipa daitezke, besteak beste. Europa berria, nazionalismoak eta «populismoak» gaien inguruan aritu ziren parteartzaileak gehienak.

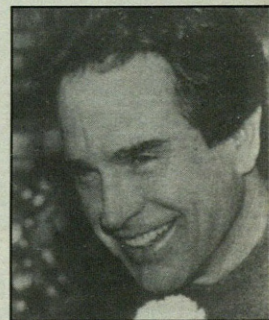
“Bada ukaezina den zerbait, zezenketetan krudeltasuna dagoela. Baina krudeltasun bera beste gauza askotan dago, azeriaren, oreinaren ebiza ere abolitu egin beharko litzateke Ingalaterran; arrantza ere krudela da. Krudeltasuna ukaezina da, baina hain da garrantzitsua Espainiako kulturarentzat, ezin daiteke aldatu edo desagertuko denik penisatu ere egin. Bada zirraren komunikazioa, estasia, arte une bat, beste edozein artek, arkitekturak, pinturak edo eskulturak duen bezalaxe».

Fernando Botero, pintore colombiarra.

“Nere filmetan gizabanakoen protestak baino ez dira azaltzen, baina amorrua dago, eta amorru kolektiboa da aldaketan oinarri. Garai txarrak dira ekintza kolektibo baterako eta mendealdeko gobernuek estalinismoaren hondoraketaz profitatu dira sozialismoa ez dabilela erakusteko. Baina estalinismoa ez zen sozialismoa, eta guztiok genekien. Orain egin daitekeen gauza bakarra hau da, egoeraren analisi koberentea egin, aldaketarako prestatu eta sozialdemokraziaren engainu zabarra ez onartu».

Ken Loach, zinegile ingelesa.

“Inperio sovietarra haustek ez du esan nahi ezkerreko ideien akabua, kapitalismoak beti izango bait du bere burua sodomizatzearen eraren bat. Leninek zioen bezala, bere burua irentsiko du. Ez sinestekoa da nola Ameriketako eskuinak miloika dolar xahutu dituen gaitzaren inperioa suntsitu nabian eta nola garen orain bain ergelak ez diegula alferrik galdutako diru borren berenaz ere laguntzen. Horregatik, sozialismoaren berpizkunde bat izango da Errusian, eta nola ez, EEBBetan».

Warren Beatty, zinegile eta aktore iparramerikarra.

T E I L A K

■ 4.000 PARTAIDE DANTZARI EGUNEAN

EUSKAL Dantzarien Biltzarrak urtero antolatzen duen Dantzari Eguna, aurreten maiatzaren 24ean izango da Maule. Kudeatzaileak, Aintzindariak dantza taldea, Uhaitza Zuberoako kultur elkarte eta Euskal Kultur Erakundea dira. Aurretik, erakusketak nahiz hitzaldiak izango dira eta maiatzaren 16an, Urdiñarben argi eta doinu horitutako ikuskaria izango da ere. Maiatzaren 23an, bestalde, dantza emankizun bat egongo da Donibane Garazin eta Zuberoako musika eta dantza tradizionalak lantzen dituen disko bat aurkeztuko da ere.

■ AURKEZTU DA IKASTOLEN EGUNETAKO EGITARAUA

IKASTOLEN Federazioak aurkeztu du ikastolen egunetako aurtengo egitaraua eta, prentsaurrekoan, jai hauen

helburu ekonomikoa azpimarratu zuen Hezkuntza Sailaren laguntza ezagatik. «Euskaraz Bizi Ikastola Hazi» lemapean, Herri Urrats, maiatzaren 10ean izango da Senpereko lakuan. Ibilaldia, Durangon maiatzaren 31n «Bagoaz» lemarekin. Araba Euskaraz, Armentian ekainaren 14ean eta «Ikastolan Geurea Lantzen» lema izango du, Kilometroak Oiartzunen urriaren 4ean («Oiartzun Euskarari Gogoz Erantzun») eta urriaren 11ean, Nafarroa Oinez izango da Bieran «Euskarari bidea Eginez» lemapean.

■ AEK JIRA MARTXAN

ALFABETATZE eta Euskalduntze Koordinakundeak bere eguneroko lana ezagutzera emateko asmoz, martxoaren 10ean hasi eta hamar asteetan zehar izango den AEK Jira antolatu du. «Egunez egun euskara zabaltzen!» lemarekin, Euskal Herria zeharkatuko duen erakusketa erraldoi ibiltaria da AEK Jira eta bere inguruan zenbait ekitaldi antolatu da ere.

E R R A N A K E R R A N

«Talde batek arrakasta izateko biru gauza behar dira: lan asko egin, egiten duzunean sinestu eta, azkenik, zortea izan».

Los Clavos taldea,
Egin, 92-III-5.

«Poesian ez dut lan asko egiten orain. Bizia da poesia».

Xabier Iratzeder.
Egunkaria, 92-III-3.

«Beste bizkuntza batean kantatuko bagenu seguraski gebiako salduko genuke, baina ez da hori gure intentzioa. Eta gainera, euskaraz kantatzen lortzen badugu, Kanada, Japonia eta hainbat lekutara joatea, zergatik kantatu beste bizkuntzez?».

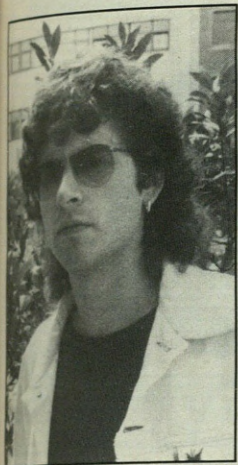
Fermin Murguruza.
El Diario Vasco, 92-III-5.

«Uste dut Nafarroako Bertsolari Txapelketan parte hartzen dudana lehenbizikoa neska naizela, baina obituta nago. Mentalizatu gara bertsolaritza nabiko matxista dela eta saiatu behar dugu bor sartzen abalik eta neska gehien».

Estitxu Arozena.
Egunkaria, 92-III-6.

TXUTXU - MUTXUKA

«Zure filmea zinemaritzen hasi bezain laster gustoko ez duzun bainbat gertakariren ikusle isila izan zara dagoeneko, bala nola, bitartekari batek diru guztiaren erdia berarentzat nabi duela... Orduan dena azpijokoa eta amarrua besterik ez dela oartzten zara. Baina jakina, zinemagintzak, gauza guztien antzera, bere alderdi onak eta txarrak ditu».

Juanma Bajo Ulloa.
Egunkaria, 92-III-6.

«Hitzak igarkizunak dira; batzuk aukeratzean, beste batzuk isiltzean eta abotsaren laguntzaz errealitatea sortzen dugu».

Kepa Fdz. de Larrinoa.
El Mundo, 92-III-6.

NIKO LIZEAGA

protagonista duen Orain taldearen «D'Artagnan» antzezlan luzeegia dela eta, hasi berriak dira taldekideak uda aldera prest izango duten bertsio laburtuaren entseiuak egiten. Orain arteko iraupena, bi ordu t'erdikoa, luzeegia egiten zitzaien aktoreei berei ●

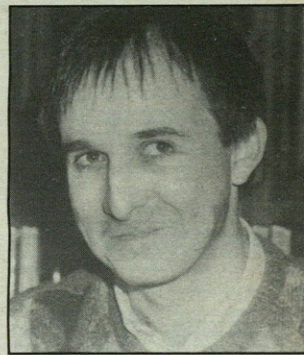
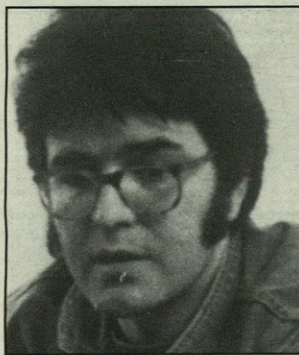
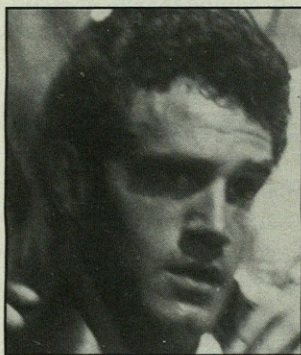
R. ORDORIKARI

argitaratuko dio Elkar argitaletxeak, «Bilduma bat» izeneko disko bilduma. Bertan, «Hautsi da anfora», «Ni ez naiz Noruegako errege» eta «Bihotzerreak» musikariaren hiru lehenengo LPetako kantak agertuko dira eta hauetako batzuk nahasketa berriak izan dituzte ●

XAMARREK

euskal kulturari buruzko zenbait daturen berri ematen digu «Orhipean» liburuan. Pamielak plazaratutako lana egiteko garaian, Juan Carlos Etxegoien helburua, testu eta marrazkien bidez gure herria eta bere kultura ezagutzeko tresna sinplea izatea izan da ●

NOR - NORI - NOR K

Kirola

Pelotaririk onenak lehia 4 hilabetez

LEHEN mailako eskuz banakako pelota txapelketa martxoaren 15ean hasiko da, horrela erabaki bait zuten enpresariak eta federazioako kideek otsailaren 25ean eginiko bileran. Txapelketa lau hilabetez luzatuko da eta partiduen artean 15 eguneko aldea izango da. Azken kanporaketa eta finalaren artean, berriz, hiru astetako tarte. Lehiaketa kanporaketa sistema bidez jokatu da, baina betiere piramide mo-

dura egituratutako sistemaz.

Lehenengo kanporaketa Eugi eta Unanueren artean izango da Labrit pilotalekuan. Eugi eta Unanuek txapelketa honetan parte hartzen duten lehen aldia da. Eugik gustokoen duen frontoian jokatzen du eta bertako jendea ere bere alde izango du. Bigarren kanporaketa Bergarako udal pilotalekuan burutuko da eta aurreko partiduko irabazleak bere indarrak Errastirekin neurtu beharko ditu

Finalera iristen denak Galarzaren aurka jokatu beharko du.

apirilaren 11n. Errasti joan den urteko bigarren mailako eskuz banakako txapelketa izan zen. Hurrengo kanporaketa Tolosako Beotibarren izango da apirilaren 25ean eta bertara iristen denak Errandonearen aurka jokatu beharko du. Bostgarren kanporaketa, apirilaren 25ean irabazle suertatzen denak Tolosaren aurka jolastu beharko du. Eibarko Astelena frontoian burutuko da partidu hau maiatzaren 10ean. Azken kanporaketa maiatzaren 24ean Gasteizko Ogetan jokatu da eta Retegi II da gainditu beharreko arerioa.

Azkenik finala, ohizkoa den bezala, Donostiako Anoetan jokatu da. Baina aurten ez da apirilean izango, ekainaren 14ean baizik. Bertara iristen denak Galarza izango du aurkako bezala.

Binakako txapelketan gertatutako atzerapenak direla eta, sortu diren arazoak errepika ez daitezzen enpresariak zenbait neurri hartu dituzte. Txapelketa-

ren egutegian ez da inolako atzerapenik izango, eta pelotariren batek lesioak edo bestelako arazoak direla

Zortzi pelotarik izango dute aurtengo txapela lortzeko aukera

medio ezin balu jolastu, beste pelotaria igaroko litzateke zuzenean hurrengo kanporaketara. Atzerapena finalean soilik onartuko da. Erabaki honen ondorioa izan da kanporaketa batetik bestera dagoen tarte zabala. Horrela, pelotariak partidu batean arazoak izanez gero hurrengorako hobetzeko aukera izango luke.

Beraz aurtengo txapelketak ere ohizkoa den sistema jarraitu du eta ondorioz Galarzak txapela bereganatzeko aukerak handiagoak ditu. Baina txapelketa honetan pelotari onenek hartzen dute parte eta izango duen arerioa, edozein izanda ere, ez da nolanahi-koa izango.

MANOMANISTA NAGUSIAREN EGUTEGIA

B. AZURMENDI

FINALA

VI-14 Anoeta

IRABAZLEA

GALARZA III

V-24 Ogeta

IRABAZLEA

RETEGI II

V-10 Astelena

IRABAZLEA

TOLOSA

IV-25 Beotibar

IRABAZLEA

ERRANDONEA

IV-11 Labrit

IRABAZLEA

ARRETXE

III-29 Bergara

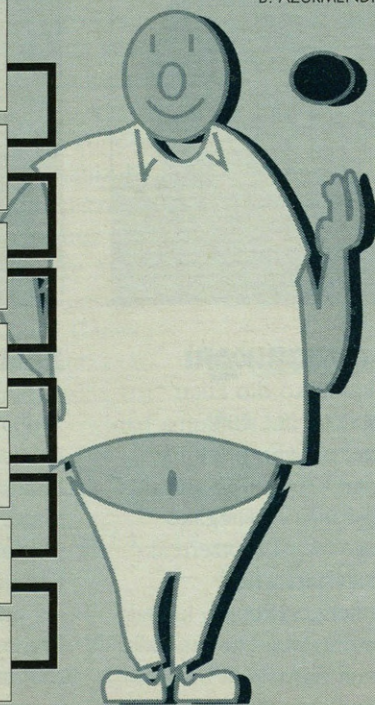
IRABAZLEA

ERRASTI

III-15 Labrit

UNANUE

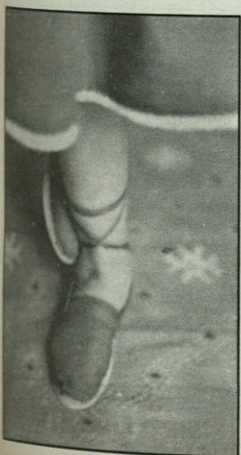
EUGI

Oinetako txarrekin kontuz ibili behar

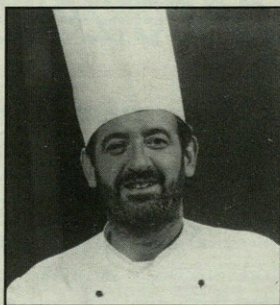
MIN handia egiten diete gure oinei oinetako desegokiak, baina oinei ezezik, baita bizkar hezurrari ere. Askotan arazo honi ez diogu behar ainako garrantzirik ematen eta ondorioz jende askok ditu oinetako arazoak. Umeen % 5k ditu horrelako arazoak, baina kopuru hau asko handitzen da helduen artean eta % 80ra ere iristen da.

Kaltea eragiten duten zapatak era askotakoak dira. Orpo fina eta takoi luzea duten zapatak oso desegokiak dira, baita materiale sintetiko egindakoak edo punta oso estuak dituztenak ere. Baina bestalde, oinetako egokiak aukeratzeaz gain, beharrezkoa da eguneroko galtzerdiak aldatzea eta oinutsik ibiltzea. Azkenik gomazko zapatak euria egiten duen egunetan soilik erabili eta kirol oinetakoak kirola egiterakoan.

KARLOS ARGÍÑANOREN ELTZEA

Angel Mari Peñagarikanorentzat

KARLOS ARGÍÑANO

Gaurkoan Gipuzkoako Bertso Txapelketa irabazi zuen Angel Mari Peñagarikanori egin diot menua. Berau bixigarri ugari dituzten platerrez osatua dago. Angel Mari, oso pertsona serioaren

itxura du. Mezu hau jatera-koan apur bat alaitu dadin.

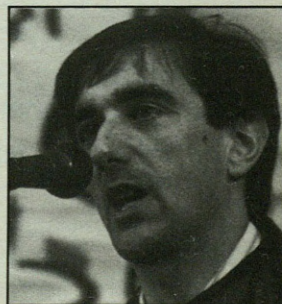
Lehenengo plater gisa tipula zopa bat prestatu dut. Angel Mari bezala herrikoia bait da jaki hau eta aldi berean ahotsa garbitzeko ere bikaina delako.

Bigarrenik, txitxarro errea olioazpinaz, bizitasuna emateko platera.

Peñagarikanok jale onaren itxura duenez, hirugarren plater bat ere prestatuko diot. Txahal garaunak oportoz bustiak. Azken plater honek pentsatzen lagunduko dio, garaunak eta oportu apur bat honetarako oso onak bait dira.

Prestatu dizudan menua

atsegin izango duzulakoan nago. Aldi berean bertsolari lanean eskaintzeaz dituzun hainbat eta hainbat bertso on botatzen jarrai dezazula opa dizut lerro hauetatik.

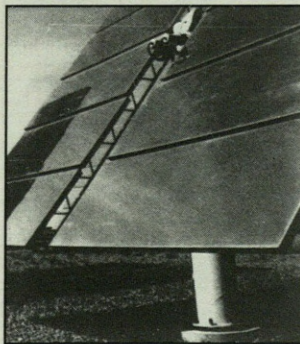

ANGEL MARI PEÑAGARIKANO

Zientzia

Eguzkitiko energiaren aprobe txamendua

Australiako ikerlari batzuek, eguzkitiko energiaren % 98 bero bihurtzen duen kolektore batean erabiltzeko gainazala garatu dute. Gainazala, eguzki-sorgailu batean ezarri dute. Eguzki-sorgailu honetan eguzkitik lortutako beroaren bidez ura irakin egiten da, lurrina turbina batera eramaten da eta

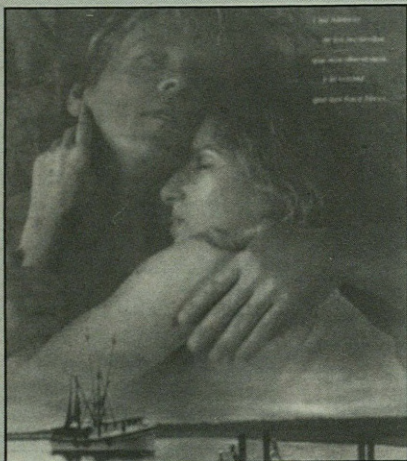

han elektrizitatea sortzen da. Ikerlariak diotenez, eguzkitik iristen den energiaren % 20 elektrizitate bihurtzen omen da. Beraz, elektrizitatea lortzeko

sistema hau, ohizko sistema baino errendimendu hobekoa da. Gainazal berezi honi eraginkortasun handiko gainazal selektibo deritzo, eta material metaliko, zeramiko-metaliko (Zermet) eta isolatzailez osaturik dago. Gailuaren tamaina 2x1 m-koa da eta eman dezakeen energiaren prezioa Kw orduko 9 pezetatakoa dela kontutan hartzen bada, lortutako aurrezpena begi bistakoa da.

E L H U Y A R

Zinema

Izena:
Olatuetako
Printzea / El
príncipe de
las mareas /
Le prince des
marées.

Zuzendaria:
Barbra
Streisend.

Antzezleak:
Nick Nolte,
Barbra
Streisend,
Melinda
Dillon

Isiltasuna etsai

BADIRUDI emakume aktore ospetsu batek filme bat zuzentzeko ideia izaten duenean, kritika atseginagoa jasotzen duela interpretazio aldetik, zuzendaritza aldetik baino. Urteko emakume aktore onenaren Oscar-a jasotzeko izendatu dute. Barbra Streisend-i 1983an «Yentl» filmearekin zuzendari onenaren Oscar-ak eskuartetik alde egin zion. Hollywood-eko Akademiak ez dio gaitasun hori aitortu nahi nonbait..

Filmean, haurtzaro traumatikoa jasan zuten hiru neba-arreben istorioa kontatzen zaigu. Savannah Wingo emakume poeta bere buruaz beste egiten saiatzen duenean, honen anaia Tom New York-era abiatzen da, Savannah-ren psikiatrak deituta. Susan Lowenstein psikiatrak familia honen iraganeko gertaera ezkutuak kanporatu nahi izango ditu, poeta honi laguntzeko; horretarako Tom Wingo-ren umetako oroimenez baliatuko da. Topaketa hauetatik, iraganeko pasadizuek berpizteaz gain, bien arteko amodiozko erlazioa jaioko da.

Oscarretarako 7 nominazio lortu dituen filme honek badu zer eskainirik: erromantizismoa, indarkeria eta psikoanalisi. Argazkiak liluragarriak dira, eta zer esanik ez Nick Nolte burutzen duen lanaz. Bere aktore izaera ondo baino hobeto azaldu du, isiltasunak berearekin daraman samina ikusleari bere azalean sentitu araziz.

Filme hau ikusteko aukera ez galdu. Zaila izaten baita da filme batetik hain gustora irtetea.

Zinema eta mendiaz gozatzeko aukera

GIPUZKOAKO hainbat herritan zehar ikusgai egon da Gipuzkoa Donostia Kutzak antolaturiko mendiko zine zikloa, baina oraindik ere beste zenbait herritan ikusi ahal izango da.

Martxoaren 16tik 18ra Bergarako UNEDen izango da arratsaldeko 19.30etan hasita. Ondoren martxoaren 23tik 28ra bitartean Hernaniko Sandusterri aretoan. Azpeitian martxoaren azken egunetik apirilak 3 bitartean, bertako Enparan Jauregian. Azkenik Arrasaten apirilaren 6tik 10era. Hiru herri hauetan 20.00etan izango dira emanaldi guztiak.

Lehenengo egunean «K-2, mendi handia» filmea eskainiko da. Bigarrenegun, «Ur zuriak», piraguetan egindako jaitsiera azkarrei buruzko dokumentala, eta «Ho-

rrela mintzo zen Zarastrak proiektatuko dira. Hirugarren egunean «Ur Lasterrak» eta «Hiriak Liluraturik» eskainiko dira. Laugarren egunean, «Azken Erronkaren txanda izango da. Azken egunean, berriz, Yucatan penintsula mexikarreko uretan filmaturiko «Labineto urdina» eta «Haizeen mendia» gozatu ahal izango dira.

Kirol ugari zortzi filmetan

● Zortzi filme ezberdinetan eskalada, piraguismoa, mendi igoerak, buzea, puenting eta beste hainbat kirol agertuko dira.

● Bergara, Hernani, Azpeitia eta Arrasaten izango dira proiektzioak. Sarrera dohainik da emanaldi guztietarako.

Antzerkia

Prest dago Basauriko kafe antzerki astea

BOSTGARREN kafe antzerki astea martxoaren 31tik apirilaren 4era bitar-

tean burutuko dira Basaurin, bertan leku ezberdinetatik etorritako talde ugari

Lau euskal ordezkari

● Martxoaren 31tik apirilaren 4era burutuko da eta bostgarren edizioa da aurten goa.

● Lau euskal talde arituko dira. Dar-Dar, Pol-Pol, Taun-Taun eta Markeliñe izango dira ordezkariak.

Markeliñe taldea Euskal ordezkarietako bat izango da Basaurin.

arituko dira. Bostgarren edizio honek Erresuma Batua, Katalunia, Madril eta Euskal Herriko partaideak bilduko ditu.

Euskal Herriko taldeei dagokienez Dar-Dar, Pol-Pol, Taun-Taun eta Markeliñe arituko dira. Beraz Euskal Herriko taldeak nahi-

ko ongi ordezkatuak egongo dira bertan.

Kataluniatik etorritako Louvier taldeak «Tela Marinera» antzezlan eskainiko du. Jordi Beltran txotxongile ere Basaurin izango da. Eta beste ordezkaria Esther Formosa izango da «La Cny» lanarekin.

Musika

Zabala Anaiak: «Singleak ez du diskoa laburtzen»

ARGIA. Atera berri duzun singleko «Bizitasuna» eta «Zailtasuna» abestiek laburtzen al dute ondoren

kaleratu behar duzuen LPa? Nola ikusten duzue trikitixaren etorkizuna?

ZABALE ANAIK.

Egia esan single honek ez du benetan laburtzen kaleratuko dugun diskoa, bertan erritmo desberdin ugari bait dago. LPan denetatik sartu dugu. Singlean «Bizitasuna» trikitixa eta «Zailtasuna» arin-arina besterik ez dira ageri. Diskoan berriz trikitiarekin batera abesti marxosoren bat ere sartu dugu. Azken finean disko honek gauza oso ezberdinak biltzen ditu. Aipatzekoa da, bestetik, Esnaolak eskaini digun laguntza. Etorkizunari dagokionez ez dakit zer esan. Momentu honetan gazte ugari dago trikitiaren munduan murgildurik eta badirudi esperantza badagoela. Baina etorkizunean zer gertatuko den oso zaila da esatea, eta egia esan ez dakit zer ekarriko digun georok.

● **Su Ta Gar** talde eibartarra kontzertu ugari burutzen ari da martxoan zehar. Horrela martxoaren 14ean Bizkaiko Larrabetzu herrian arituko dira. Emanaldia bertatoko gaztetxean izango da 24.00etatik aurrera. Martxoaren 20ean, berriz, Frantziako Pau hiriko erakusketa azokan arituko dira 21.00tan.

● Martxoaren 18an Andoingo gaztetxean **Tapia eta Leturia** bikotea eta **BAP** taldearen kontzertua izango da. Kontzertua Autobiaren Aurkako Taldeak antolatu dute eta zortzitan hasiko da, kontzertuaren aurretik, zazpiretan, poteoa egongo da.

Bertsoak

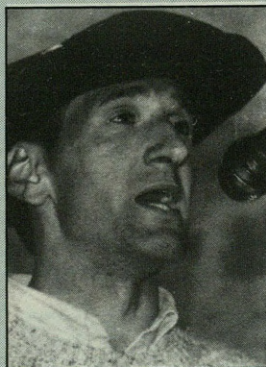
H A R I A K H I R U M U T U R

ARGIA. Aurtengo Nafarroako bertsolari txapelketan bi gazte arituko dira. Nola ikusten dituzu gazte hauek eta baita zeure burua? Nork uste duzu duela irabazteko aukera?

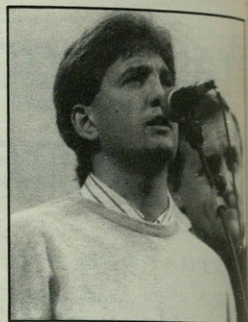

MANOLO AROZENA Nafarroako bertsolari txapelketek ez dute azken urteetan berritasun handirik ekarri. Aurtengoan, berriz, bi bertsolari gazte azaltzen zaizkigu. Bestetik txapela mantentzea da nere helburua, beste partehartzaile guztiek bereganatu nahi duten moduan. Baina, hau gazteentzat izango balitz ez nuke batere penarik hartuko, gazteak bidea jorratzen ari direla adieraziko bait luke, eta hau Nafarroako bertsolaritzarako ona litzateke. Nafarroako txapela, obizkoa den bezala, aurtengo ere lauzpabost pertsonaren artean egongo dela uste dut: Xalbador, Mendiburu, Alkhat eta nere artean behar bada.

JOXE FERMIN ARGINARENA Aurtengo txapelketa itxaropentsu ikusten dut, etorkizuna argia da behintzat. Nafarroan bi landare gazte udaberriarekin batera bertsolaritza zuzpertzera ongi ikusia legoke. Honek esan nahi du oinarri oinarritik lan egiten ari dela eta landareak bortik sortzeko bidea ere badaukagula. Nik nere aldetik abal dena egingo dut. Bi txapela lortu nituen eta beste bat lortzeko ere prest nintzateke. Nafarroan zoztzikote baten artean oreka dago, baina aurtengo bi gazte daude, eta txapelketan edozein sorpresa egon daitekeenez, ez nintzateke batere barrituko horietako batek irabaziko bala.

ERNEST ALKHAT Gazteak sartzea oso gauza ona da. Bakoitzak bere garaia eta arazoak kantatzen ditu eta normala antzematen dut bakoitzak bere aldera egitea. Nik uste dut gaztetan behar dugula esperantza hartu eta bertsolaritza zuzpertzera. Beraz, oso pozik ikus ditzaket gazte hauek. Nik nere aldetik ez dut aldakuntzarik harrapatzen, orain arte bezala segituko dugu. Ni ez naiz preparatuta etortzen, ez bait dut astirik izaten. Orain arte bezala abal den eta onena egin eta aurrera jarraituko dut. Bestetik, gazte hauek txapeldun ez badira ere, finalera iritsiko dira, eta zergatik ez txapeldun izan ere.

● Hilaren 14ean Labrit pilotalekuan 22.00etan AER Biraren barnean **Jon Lopategi, Jon Sarasua, Imanol Lazkano, Mikel Mendizabal, Manolo Arozena** eta **Millan Telleria** arituko dira. Gaijartzailea **Lorenzo Aburuza** izango da.

● Martxoaren 15ean Bikaiko Medexa herriko pilotalekuan 17.00etatik aurrera, bertako jaiak direla eta, honako bertsolariak arituko dira: **Jon Enbeita, Angel Mari Peñagarikano, Andoni Egaña, Xabier Euzkitze, Jon Sarasua** eta **Sebastian Lizaso**. Gaijartzailea: **Abel Muniategi**.

● Andoainen martxoaren 19an, Arrate pilotalekuan 11.30etan **Angel Mari Peñagarikano, Andoni Egaña, Xabier Euzkitze, Jon Sarasua, Sebastian Lizaso** eta **Martin Reizabal «Ola-so»**. Ekitaldi hau Andoaingo bertso eskolak eta Udalak antolatuta dute.

● Hilaren 19an Igorren 18.00etan **Andoni Egaña, Sebastian Lizaso, Xabier Euzkitze, Jon Sarasua, Angel Mari Peñagarikano, Gregorio Larrañaga «Mañukorta», Jon Lopategi** eta **Jon Enbeita**.

Artea

Lartigueren erakusketa Nafarroako Museoan

JACQUES Henri Lartigue argazkilaria frantziarren erakusketa egongo da ikusgai martxoaren 18a bitartean Nafarroako Museoan. Erakusketa Nafarroako Museoak antolatu du, baina Nafar Ateneoa eta Frantziako Kultur ministeritzak lagunduta burutuko da.

Bertan artistaren bizitza agertzen da. 1902an, Lartiguek zazpi urte zituelarik,

hasi zen bere inguruaren berri ematen. Erakusketan 40 urte zituen arte eginiko argazkiak azaltzen dira.

Artista frantziarra familia burges batean hazi zen eta bere argazkietan bere ingurua azaltzen duenez, garaiko burgeseriaren ispilu bilakatzen da. Lartigueren lanetan garrantzi handia ematen zaio mugimenduari eta teknika oso bereziak

erabili zituen mugimenduen inguruan. Geroago, argazkilariek lan handia burutu behar izan bait zuten erabilitako teknikak aurkitzeko. Aurkikuntza teknologikoei ere garrantzia eman zien eta horrela hegazkina sortu zenean argaz-

ki ugari atera zizkion. Auto eta motozikleten lasterketei buruzko argazki asko ere egin zituen. Asmakizun hauek mugimendua eta teknika bateratzen bait dituzte. Beraz, hauetako batzuk erakusketan izango dira ikusgai.

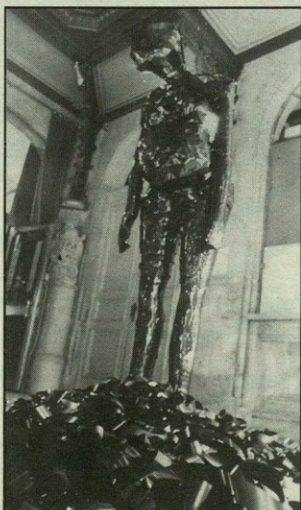
● Gasteizko Kultur etxean **Alfonso Arce Montejo**, **Juan Berrozpe Galindo**, **Valentín Iglesias Iturralde** eta **Jaime Orbañonois** **Brinasten** margoak egongo dira ikusgai martxoaren 16tik 28ra bitartean. Lanegunetan 10.15etatik 13.00etara eta 16.15etatik 20.00etara egongo da zabalik.

● **Begoña Garma Iriarteren** erakusketa izango da **Billboko Torres Arte Gale**rian martxoaren 30a bitartean. Ordutegia: 11.00etatik 14.00era eta 18.30etatik 21.30etara.

● Zarauzko Torre Luzea erakusgelan **Faustino Aranzabalen** pintura erakusketa ikusi ahal izango da martxoaren 22a bitartean. Lanegunetan 18.00etatik 20.00etara egongo da zabalik. Jaiegunetan 12.00etatik

14.00etara eta 18.00etatik 20.00etara.

● Iruñeko Rodezno Kontearen aretoan **José Miguel Moralen** pintura figurati-boak egongo dira hilaren 29a bitartean. Lanegunetan 19.30etatik 21.00etara egongo da zabalik. Jaiegunetan 12.30etatik 14.00etara.

ZINKUNEGI
OPTIKA

HERNANI, 4
Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Telebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Estralurtarrei buruzko istorio ona

Larunbata 21

22.05etan, «Topaketak hirugarren fasean»

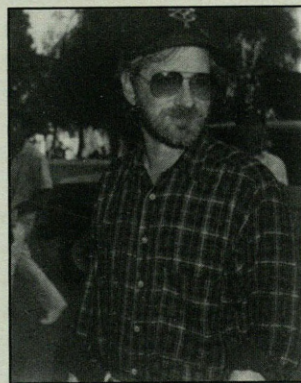
Zuzendaria: Steven Spielberg. Aktoreak: Richard Dreyfus, Françoise Truffaut, Terry Garr, Melinda Dillon.

Indianan kokaturiko filme honetan Roy Nearyk estralurtarrak ikustean eta hauekin harremanetan jartzean gertatutakoak kontatzen zaizkigu. Filmean Steven Spielbergekin gustokoen duen gaietako bat aztertzen

du eta esan beharra dago nahiko emaitza ona lortu zuela.

Filme honek Spielbergekin zuzendari modura egin dituen lorpenei bidea ireki zien. Kontatzen den istorioa interesgarria gertatzen da. Estralurtar batzuk Indianan agertzen dira eta honek herri bateko biztanleen bizitza guztiz aldatzen du. Gertaera dramatiko batzuk ere ematen dira. Kontatzeko era bikaina eta Spielbergen eraki-

tsi zuen maisutasuna ere aipagarriak dira.

IKUSI BAIETZ

● Martxoaren 17an «Four» marrazki bizidunen lehenengo atala eskainiko du ETBk 17.55tan.

● Hilaren 18an gaueko 23.00etan «Ibilbideak» saioa. «Gorbea», Pagomakurren Itxinara» izeneko atala.

● Martxoaren 19an 12.00etan Trikitilari Berrien Lehiaketa izango da.

● Hilaren 21ean 19.45etatik aurrera Osasuna eta Atlético de Madrid taldeen arteko partidua, zuzenean Sadar futbol zelaitik.

ENTZUN!

HERRIZ HERRI
Larunbatero
11.30 etan

OM 1224
FM 99.8

HERRI Irratia

Radio POPULAR
GIPUZKOA

Telebista-Irratia

Dani Etxart: «Irratigintzaren bidez gure euskalkia bultzatu nahi dugu»

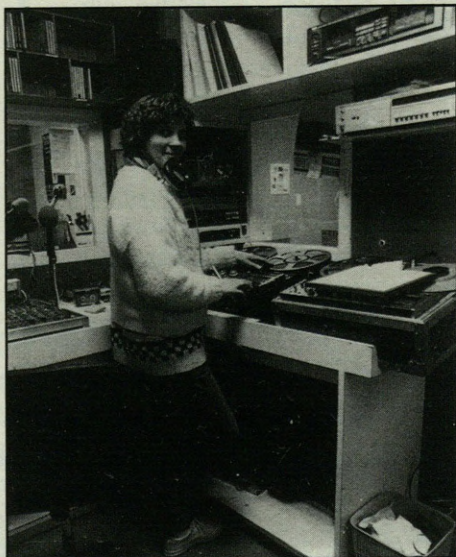
Urte dexente da Xiberoko Botzako kideak lanean ari direla. Diru laguntza handirik gabe (eta jasotzen duenak publizitaterik ematea eragozten dio), baliapide eskasak erabiliz, eguneroko emanaldiari ekiten diote, 6.30etatik 22.00etara, lankide amateurrek osatutako sare eraginkor bati esker. Une honetan irratsaioen % 75-80a euskaraz egiten dute.

ARGIA. *Nolako funtzionamendua du Xiberoko Botza irratia?*

D. ETXART. Irratien lanean ari garen hiru kazetarietaz gain, hainbat lankidek laguntzen digute herrikako informazioa hurbiltzen. Beraien ardurapean uzten dugu informazio hori eta bai eguneko emankizunaren amaiera ere. Zuberoko hongoitama bost herriren berri ematen hasiak gara. Horrela, gure herrietako gertakari nagusiak bildu ahal ditugu.

A. Beste euskal irratiekin ere badituzue harremanak.

D.E. Bai, hala da, berriak emateko orduan, goizeko saioa Gure Irratia eta Irulegi Irratiarekin batera ematen ditugu; eguerdiz, berriz,

Irulegi Irratiarekin bakarrik.

A. Eta ez al dago arazorik elkar ulertzeko?

D.E. Ez da berria gai hori, baina orokorrean ez dago zailtasunik esaten denaren hariaz jabetzeko. Zuberotarrak ere manexen euskalkia ulertzen arazo bera dute. Dena den, guk zubereraz

egiten jarraitzea erabaki dugu, nork bere eskualdeko hizkeraz, poliki poliki zuberera herrialde honetatik kanpo ulertua izan dadin.

A. Zer nolako entzulegoa izaten duzue?

D.E. Betidanik, konkurrentzi egoera honetan, baserri inguruko jendea izan da gure entzulearen eredu. Hala ere, kultur gertakizunak biltzeko asmotan gaudenez gero, gazteei ere hurbildu nahi diegu gure irratia.

A. Zein da mota hone-tako irratia batek duen arazorik nagusiarena?

D.E. Eguneroko gaiak bilatzen aritzea. Erredakzio lan guztia hiru pertsonaren artean bakarrik banatu behar asko mugatzen du kalera ateratzeko aukera. Askotan, egiteko daukagunak gaintitu egiten gaitu.

Festa nagusiak (maskaradak, pastoralak, kantaldiak...) asteburuetan izaten direnez gero, asteko egun guztiak ematen ditugula lanean esan daiteke.

Hala eta guztiz ere, lanbidea ezezik, afizioa ere bada gure eginbeharra.

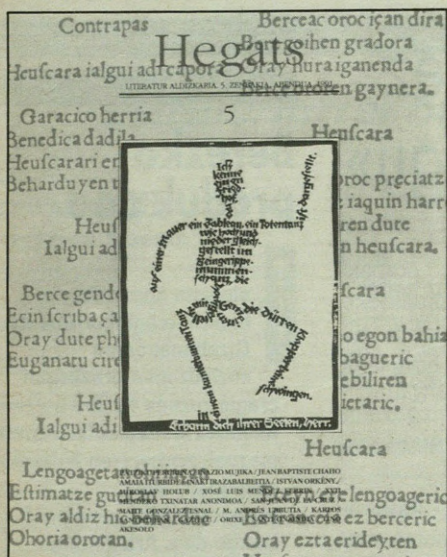
IKUSITAKOAK

IKUSITA

Berezko produkzioa

Telebista komunikazio biderik eraginkorrena da. Gizabanakoaren sozializapen prozesuan eragin zuzena du. Era berean telebista bidez jasotzen diren mezuak norberaren kultura, ezagupena eta esperientziaren osagarriak izango dira. Are gehiago nabarmenduko da honen eragina gaur egungo umeetan. Zeinentzat, etxera heldu orduko, telebista aparailua lagunik maitagarriena eta askotan lagun bakarra bihurtzen da. Umeek egunero batazbeste lau edo bost ordu ematen dute telebistaren aurrean eta antzerakoa egiten dute bai gazteek, etxekoandreak, zein jubilatuek. Horrelko panorama ikusita derrigorrezkoa dirudit lau edo bost ordu horietan ikusten denari garrantzia ematea. Gaurko telebista kateen kezka aldiz ez da bide honetatik abiatzen. Kezka bakarra errentagarritasun komertziala da. Ezin diogu eskatu telebista kate pribatuei pezetaren atzean ez ibiltzea, baina kate publikoei bai. Publikoak diren heinean berezko kultura, hezkuntza eta izaeraren alde jokatzeko derrigorrezkoa dute. Zein da bidea? Kalitatezko berezko produkzioen ugaritasuna. Ez dago beste biderik.

Liburuak

«Hegats». 5.
zenbakia.
Egilea:
Askoren artean.
Argitaratzen du: **Euskal Idazleen Elkarteak.** 111 orr.

Hegatsaren zipriztinak

Burteren buruan (1989.ko abendukoa da aurrenekoa) bostgarren alera heldu da Hegats, Euskal Idazleen Elkarteak argitaratzen duen literatur aldizkaria. Bigarren alearen malefizioa aspaldi gauditua, epe finkorik gabe baina elkarte baten bozerra maile izateak ematen dion ziurtasunez, badirudi bide sendoan jarraitzeko prest

agertzen zaigula (ala «Guk ere Heil!», edo «Heim!» horren murrizketarik izango hemen ere?); zenbaki honetan aurreko aleen aurkibideak errepikatzeari utzi dio, behinik behin.

Saioak, liburu komentaketak, narrazioak eta itzulpenak biltzen ditu honek ere, ihardunaldiren emaitzarik ez dagoenean ohiz-

koa den egituraz. Espazio labur honetan besterik ezean, hiru zertzelada arrapaladan edukinaz. Euskal poesiaren analisisetan obsesioa bihurtzen ari den gaia, hots, koloreen tratamendua, aztertzen du Patziku Perurenak Lizardiren obran, poetaren «gure usarioko eta seneko koloreekiko» maitasun eza salatuz. Inazio Mujika Iraolak «Ignacio Aldekoa» saria irabazitako ipuina berrargitaratzeaz gain, ipuingintzaren gaineko gogoeta sujerentea luzatzen digu; Amaia Iturbidek hiru poesi-libururen erreseina interesgarriak; Iñaki Irazabalbeitiak bere «Arrotza paradisu» nobelaren giro beretsuko narrazioa. Itzulpenetan interesgarriena San Juan de la Cruz-en «Cántico Espiritual»aren Gaztelu. Orixe, Onaindia eta Akesoloren itzulpenen konparaketa: hortxe du Perurenak, hain kuttuna duen Orixeren «itzulpenean», «gure usadio eta seneko» adierazpen garbia.

GERARDO MARKULETA

Aldizkaria: Goierriarra.
Argitaratzen du:
Goierriarra KEK
Hilabetekaria.
21. zk., 32 orr.

Bi mila bostehun aleko tirada duen otsaileko zenbakiak honako gaiak jorratzen ditu: Ordiziako azoka, «Potrotaino» eta «Drindrots» taldeen disko berriak, Lazkaoko «Gerni» liburutegia eta etorkin ginear batekin eginiko elkar hizketak. hauekin batera, hala ere, beste hamaika kontu eta kolaborazio agertzen dira Goierri inguruko hilabetekari interesgarri honen hogeitabatgarren zenbakian.

GARRAIO BEREZIA
ETXEZARRETA

**Neurri eta pisuz
kanpoko garraioak**

Anziola, 70 - 1ª

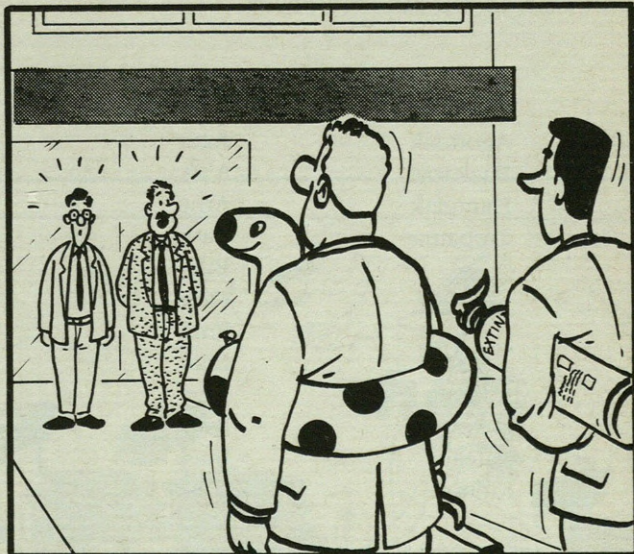
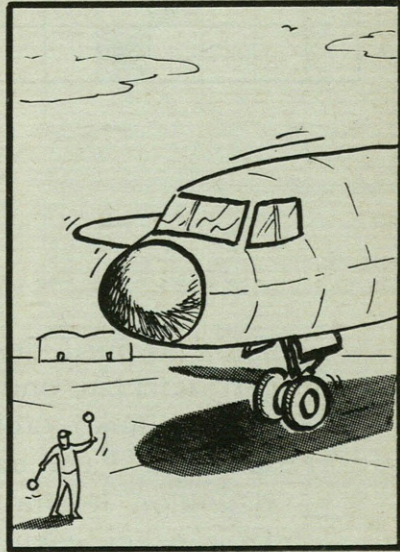
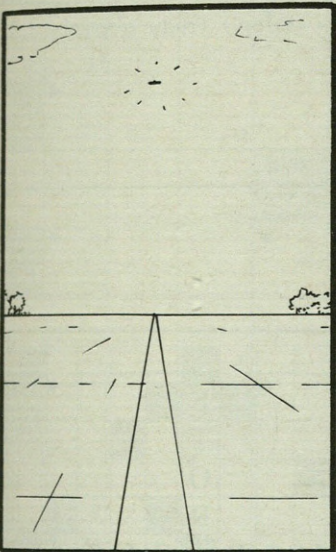
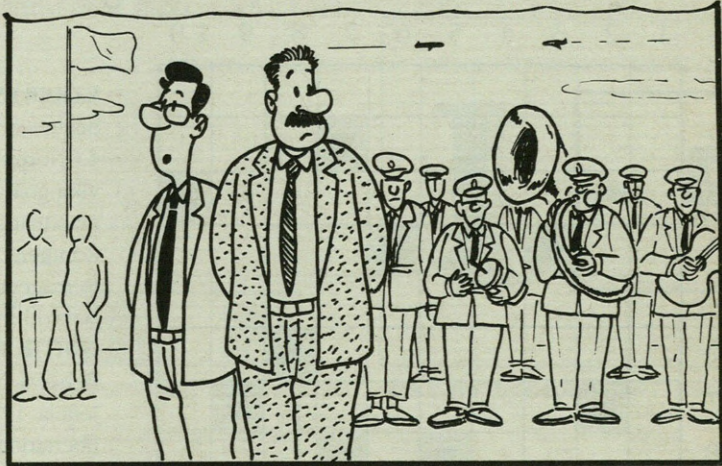
20120 HERNANI (Gipuzkoa)

(943) 55 56 24

KONFIDANTZA

SEVILLAKO AIREPORTUA. BONN-ETIK
DATORREN HEGAŞKINAREN ZAİ DAUDE
AGINTARIAK.

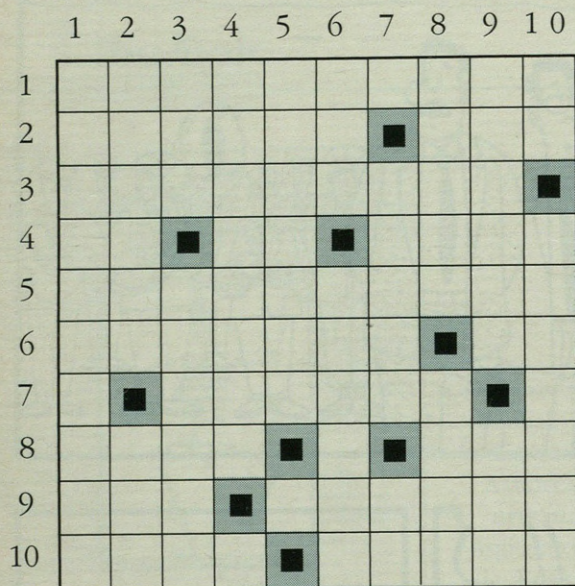
HEGAŞKINAK EXPO A BISITATZEKO ASMOZ DATOZEN
ORDEZKARI EUROPARRAK DAKARTZA.

MAT + LEZETA 92

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Hutsuneak. 2.- Urteko seigarren hilabetea. Arrazoi. 3.- Iparraldean, labaina handiak. 4.- Noren atzizkia. Iridioaren sinbolo kimikoa. Izen vikingoa. 5.- Bizkaian 1804. urtean altxatu zen herri matxinada. 6.- Haize musika tresna. (Zah.) zakur. 7.- Röntgen. Laidoa. Kontsonantea. 8.- Interjekzioa. Berrogeitamar. Esaten du. 9.- Zerori. Ikasi du. 10.- Barazki mota. Musulmanen liburu saildua.

GOITIK BEHERA: 1.- Bederatzi bider bi. 2.- Izanak. Behorra bero. 3.- Jatorria adierazten duen atzizkia. Jentila. 4.- Siriako biztanlea. Kontsonantea. 5.- Helburu libertarioa. Boroaren sinbolo kimikoa. 6.- Txardina bakalau! Inbutuak. 7.- Bostehun. Bizkaieraz, nola. Musika nota. 8.- Maindiera. Abar. 9.- Ekialdeko borroka mota. Ikas eta ari. 10.- (Errep.) Fruitu tropikal. Iparraldean, izotz.

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Agorteak
Bazkaria
Haragiak
Trobatua

7 letra

Adoratu
Emaztea
Kateatu
Kultura

4 letra

Agur
Aisa
Arno
Bada
Bihi
Egur
Emir
Erak
Etor
Ibai
Ines
Izan

Laga
Laka
Laku
Nuke
Oasi
Tabu
Truk
Ukan
Zaik
Zail
Zain
Zeta

2 letra

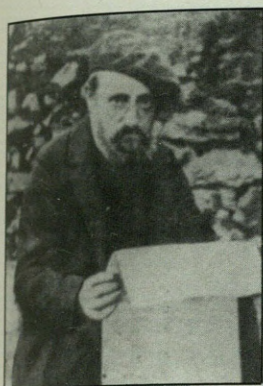
Aa
Ak
Az
Ez
Ka
Ra
SS
Ur

3 letra

Art
Igo
Tsu
Uki

dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena,
Tolosa karlista umoredun eta inatezale porrokatu baten izena alegia, ageriko zaizu.

		1	2	3	4	5		
6	7	8	9	10	11	12	13	

	Jarrai		Dizkio, Lap. Klas.		Herri nafarra		Etxe animalia
	Zikoitzak	5	At		Har ezan		
	▼		▼		▼		▼
							11
gaitziko herria	▶	frantziako izaia	▶				
Bizk. Mezuzia		Nor plurala			1		
▶		▼				"T ^m bustia	▶
13					9	Epe	
Begiradak	▶		Osin	▶	▼		
Txori mota		2	Barne			12	
▶			Abotsa	▶ ▼			Bokala
			Gaitz kutsagarri				Izpiritua
Klase nagusia	▶		▼				▼
Herri barenafarra						8	Lap. Dik
▶							
		6				Erdi erdian	▶
Istu	▶	Iridioa	▶			Arrats	▼
Adiera		51		10	Garia		
▶		▼		▼	Nitrogenoa	4	
7					Arrantza tresna	▶	
					Sufrea		3
Bizk. Zekiten	▶				Garrak	▶ ▼	

I - R

Zer egin du haurrak?

[illegible]

EZKER ESKUIN: 1.- Burubideak, 2.- Udamina.

Ra. 3.- Ra. Ez. Ukan. 4.- Ulertezina. 5.- zerrak

Tt. 6.- Akain. Lazo. 7.- Gudalostea. 8.- I. Ukendu.

S. 9.- AEK. Aa. Ahi. 10.- Kaiak. Ekia.

GOITIK BEHERA: 1.- Buruzagiak. 2.- Udaleku.

Ea. 3.- Ra. Eraduki. 4.- Umerriak. A. 5.-

Biztanleak. 6.- In. Ek. Ona. 7.- Daur. Lsd. E. 8.-

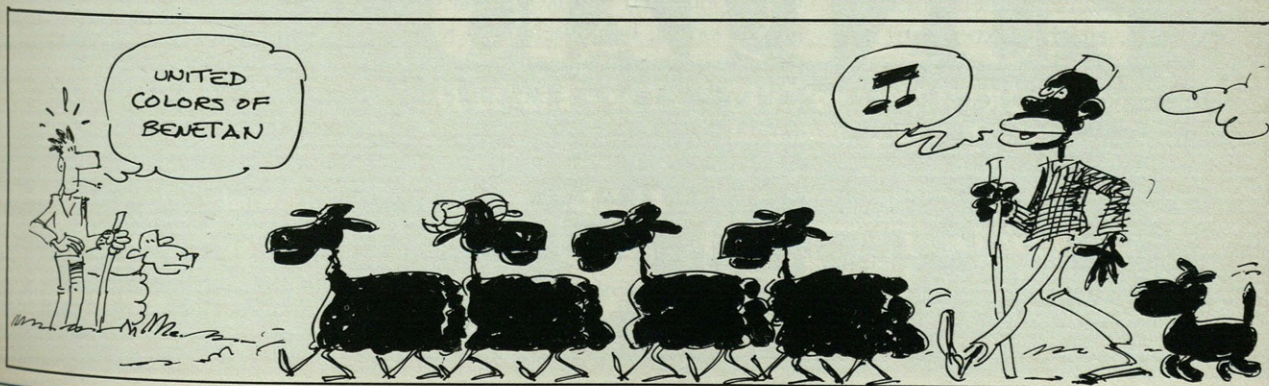
E. Kitatuak. 9.- Arantze. Hi. 10.- Kana. Oasia.

Hieroglifikoa: Bilbo

Hitz
Kateatuak

S	O	I	N	D	I	A	T	N
H	O	T	Z	E	A	D	I	N
O	K	U	P	A	T	U	E	R
D	A	I	Z	E	R	D	I	A
I	A	R	A	N	E	T	E	R
I	U	M	I	L	A	I	S	E
I	A	T	R	A	Z	I	T	U
Z	A	K	U	R	A	T	U	G
E	D	O	O	H	A	R	T	U
N	O	I	Z	E	A	E	T	Z
N	A	U	K	I	E	K	A	Z

KAKKU

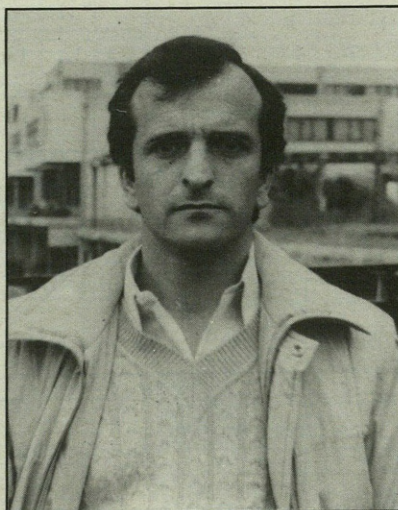
Zer pentsa?

ZER pentsa daiteke, sagardotegiko ekoizpenaren kontrola egitera etorri, eta upeleko sagardo kantitatea neurtzeko, litroak erabili beharrean metroak erabiltzen dituen pertsonaz? Zer pentsa daiteke abiadura urdairekin nahasten duen pertsonaz? Zer pentsa...

Ez pentsa holako galderak besterik gabe denborapasa planteiatzen dutanik, nire egoera ulertzeko adibide modura baizik. Zeren eta UPV/EHuko irakasleonez auzia gogoan dularik, nik ez bait dakit zer pentsa, arazo laboraletarako Baskongadetakoko Epaitegi Nagusiko epaileek beren sententzia emateko arrazoi juridikoak erabiltzen ez dituztenean. Harridura? Agian, baina ez hainbeste, inoiz ez bait dugu botere judizialaren independentziaren mito horretan sinetsi. Haserrea? Bai, noski, horrek askorik konpontzen ez badu ere. Nazka? Ez gutxi, nortzuren eskuetan gauden norberaren azalean —eta sakonago ere— sentitzean.

SENTENTZIA politikoa eman dutela esan dugu behin eta berriro, eta horretan gaude. Zer pentsa, aurreko juezak emandako arrazonomendu juridikoak «*circunstancias secundarias que han de ceder ante el superior valor de los intereses de una entidad pública*» direla irakurtzean, eta zuzenbide arloko oinarri funtsezkotzat hori hartzen dutela ikustean? Zer pentsa, zuzenbideko oinarri bezala legeteria laboraleko artikulua bakar baten aipamenik ere ez ikustean, langileen estatutua inon aipatu gabe dagoela somatzean?

Zer ulertu behar dugu? Horren araberak, erakunde publikoek edozer gauza egin dezaketela ulertzen dut nik, edonoren eskubideak zapalduz, eskubideok edozeintzu direlarik, beti ere «erakunde publikoaren interesen

J. R. ETXEBARRIA

UPV/EHuko Zientzi Fakultateko irakaslea
(oraingoz)

goragoko mailako balioa» kontutan harturik. Baina erakunde publikoak ez al ziren, ba, gure zerbitzari, alegia, hiritarren eskubideen zaindariak? Zertan gaude?

Edozertara, galderak ez dira hor amaitzen. Luze jo dezakegu aurrera, konpondu nahi ez den arazo bat ustel erazi nahi denean. Kasurako, zer pentsa, sindikatu majoritario batzu (CCOO eta ELA konkretuki) langileen aurrakoa sententzia bat ematean poztu egiten direla ikustean? Zer pentsa, sindikatu horiek —eta ez horiek soilik— kontratuaren iraunkortasuna defenditu ordez, behin-behineko kontratuak sinatzera behartu gaitzaten bide guztiak ipintzen aritu izan direnean?

DONOSTIAKO kanpuseko lankide adiskideak geratu direneko egoera bera ere, pentsabiderako egokia delakoan nago. Batetik kalera bota dituzte, kontratua amaitu zaien atxakiaz —epaileek hori diotelako

eta unibertsitateko agintariek hori nahi dutelako, ez ahanztz!— eta aldi berean kontratu berria eskaini zaie, behin-behinekoa, hori bai! Behin-behineko lan eskaintza, bost, hamar, hoge... urte lanean daramaten irakasleentzako! Nonbait irakasleonek baina beharrezkoa da, zerbitzu publiko hori eskaini egin behar da, baina ezin da ofizialki onartu, lan horren beharra ez dela behin-behinekoa, iraunkorra baizik. Lana berrematen zaie, agintariek nahi duten papera sinatuz gero, behin-behineko, noski! Halako hipokresiarik!

Zeren, arazo honen muina, inoiz platerarik apurtu gabekotzat agertu nahi duten agintari unibertsitariengan bait dago, beste inon eta inorengan baino areago. Beraiek dira erabakiak hartzen dituztenak, beraiek dira kaleratze-bidean jar gaitzaketenak, alegia, lehenago Barberá eta beraren taldea, eta orain Goiriena eta beraren taldea. Azken batez, funts juridikorik gabe juezek harturiko erabaki politikoak, babesa ematen dieten pantaila edo ezkutu besterik ez dira.

ARAZOAREN irtenbidea, ordea, behin betirako autonomia unibertsitarioa erabiltzean datza, Euskal Herriko Unibertsitateko klausuroak erabakita duen kontratu laboraldun irakasle iraunkorra izenarekin garatu behar den irakaslearen antolatuntza berria bideratzean. Horixe da hain zuzen ere orain arte agintariek erabili nahi izan duten bidea. Horixe da guk eskatu duguna eta eskatzen segitzeko asmoa duguna.

Arazo honek zer pentsa eman digu, egoera lazarria airatu eta jasan behar izan dugunoi. Unibertsitateko ardura daramaten taldekoei ere zer pentsa eman beharko liekeela uste dut, gehiegi pentsatuko dutenik itxaropen handirik ez badut ere.

Benito LERTXUNDI

+ MIKEL MARKEZ

OIARTZUN

MADALENSORO 1992'eko MARTXOAK, 14
Larunbata, gaueko 10'etan

Sarrerak:

OIARTZUN: Madalensoro Pilotalekua,
Amazkar Taberna.
ORERETA: Arkaitza Taberna.
DONOSTIA: Bilieta Liburutegia, Azoka,
Xaribari, Frutisk.
BAIONA: Zabal Liburutegia.
LESAKA: Zabal Taberna.
IRUN: Centro Musical Irunes,
Berto Hop.
TOLOSA: Xanti Taberna.

Laguntzaileak

ARGIA

Irakur bilerako premiaz gaurtik

Egunkaria

EUSKADI
IRRATIA

Euzko Lehen Alkandia

Astrolabiaz

Kultur Promotora

Bilakaia

Oiartzungo Udala

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

